

Zarządzanie i Kontrola
Funduszu Spójności
OGÓLNY PODRĘCZNIK

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
Warszawa, luty 2007 r.

Zatwierdzone przez:
Janusz Mikuła
Podsekretarz Stanu w MRR

Data:

1. Wprowadzenie.....	4
2. Terminologia.....	6
2.1. Struktury organizacyjne.....	6
2.2. Podstawowe akty prawne.....	8
System zarządzania i kontroli.....	12
3.1 Instytucje w systemie zarządzania i kontroli i ich zadania.....	12
3.1.1 Instytucja Zarządzająca.....	13
3.1.2 Instytucja Płatnicza	15
3.1.3 Instytucje pośredniczące, Podmioty odpowiedzialne za realizację, beneficjenci..	16
3.2 System kontroli – pierwszy poziom kontroli	20
3.2.1 System wewnętrznej kontroli finansowej w każdej jednostce	20
3.2.2 Audyt wewnętrzny	21
3.2.3 Audyt wewnętrzny i kontrola wewnętrzna w jednostkach nie należących do sektora finansów publicznych.....	22
3.2.4 Niezależny audyt zewnętrzny w jednostkach nie posiadających komórek audytu wewnętrznego	22
3.2.5 System nadzoru i kontroli przez jednostki wyżej usytuowane w systemie wdrażania projektu.....	22
3.3 Kontrole zewnętrzne – drugi poziom kontroli.....	23
3.3.1 Kontrola skarbową	23
3.3.2 Inne kontrole zewnętrzne	25
3.4 Poświadczenie zamknięcia pomocy – trzeci poziom kontroli	26
3.5 Wymagania dotyczące utrzymania wystarczającej ścieżki audytu.....	26
4 Programowanie Funduszu Spójności.....	28
4.1 Podstawowe zasady	28
4.1.1 Strategiczne podejście	28
4.1.2 Wielkość projektów	29
4.1.3 Przygotowanie projektów.....	29
4.1.4 Udział Funduszu Spójności.....	29
4.1.5 Wybór projektów	29
4.1.6 Pomoc publiczna w Funduszu Spójności.....	30
4.2 Proces programowania.....	31
4.2.1 Koordynacja programowania	31
4.2.2 Ocena projektów	37
5 Mechanizmy wdrażania poszczególnych projektów	37
5.1 Aspekty ogólne	37
5.2 Wydanie decyzji przez Komisję Europejską oraz tryb wnioskowania o zmianę decyzji.....	37
5.2.1 Procedura wnioskowania o zmianę Decyzji	38
5.3 Realizacja projektu.....	39
5.4 System zamówień publicznych.....	45
5.4.1 Podstawy prawne	45
5.4.2. Podstawowe dokumenty.....	45
5.4.3. Instytucje zaangażowane w system.....	46
5.4.4 Podział zadań w procesie przetargowym w poszczególnych sektorach	46
5.4.6 Zasady dla przetargów rozpoczętych dla projektów zatwierdzonych w ramach ISPA, a nie zakończonych przed dniem akcesji	47
5.4.7 Procedury zawierania kontraktów w ramach projektów Funduszu Spójności finansowanych przez EBOR.....	47
5.5 Kwalifikowalność	48
5.6 Zasady zagospodarowania środków UE stanowiących różnicę pomiędzy wartością zawartych kontraktów a kosztami kwalifikowanymi	50
6 Zasady finansowania.....	51

6.1 System naliczania rocznych zobowiązań.....	51
6.2 Zasady i procedury dotyczące zarządzania finansowego	53
6.2.1 Harmonogramy płatności	53
6.2.2 Współfinansowanie	53
6.2.3 Ustalenie kursu przeliczeniowego.....	56
6.2.4 Koszty bankowe	56
6.2.5 Odsetki	57
6.3 Przepływy środków finansowych na projekty współfinansowane z Funduszu Spójności ...	57
6.4 Struktura rachunków	60
6.5 Opis transferów z UE.....	63
6.5.1 Przekazywanie środków z Komisji Europejskiej.....	63
6.5.2 Wnioskowanie o płatność do Komisji Europejskiej – tzw. duża refundacja	63
6.5.3 Wnioskowanie o płatność do Instytucji Płatniczej – tzw. mała refundacja	68
6.5.4 Prefinansowanie	69
7. Nieprawidłowości oraz sposób postępowania i informowanie w przypadku wykrycia	
nieprawidłowości.....	69
7.3 Rodzaje nieprawidłowości	70
7.4 Sposób postępowania w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości	70
7.5 Informowanie o nieprawidłowościach.....	71
7.5.1 Przepływ informacji o nieprawidłowościach pomiędzy instytucjami w Polsce	71
7.5.2 Przekazywanie informacji o nieprawidłowościach do Komisji Europejskiej	74
7.6 Odzyskiwanie kwot nieprawidłowo wydatkowanych	74
7.6.1 Żądanie zwrotu kwoty niewłaściwie wydatkowanej	75
7.6.2 Postępowanie w przypadku nieskuteczności żądania zwrotu	75
7.6.3 Zwrot kwot odzyskanych do Komisji Europejskiej	75
7.7 Korekty finansowe pomocy finansowanej z Funduszu Spójności.....	76
8. System SIMIK	76
9. Monitorowanie	77
9.1 Ogólne zasady monitorowania.....	77
9.2 Komitet Monitorujący strategię wykorzystania Funduszu Spójności	77
9.3 Sprawozdawczość	78
9.3.1 Sprawozdania <i>ad hoc</i>	79
9.3.2 Raport końcowy	79
10. Ocena <i>ex post</i> realizacji projektów	79
11. Archiwizacja	80
12. Działania informacyjne i promujące	80

Niniejszy podręcznik jest przeznaczony przede wszystkim dla instytucji odpowiedzialnych za zarządzanie, wdrażanie i kontrolę Funduszu Spójności w Polsce. Podręcznik ten jest także polecany potencjalnym beneficjentom Funduszu Spójności. Celem niniejszego podręcznika jest przedstawienie:

- regulacji prawnych stanowiących podstawę zarządzania i kontroli Funduszu Spójności;
- instytucjonalnego systemu zarządzania i kontroli Funduszu Spójności;
- podstawowych zadań poszczególnych instytucji;
- obowiązujących zasad związanych z wdrażaniem projektów współfinansowanych z Funduszu Spójności.

Stanowi on punkt wyjścia do przygotowania szczegółowych podręczników procedur wewnętrznych poszczególnych instytucji określonych w tym podręczniku.

Podręcznik jest zatwierdzany przez Podsekretarza Stanu w MRR, po konsultacji z właściwymi jednostkami, i w tym trybie dokonywane są jego zmiany. Obowiązująca wersja podręcznika jest udostępniana na stronie internetowej MRR (<http://www.funduszsposojnosci.gov.pl>), zaś wszystkie instytucje zaangażowane we wdrażanie i kontrolę FS są informowane o nowej wersji Podręcznika w ciągu 7 dni od jej zatwierdzenia.

1. Wprowadzenie

Jednym z głównych celów Unii Europejskiej jest zmniejszenie dysproporcji w poziomach rozwoju różnych regionów oraz zmniejszenie opóźnień regionów najmniej uprzywilejowanych. W związku z powyższym, państwa członkowskie zobowiązane są do solidarnego postępowania w ramach prowadzonych polityk tak, aby urzeczywistniać postawione sobie założenia. Fundusz Spójności, jako instrument polityki spójności gospodarczej i społecznej, realizuje te założenia, wnosząc wkład finansowy do projektów w dziedzinie środowiska naturalnego oraz sieci transeuropejskich w zakresie infrastruktury transportu. Przyczynia on się także do zapewnienia równowagi gospodarczej i społecznej krajów członkowskich, między innymi w celu spełnienia kryteriów konwergencji określonych w art. 104 Traktatu o ustanowieniu Wspólnoty Europejskiej.

Fundusz Spójności został utworzony na mocy postanowień art. 161 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską. Rada Unii Europejskiej powołała do życia ten instrument finansowy, rozporządzeniem Rady nr 1164/94/WE z dnia 16 maja 1994 r. Rozporządzenie Rady nr 1164/94/WE zostało zmienione 21 czerwca 1999 r. dwoma rozporządzeniami Rady nr 1264/99/WE i 1265/99/WE. Teksty rozporządzeń w języku polskim dostępne są na stronie internetowej: www.funduszsposojnosci.gov.pl

Zakres działania Funduszu Spójności obejmuje pomoc o zasięgu krajowym, a nie regionalnym jak to ma miejsce w przypadku funduszy strukturalnych. Instrument ten nie należy do funduszy strukturalnych. Początkowo wsparcie dla wybranych członków UE zaplanowano na lata 1993 – 99, jednak na szczycie Unii Europejskiej w Berlinie postanowiono przedłużyć jego funkcjonowanie do 2006 r. W Trzecim Raporcie Spójności, Komisja Europejska przewiduje utrzymanie tego instrumentu także w latach 2007-2013.

Środki finansowe Funduszu Spójności są kierowane do państw członkowskich, w których produkt narodowy brutto (PNB) *per capita* jest niższy niż 90% przeciętnej w państwach Unii Europejskiej, oraz, w których opracowany został program zmierzający do spełnienia kryteriów konwergencji ustalonych w art. 104 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską.

Projekty finansowane z Funduszu Spójności powinny być zgodne z postanowieniami Traktatów, przyjętymi zgodnie z nimi instrumentami oraz politykami Wspólnoty łącznie z polityką ochrony środowiska, transportową, w dziedzinie sieci transeuropejskich, polityką konkurencji oraz polityką zamówień publicznych. Przedsięwzięcia finansowane z Funduszu Spójności nie mogą być równocześnie finansowane z funduszy strukturalnych.

Od 2000 r. Polska korzystała z Przedakcesyjnego Instrumentu Polityki Strukturalnej (ISPA), który został utworzony na mocy rozporządzenia Rady nr 1267/99 z 21 czerwca 1999 r. Z chwilą przystąpienia do Unii Europejskiej Polska przestała być beneficjentem tego instrumentu. Wszystkie

projekty zatwierdzone do finansowania w ramach ISPA, dla których Komisja Europejska podpisała memoranda finansowe są kontynuowane jako projekty Funduszu Spójności. Oznacza to, iż zobowiązania (*commitments*) Unii Europejskiej zagwarantowane na kontynuację projektów ISPA w latach 2004 – 2006 będą pochodziły z Funduszu Spójności.

Uregulowania dotyczące włączenia Polski do korzystania z Funduszu Spójności zostały zawarte w zapisach Traktatu o Przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, w części dotyczącej zmian rozporządzenia Rady nr 1164/94.

Fundusz Spójności a ISPA

Opis systemu zarządzania i kontroli ISPA oraz sposób programowania i wdrażania tego instrumentu finansowego, który każdy z krajów beneficjentów zobowiązał się stworzyć na podstawie zobowiązań wynikających z memorandum finansowych został przedstawiony w oddzielnym dokumencie „*ISPA – Zasady Programowania i Wdrażania w Polsce*”. Dokument ten był zatwierdzany przez Komitet Integracji Europejskiej i w tym trybie dokonywane były jego zmiany.

Od dnia 1 maja 2004r. na mocy Traktatu o Przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej obowiązuje znowelizowane rozporządzenie nr 1164/1994/EWG. Zgodnie z art. 16 a) tego rozporządzenia w stosunku do wszystkich projektów ISPA zatwierdzonych do dofinansowania przed dniem akcesji, których realizacja nie została zakończona w tym terminie, będą obowiązywać przepisy rozporządzenia nr 1164/1994/EWG z wyjątkami określonymi w Traktacie o Przystąpieniu. W związku z powyższym, wdrażanie tych projektów będzie odbywało się zgodnie z zasadami obowiązującymi dla Funduszu Spójności z następującymi wyjątkami określonymi w Traktacie o Przystąpieniu:

- Zasady przeprowadzania przetargów. Procedury przetargowe od dnia akcesji opierają się o polskie prawo zamówień publicznych, zgodne z prawem wspólnotowym. Natomiast przetargi ogłoszone przed dniem akcesji są kontynuowane aż do zakończenia zgodnie z procedurą, określoną w ogłoszeniu o przetargu zamieszczonym w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.
- Udział środków z budżetu wspólnotowego we współfinansowaniu przedsięwzięcia. Udział pomocy nie został zmieniony. Traktat o Przystąpieniu przewiduje możliwość modyfikacji, lecz jedynie w szczególnie uzasadnionych wypadkach, na wniosek Państwa Członkowskiego i po szczegółowej analizie (m.in. kosztów i korzyści) danego przypadku przez Komisję Europejską. W przypadku konieczności dokonania modyfikacji udziału środków Funduszu Spójności we współfinansowaniu przedsięwzięcia, modyfikacja ta:
 - może dotyczyć tylko rocznych rat zobowiązań począwszy od roku 2004;
 - w żadnym wypadku nie może mieć wpływu na koszty projektu finansowane przez pożyczki z EBI, EBOiR lub innych międzynarodowych instytucji finansowych.
- Zasady kwalifikacji wydatków. Dla projektów rozpoczętych w ramach ISPA nadal będą miały zastosowanie przepisy rozporządzenia nr 1267/1999/WE i określone w memorandumach finansowych zasady regulujące kwalifikowanie wydatków.

Każda płatność powinna być przypisana do możliwie najwcześniej przyznanego zobowiązania. Płatności powinny w pierwszej kolejności wyczerpać zobowiązania z lat 2000-2003, a następnie, gdy zostaną one zlikwidowane, powinny wyczerpywać zobowiązania przyznane w ramach Funduszu Spójności, począwszy od roku 2004.

Od dnia akcesji przepisy Załącznika III do memorandum finansowych (z wyjątkiem Załącznika III.2 dot. wydatków kwalifikowanych) nie obowiązują. Zostały bowiem zastąpione przez odpowiednie zapisy w rozporządzeniach dotyczących Funduszu Spójności.

W związku z członkostwem Polski w Unii Europejskiej język polski stał się językiem urzędowym Unii. Co za tym idzie, strona polska ma prawo przekazywania do Komisji Europejskiej wszelkich oficjalnych dokumentów i informacji w języku polskim. Rekomenduje się jednak równoczesne wysyłanie do Komisji tłumaczenia danego dokumentu na język angielski w celu przyspieszenia i ułatwienia pracy Komisji oraz wyeliminowania ewentualnych nieścisłości w tłumaczeniu.

2. Terminologia

2.1. Struktury organizacyjne

Instytucja Zarządzająca IZ <i>(Managing Authority)</i>	Instytucja wyznaczona w celu zarządzania i koordynacji Funduszu Spójności w Polsce oraz przygotowania i nadzorowania realizacji strategii wykorzystania Funduszu Spójności. Główny partner Komisji Europejskiej odnośnie interwencji Funduszu Spójności. Rolę IZ pełni minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego (Minister Rozwoju Regionalnego).
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego PS w MRR	PS w MRR nadzoruje właściwą komórkę organizacyjną realizującą zadania wynikające z pełnienia przez ministra funkcji IZ. Pełni funkcję Przewodniczącego Komitetu Monitorującego strategię wykorzystania Funduszu Spójności.
Instytucja Płatnicza IP <i>(Paying Authority)</i>	Instytucja wyznaczona w celu przygotowania i przedkładania wniosków o płatności oraz otrzymywania płatności z Komisji Europejskiej. Rolę IP pełni minister właściwy do spraw finansów publicznych.
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów PS w MF	Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów nadzoruje właściwą komórkę organizacyjną realizującą zadania wynikające z pełnienia przez ministra funkcji IP.
Instytucja Pośrednicząca IPZ <i>(Intermediate Body)</i>	Podmiot, któremu Instytucja Zarządzająca delegowała część swoich zadań. W przypadku Funduszu Spójności Instytucjami Pośredniczącymi są: Minister Transportu oraz Minister Środowiska (IPZ I szczebla), w sektorze środowiska są to również: Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (IPZ II szczebla) i wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej (IPZ III szczebla). Ministerstwo Finansów w porozumieniach zawieranych z IPZ (MŚ/MT) ustala szczegółowe warunki wykorzystania i rozliczania przyznanych środków pochodzących z Funduszu Spójności.
Sektorowy Urzędnik Zatwierdzający SUZ <i>(Sectoral Authorising Officer)</i>	Powoływany jest przez właściwego ministra spośród osób zajmujących w ministerstwie stanowisko nie niższe niż podsekretarz stanu lub dyrektor generalny, o ile wskazany kandydat dysponuje odpowiednim zapleczem administracyjnym i merytorycznym, pozwalającym na należyte zarządzanie projektami. Odpowiedzialny za realizację zadań Instytucji Pośredniczącej w danym sektorze (odpowiednio Ministra Środowiska albo Ministra Transportu) oraz za nadzór prac pozostałych Instytucji Pośredniczących lub Podmiotów odpowiedzialnych za realizację. Szczegółowy zakres obowiązków SUZ jest określony w porozumieniach zawieranych pomiędzy Instytucją Pośredniczącą a Instytucją Płatniczą oraz Instytucją Pośredniczącą a Instytucją Zarządzającą.

Zastępca Sektorowego Urzędnika Zatwierdzającego SUB –SUZ <i>(Sub - Sectoral Authorising Officer)</i>	SUZ powierza całość lub część swoich funkcji Zastępcy Sektorowego Urzędnika Zatwierdzającego w porozumieniu z PS w MRR oraz PS w MF. SUB – SUZ zostali powołani: - w Ministerstwie Środowiska – w sektorze środowiska; - odpowiednio w PKP PLK S.A. oraz w GDDKiA - w sektorze transportu.
Pełnomocnik ds. Realizacji Projektu MAO <i>(Measure Authorising Officer)</i>	Nominowany przez beneficjenta FS w sektorze środowiska, zatwierdzany przez SUZ; odpowiedzialny za prawidłową realizację dofinansowywanego projektu.
Podmiot odpowiedzialny za realizację POZR <i>(Body responsible for implementation)</i>	Publiczny lub prywatny podmiot odpowiedzialny za przeprowadzenie przetargów i podpisywanie kontraktów oraz ich realizację. Często jest on jednocześnie beneficjentem. Podmiot ten powinien być wskazany we wniosku o dofinansowanie z Funduszu Spójności oraz w Decyzji KE. Jeżeli nie wskazano inaczej tylko ten podmiot ponosi wydatki kwalifikowane. W sektorze transportu POZR są PKP PLK S.A. oraz GDDKiA, natomiast w sektorze środowiska będą to jednostki samorządu terytorialnego, związki jednostek samorządu terytorialnego, komunalne spółki prawa handlowego oraz inne podmioty publiczne (np. Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej) lub prywatne. Za Podmiot odpowiedzialny za realizację należy rozumieć również podmiot nie będący beneficjentem FS, który jest odpowiedzialny za realizację przedsięwzięcia – przykładowo będzie to koncesjonariusz. Każda zmiana podmiotu odpowiedzialnego za realizację musi być zatwierdzona przez Komisję Europejską. W przypadku projektów pomocy technicznej POZR jest Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Ministerstwo Transportu oraz NFOŚiGW, GDDKiA oraz PKP PLK S.A..
Beneficjent FS <i>(Final Beneficiary)</i>	Jednostka organizacyjna korzystająca z publicznych środków wspólnotowych i publicznych środków krajowych na podstawie decyzji KE o dofinansowanie z Funduszu Spójności oraz umowy o dofinansowanie projektu.
Podmiot odpowiedzialny za koordynację i monitorowanie POK <i>(Body responsible for coordinating and monitoring)</i>	Podmiot odpowiedzialny za koordynację i monitorowanie w projektach grupowych (zgodnie z art. A ust.4 lit.c Załącznika II do rozporządzenia 1164/94). Podmiot ten, działa na podstawie podpisanych umów z POZR oraz w granicach udzielonego przez poszczególne POZR pełnomocnictwa. Podmiot ten może jednocześnie być POZR.
Komitety Sterujące dla Funduszu Spójności <i>(Cohesion Fund Steering Committees)</i>	Komitety Sterujące są organami opiniotwórczo – doradczymi, Ministra Środowiska oraz Ministra Transportu przy wyborze projektów do współfinansowania z Funduszu Spójności. Komitety zostały powołane przez ww. ministrów w drodze zarządzeń.

Komitet Monitorujący strategię wykorzystania Funduszu Spójności KM FS <i>(Cohesion Fund Monitoring Committee)</i>	Komitet jest ciałem monitorującym wdrażanie Funduszu Spójności powoływanym w drodze zarządzenia Ministra Gospodarki i Pracy, W jego skład wchodzi przedstawiciele Komisji Europejskiej oraz strony polskiej: PS w MRR (przedstawiciel Instytucji Zarządzającej), PS w MF (przedstawiciel Instytucji Płatniczej), SUZ (przedstawiciel Instytucji Pośredniczących (Ministra Transportu oraz Ministra Środowiska). Jeżeli zakres omawianych spraw tego wymaga, w obradach Komitetu, na pisemne zaproszenie przewodniczącego, mogą uczestniczyć eksperci, przedstawiciele beneficjentów oraz innych instytucji, grup społecznych i zawodowych.
Międzynarodowe Instytucje Finansowe MIF <i>(International Financial Institutions)</i>	Instytucje zaangażowane w finansowanie projektów Funduszu Spójności, takie jak: EBI czy EBOiR.

2.2 Podstawowe akty prawne

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (Dz. U. Nr 116 poz. 1206 z późn. zm.)	Ustawa o NPR ustanawiająca ramy prawne w zakresie koordynowania, programowania i wdrażania środków krajowych i funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności oraz definiująca rolę poszczególnych instytucji w procesie programowania i zarządzania środkami pochodzącymi z tych instrumentów finansowych.
Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 czerwca 2004 r. w sprawie przyjęcia Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006 (Dz. U. Nr 149, poz. 1567)	Akt wykonawczy do ustawy o NPR dotyczący strategicznego, średniookresowego dokumentu programowego, który scala na poziomie krajowym horyzontalne, sektorowe i regionalne działania interwencyjne państwa oraz określającego najważniejsze działania strukturalne, które Polska zamierza uruchomić w latach 2004-2006 przy wykorzystaniu środków pomocowych UE.
Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 30 lipca 2004 r. w sprawie przyjęcia strategii wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004-2006 (Dz. U. Nr 176, poz. 1827)	Akt wykonawczy do ustawy o NPR dotyczący dokumentu programowego stanowiącego ramy programowania Funduszu Spójności.
Zarządzenie Nr 19 Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 11 sierpnia 2004 r. w sprawie Komitetu Monitorującego strategię wykorzystania Funduszu Spójności	Zarządzenie określające skład, zadania oraz tryb pracy Komitetu Monitorującego strategię wykorzystania Funduszu Spójności.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z 22 września 2004 w sprawie trybu, terminów i zakresu sprawozdawczości dotyczącej Narodowego Planu Rozwoju, trybu kontroli realizacji Narodowego Planu Rozwoju oraz trybu rozliczeń (Dz. U. Nr 216, poz. 2206) oraz rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 31 października 2005 r. zmieniające ww. rozporządzenie (Dz. U Nr 224, poz. 1926)	Rozporządzenie określa: 1) tryb, terminy i zakres sprawozdawczości dotyczącej realizacji Narodowego Planu Rozwoju w odniesieniu do projektów, działań i programów; 2) tryb rozliczeń w odniesieniu do projektów, działań i programów; 3) tryb kontroli realizacji Narodowego Planu Rozwoju.
Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 12 kwietnia 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ogólnych zezwoleń dewizowych (Dz. U. Nr 71, poz. 490)	Rozporządzenie zezwala na dokonywanie w kraju, między rezydentami, rozliczeń w euro, w zakresie: 1) środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej, o których mowa w art. 5 ust 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 249, poz. 2104 i Nr 169, poz. 1420 oraz z 2006 r. Nr 45, poz. 319), 2) środków innych niż określone w pkt. 1, przeznaczonych na współfinansowanie projektów realizowanych przy udziale środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej o ile dokonywanie takich rozliczeń jest zgodne z umowami międzynarodowymi i procedurami, o których mowa w art. 200 ust 1 ustawy wymienionej w pkt 1 oraz innymi jej przepisami.

Lista podstawowych polskich aktów prawnych, związanych z procesem programowania i realizacji projektów Funduszu Spójności, znajduje się na stronie internetowej: (<http://www.funduszsposjnosci.gov.pl>). Wskazane poniżej akty prawa wspólnotowego są dostępne w języku polskim na stronach internetowych:

- http://europa.eu.int/eur-lex/pl/dd/reg/pl_register_1460.html – dokumenty, których tłumaczenie zostało sfinalizowane;
- <http://www.ukie.gov.pl/dtc.nsf> – zweryfikowane, oficjalne tłumaczenia dokumentów;
<http://www.funduszsposjnosci.gov.pl>.

Council Regulation (EC) No 1164/94 of 16 May 1994 establishing a Cohesion Fund (OJ L 130 of 25.05.1994)	Rozporządzenie Rady (WE) nr 1164/94 z dnia 16 maja 1994 r. ustanawiające Fundusz Spójności (Dz. Urz. WE L 130 z dnia 25.05.1994 z późn. zm.) – określa ogólne ramy prawne funkcjonowania Funduszu Spójności.
--	--

Council Regulation (EC) No 1264/99 of 21 June 1999 amending Regulation (EC) No 1164/94 establishing a Cohesion Fund (OJ L 161 of 26.06.1999)	Rozporządzenie Rady nr 1264/99 z dnia 21 czerwca 1999 r. zmieniające rozporządzenie nr 1164/94/WE ustanawiające Fundusz Spójności (Dz. Urz. WE L 161 z dnia 26.06.1999) – zmienia rozporządzenie będące podstawą działania Funduszu Spójności, między innymi przedłużając okres obowiązywania interwencji tego instrumentu do roku 2006 oraz wprowadzając szereg nowych uregulowań: zasadę zanieczyszczający płaci, wdrożenie programu dotyczącego kryteriów konwergencji, nowe postanowienia dotyczące zarządzania i kontroli.
Council Regulation (EC) No 1265/99 of 21 June 1999 amending Annex II Regulation (EC) No 1164/94 (OJ L 161 of 26.06.1999)	Rozporządzenie Rady (WE) nr 1265/99 z dnia 21 czerwca 1999 r. zmieniające załącznik II do rozporządzenia nr 1164/94/WE ustanawiającego Fundusz Spójności (Dz. Urz. WE L 161 z dnia 26.06.1999). Uaktualniony załącznik zawiera nowe postanowienia: dotyczące definicji, projektu, grupy projektu, czy etapów projektu oraz mające na celu uproszczenie systemu zarządzania finansowego. Rozporządzeniem zmienia się również postanowienia art. G w zakresie kontroli ponoszonych wydatków.
Treaty of Accession of the Czech Republic, Estonia, Cyprus, Latvia, Lithuania, Hungary, Malta, Poland, Slovenia and Slovakia to the European Union of 16 April 2003	Traktat o Przystąpieniu Republiki Czeskiej, Estonii, Cypru, Łotwy, Litwy, Węgier, Malty, Polski, Słowenii i Słowacji do Unii Europejskiej z dnia 16 kwietnia 2003 r. W traktacie oraz w <i>Załączniku II Polityka Regionalna oraz Koordynacja Instrumentów Strukturalnych</i> , zostały zawarte postanowienia dotyczące włączenia Polski do korzystania z Funduszu Spójności. Traktat zmienia rozporządzenie Rady nr 1164/94/WEG dodając art. 16 a), w którym uregulowano zagadnienia przejściowe pomiędzy ISPA oraz FS.
Commission Regulation (EC) No 1386/2002 of 29 July 2002 laying down detailed rules for the implementation of Council Regulation (EC) No 1164/94 as regards the management and control systems for assistance granted from the Cohesion Fund and the procedure for making financial corrections (OJ L 201 of 31.07.2002)	Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1386/2002 z dnia 29 lipca 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad wykonania rozporządzenia Rady nr 1164/94/WE w zakresie systemów zarządzania i kontroli pomocy przyznanej z Funduszu Spójności i procedury dokonywania korekt finansowych (Dz. Urz. WE L 201 z dnia 31.07.2002). Rozporządzenie szczegółowo określa obowiązki państw członkowskich wypełniane w celu zapewnienia właściwie funkcjonującego systemu zarządzania i kontroli Funduszu Spójności.
Commission Regulation (EC) No 16/2003 of 6 January 2003 laying down special detailed rules for implementing Council Regulation (EC) No 1164/94 as regards eligibility expenditures in the context of measures part-financed by the Cohesion Fund (OJ L 2 of 07.01.2003)	Rozporządzenie Komisji (WE) nr 16/2003 z dnia 6 stycznia 2003 r. określające szczegółowe zasady dla wykonania rozporządzenia Rady nr 1164/94/WE w zakresie kwalifikowania wydatków w kontekście działań współfinansowanych przez Fundusz Spójności (Dz. Urz. WE L 2 z dnia 07.01.2003). Rozporządzenie szczegółowo określa zasady na podstawie których wydatki ponoszone ze środków Funduszu Spójności będą zatwierdzane jako kwalifikujące się do refundacji.

Commission Regulation (EC) No 1831/94 of 26 July 1994 concerning irregularities and the recovery of sums wrongly paid in connection with the financing of the Cohesion Fund and the organisation of an information system in this field (OJ L 191 of 27.07.1994) and Commission Regulation (EC) No 2168/2005 of 23 December 2005 amending Regulation (EC) No 1831/94.	Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1831/94z dnia 26 lipca 1994 r. w sprawie nieprawidłowości i odzyskiwania kwot niesłusznie wypłaconych w związku z finansowaniem z Funduszu Spójności oraz organizacji systemu informacji w tym zakresie (Dz. Urz. WE L 191 z dnia 27.07.1994). Rozporządzenie określa obowiązki państw beneficjentów w stosunku do Komisji Europejskiej, w zakresie przekazywania informacji o nieprawidłowościach powstałych przy wdrażaniu projektów finansowanych z Funduszu Spójności.
Commission Regulation (EC) No 621/2004 of 1 April 2004 laying down rules for implementing Council Regulation (EC) No 1164/94 as regards information and publicity measures concerning the activities of the Cohesion Fund (OJ L 98 of 02.04.2004).	Rozporządzenie Komisji (WE) nr 621/2004 z dnia 1 kwietnia 2004 r. określające zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1164/94 w sprawie działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących przedsięwzięć Funduszu Spójności (Dz. Urz. WE L 98 z 02.04.2004). Rozporządzenie zawiera szczegółowo opisane obowiązki państwa członkowskiego odnośnie działań informacyjnych oraz promocyjnych o projektach finansowanych z Funduszu Spójności.
Council Regulation (Euratom, EC) No 2185/96 of 11 November 1996 concerning on-the-spot checks and inspections carried out by the Commission in order to protect the European Communities' financial interests against fraud and other irregularities	Rozporządzenie Rady (Euratom, WE) nr 2185/96z dnia 11 października 1996 r. w sprawie kontroli oraz inspekcji na miejscu przeprowadzanych przez Komisję w celu zabezpieczenia interesów finansowych Wspólnot Europejskich przed oszustwami i innymi nieprawidłowościami (Dz. Urz. WE L 292 z 15.11.1996). Rozporządzenie określa zakres uprawnień Komisji Europejskiej w stosunku do państwa członkowskiego odnośnie kontroli na miejscu.
Decyzja (Granting Decision)	Decyzja podejmowana przez Komisję Europejską określająca wielkość przekazywanych funduszy oraz wysokość zobowiązania KE w pierwszym roku projektu. Opis przedsięwzięcia będącego przedmiotem dofinansowania oraz proponowany plan zobowiązań finansowych zawarte są w Aneksach.
Memorandum finansowe FM (Financing Memorandum)	Memorandum finansowe jest umową pomiędzy Komisją Europejską oraz Rządem Polskim, na podstawie której zostały zatwierdzone do dofinansowania projekty ISPA. Zgodnie z postanowieniami art. 16 a) rozporządzenia nr 1164/1994/EWG decyzja Komisji podjęta przed dniem 1 maja 2004 r. jest traktowana tak jakby była podjęta na podstawie rozporządzenia nr 1164/1994/EWG (<i>vide</i> pkt 1 Ogólnego Podręcznika Zarządzania i Kontroli tytuł Fundusz Spójności a ISPA).

System zarządzania i kontroli

Zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 1164/94 z dnia 16 maja 1994 r. ustanawiającym Fundusz Spójności oraz rozporządzeniem Komisji (WE) nr 1386/2002, każde państwo członkowskie jest zobowiązane do ustanowienia sprawnie funkcjonującego i efektywnego systemu zarządzania i kontroli środków Funduszu Spójności.

Zarządzanie finansowe i kontrola wewnętrzna we wszystkich jednostkach zaangażowanych w zarządzanie, kontrolę i wdrażanie projektów Funduszu Spójności jest realizowana zgodnie z procedurami określonymi w podręcznikach procedur wewnętrznych dla Funduszu Spójności obowiązujących w poszczególnych instytucjach. Przygotowane podręczniki obejmują m.in. opis struktury organizacyjnej i podział odpowiedzialności pomiędzy poszczególne komórki; procedury postępowania w przypadku wykrycia nieprawidłowości; listy sprawdzające dotyczące poszczególnych etapów przygotowania i realizacji projektów Funduszu Spójności. Przedmiotowe podręczniki zatwierdzone są odpowiednio przez PS w MRR, PS w MF, SUZ lub kierowników właściwych jednostek i powinny być zgodne z wytycznymi wydanymi przez instytucje nadzorujące pracę tych jednostek. Podręczniki są dostępne we wszystkich jednostkach.

W ustawie z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 249, poz. 2104 z późn. zm.) określono ogólne zasady gospodarowania i wydatkowania środków pochodzących z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej. Przy wydatkowaniu środków pochodzących z Funduszu Spójności, a także środków przeznaczonych na współfinansowanie, stosuje się odpowiednio zasady rozliczania określone dla dotacji z budżetu państwa. Szczegółowe warunki wykorzystania i rozliczania przyznanych środków pochodzących z Funduszu Spójności określa umowa zawarta z Podmiotem odpowiedzialnym za realizację projektu finansowanego z tych środków.

Nadzór finansowy w zakresie środków pochodzących z Funduszu Spójności, w szczególności nad podmiotami nadzorującymi projekty realizowane z tych środków oraz dysponującymi tymi środkami sprawuje Instytucja Płatnicza, przy czym sposób zarządzania finansowego tymi środkami mogą określać porozumienia między Instytucją Płatniczą a tymi podmiotami. Z kolei Podmioty odpowiedzialne za realizację projektów finansowanych ze środków pochodzących z Funduszu Spójności, są obowiązane do szczegółowego rozliczenia tych środków.

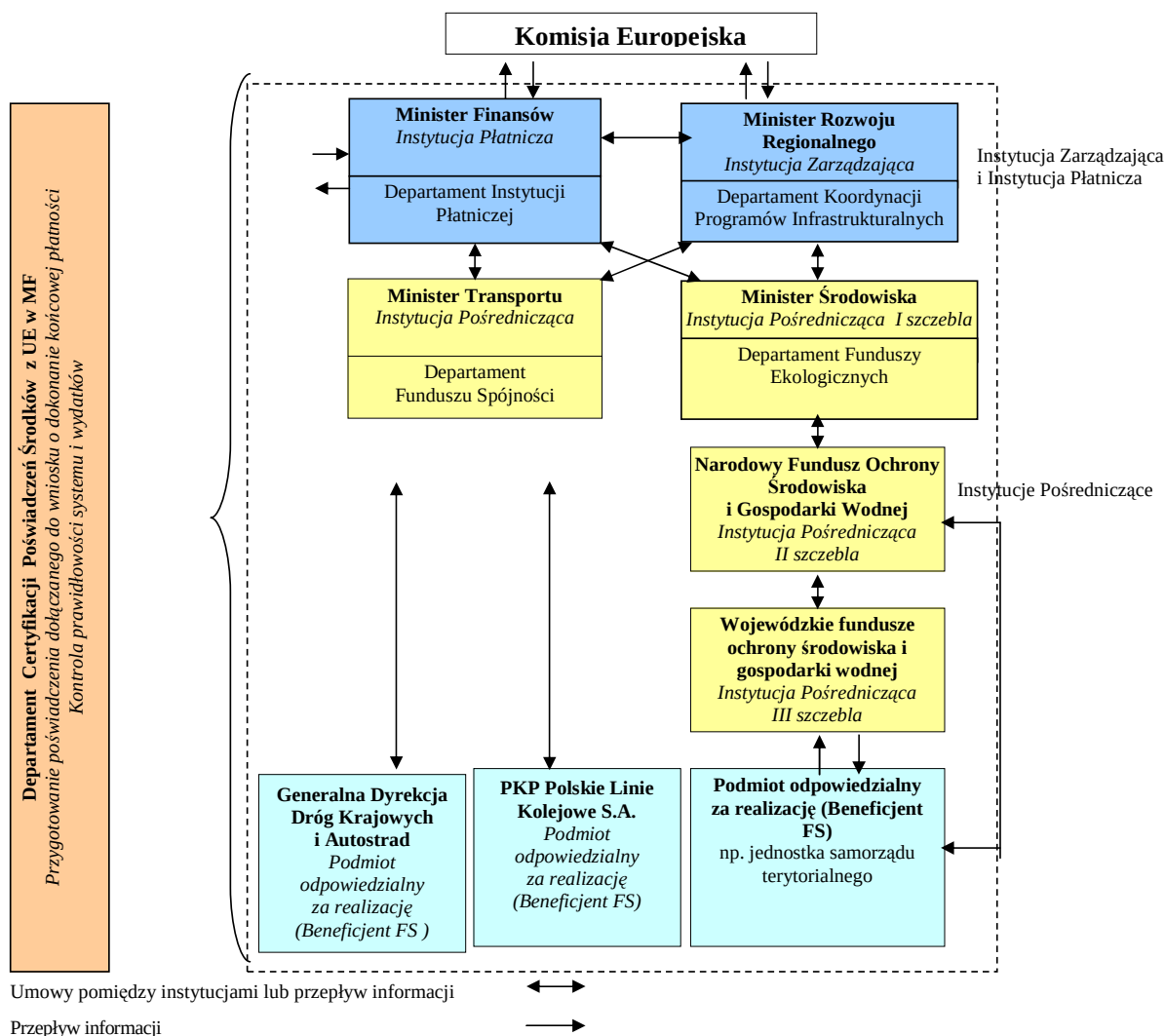
Nadzorujący projekty realizowane ze środków pochodzących z Funduszu Spójności sprawują kontrolę nad wykorzystaniem tych środków i dokonują oceny ich wykorzystania. Przedmiotem oceny jest w szczególności: zgodność wydatków z planowanym przeznaczeniem; prawidłowość wykorzystania środków, w tym zakres zrealizowanych zadań; prawidłowość wykorzystania środków pod względem zgodności z planowanym przeznaczeniem oraz procedurami.

W przypadku wykorzystania środków pochodzących z Funduszu Spójności niezgodnie z przeznaczeniem lub bez zachowania procedur, lub pobrania ich w sposób nienależny albo w nadmiernej wysokości, podlegają one zwrotowi przez Podmiot odpowiedzialny za realizację pomocy udzielonej z tych środków, wraz z odsetkami, w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych. Wykorzystanie środków w powyższy sposób wyklucza prawo do ubiegania się o przyznanie tych środków przez kolejne 3 lata.

3.1 Instytucje w systemie zarządzania i kontroli i ich zadania

Schemat na rys. 1 prezentuje system zarządzania i kontroli projektów Funduszu Spójności w Polsce. W oparciu o przepisy ustawy o Narodowym Planie Rozwoju oraz rozporządzenia 1386/2002/WE, poszczególnym jednostkom przyporządkowano funkcje wskazane na schemacie.

Rys. 1 Schemat przedstawiający system zarządzania i kontroli

3.1.1 Instytucja Zarządzająca

Realizację zadań Instytucji Zarządzającej dla Funduszu Spójności nadzoruje **Podsekretarz Stanu w MRR**.

W ramach ministerstwa realizację zadań Instytucji Zarządzającej zapewnia **Departament Koordynacji Programów Infrastrukturalnych**.

W ramach zarządzania i koordynacji Funduszu Spójności Instytucja Zarządzająca jest odpowiedzialna w szczególności za:

- formalne kontakty z Komisją Europejską;
- informowanie Komisji Europejskiej o organizacji Instytucji Zarządzającej, Instytucji Płatniczej oraz Instytucji Pośredniczących odpowiedzialnych za działania realizowane w Polsce, zgodnie z uregulowaniami rozporządzenia Komisji (WE) nr 1386/2002 oraz wytycznymi przekazanymi przez Komisję;

- informowanie Komisji Europejskiej o rozszerzeniach i zmianach systemu Funduszu Spójności;
- zapewnienie, iż regulacje dotyczące Funduszu Spójności, zostaną przekazane do wiadomości i będą stosowane przez wszystkie Instytucje Pośredniczące;
- opracowanie i aktualizowanie, we współpracy z Instytucją Płatniczą, Instytucjami Pośredniczącymi oraz innymi zaangażowanymi instytucjami, Ogólnego Podręcznika Zarządzania i Kontroli Funduszu Spójności;
- przygotowanie wytycznych dla Instytucji Pośredniczących i weryfikacja ich implementacji;
- koordynację przygotowań „Strategii wykorzystania Funduszu Spójności” i sprawowanie nadzoru nad jej realizacją;
- zapewnienie równowagi między finansowaniem projektów w sektorze infrastruktury transportowej oraz w sektorze ochrony środowiska;
- przekazywanie wniosków o dofinansowania z Funduszu Spójności do Komisji Europejskiej,
- powołanie oraz obsługę prac Komitetu Monitorującego strategię wykorzystania Funduszu Spójności;
- monitorowanie przedsięwzięć współfinansowanych z Funduszu Spójności, w zakresie zadań Instytucji Zarządzającej oraz przekazywanie raportów z realizacji projektów (na Komitet Monitorujący) oraz raportów końcowych zgodnie z art. F(4), załącznik II rozporządzenia Rady (WE) nr 1164/94);
- weryfikacja i analiza raportów z postępów w realizacji projektów Funduszu Spójności, przesyłanych do IZ – tabela A, B1, B2, C, D, E, F, H, I, J, K ;
- koordynację przygotowania i wdrożenia działań w zakresie informacji i promocji Funduszu Spójności;
- we współpracy z instytucjami zaangażowanymi we wdrażanie Funduszu Spójności zapewnienie upowszechniania informacji związanej z każdym projektem współfinansowanym z Funduszu Spójności.

Realizując swoje zadania Instytucja Zarządzająca w odniesieniu do projektów Funduszu Spójności:

- wprowadza obowiązek opiniowania podręczników zarządzania i kontroli Instytucji Pośredniczących (MŚ / MT);
- dokonuje oceny prawidłowości, skuteczności i zgodności z wymogami prawa procedur stosowanych przez Instytucje Pośredniczące (MŚ/MT);
- podejmuje działania w celu zapewnienia skutecznego systemu zarządzania i kontroli, w szczególności poprzez wskazanie sposobu usunięcia nieprawidłowości oraz wprowadzenia usprawnień.

Zgodnie z art. 19 ustawy o Narodowym Planie Rozwoju oraz rozporządzeniem Rady (WE) nr 1386/2002 Instytucja Zarządzająca może przekazać część swoich uprawnień w zakresie zarządzania Funduszem Spójności Instytucjom Pośredniczącym. Zakres przekazywanych zadań został określony w porozumieniach z tymi instytucjami.

W celu prawidłowego wykonywania w/w zadań Instytucja Zarządzająca wydała następujące wytyczne:

- Wytyczne dla Instytucji Pośredniczących w zarządzaniu dotyczące podstawowych wymogów do programowania i przygotowania projektów do Funduszu Spójności w okresie programowania 2004-2006;
- Wytyczne do prowadzenia działań informacyjnych i promujących dotyczących przedsięwzięć Funduszu Spójności;
- Ogólne wytyczne w zakresie wewnętrznej kontroli finansowej w jednostkach będących beneficjentami Funduszu Spójności nie należących do sektora finansów publicznych;
- Ogólne wytyczne w zakresie audytu wewnętrznego w jednostkach będących beneficjentami Funduszu Spójności nie należących do sektora finansów publicznych;

- Wytyczne do rocznego audytu wydatków kwalifikowanych w ramach projektów współfinansowanych ze środków Funduszu Spójności;
- Ogólne wytyczne w zakresie kontroli realizacji strategii wykorzystania Funduszu Spójności;
- Wytyczne odnośnie postępowania w zakresie oceny oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięć współfinansowanych z Funduszu Spójności;

oraz przy współpracy Ministerstwa Finansów:

- Wytyczne do raportów z postępów w realizacji projektów Funduszu Spójności;
- Ogólne wytyczne dotyczące kwalifikowania wydatków w kontekście przedsięwzięć współfinansowanych przez Fundusz Spójności;
- Wytyczne do przygotowania raportu końcowego projektu Funduszu Spójności.

Projekty wytycznych, jak również zmian do wytycznych powinny być konsultowane z IPZ.

Wytyczne wchodzi w życie w terminie 7 dni od daty przesłania pisma skierowanego do IPZ I, IPZ II, IP oraz Beneficjentów w sektorze transportu przekazującego wytyczne zatwierdzone przez właściwego Podsekretarza Stanu w MRR. Każdorazowo, w piśmie przekazującym wytyczne zostanie podana dokładna data wejścia w życie wytycznych. Wraz z przesłaniem do IPZ oraz IP informacji o wydaniu nowej wersji wytycznych, wytyczne zostaną przekazane do opublikowania na stronie internetowej Funduszu Spójności pod adresem www.funduszsposciności.gov.pl. Ministerstwo Transportu oraz Ministerstwo Środowiska są zobowiązane w terminie 30 dni od dnia wejścia w życie wytycznych do dostosowania swoich procedur wewnętrznych w zakresie objętym wytycznymi oraz zgodnie z porozumieniem w sprawie systemu realizacji systemu Funduszu Spójności pomiędzy IZ a IPZ, do przekazania do IZ do zaopiniowania zaktualizowanego Podręcznika Procedur Wewnętrznych IPZ. Ponadto, MT oraz MŚ powinny przekazać do MRR odpowiednie informacje (opinie oraz akceptacje w odpowiednich zakresach) na temat dostosowania procedur wewnętrznych odpowiednich instytucji na niższych poziomach systemu zarządzania i kontroli Funduszu Spójności w terminie 60 dni od daty wejścia w życie wytycznych.

Wszystkie wydane przez IZ wytyczne są dostępne na stronie internetowej MRR: www.funduszsposciności.gov.pl.

Instytucja Zarządzająca, organizuje spotkania przedstawicieli jednostek zaangażowanych we wdrażanie i kontrolę Funduszu Spójności w celu omówienia bieżących problemów w funkcjonowaniu systemu zarządzania i kontroli FS, w tym w szczególności dotyczących zmian *Podręcznika Ogólnego*. Spotkania te będą organizowane w zależności od potrzeb, jednak nie rzadziej niż dwa razy w roku (w pierwszym i drugim półroczu danego roku). W trakcie spotkań będą wypracowane ustalenia dotyczące usprawnień w systemie zarządzania i kontroli FS.

3.1.2 Instytucja Płatnicza

Realizację zadań Instytucji Płatniczej dla Funduszu Spójności nadzoruje **Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów**.

Do zadań Instytucji Płatniczej należy w szczególności:

- prowadzenie Rachunku Funduszu Spójności (RFS) oraz Rachunku Bieżącego dla Funduszu Spójności (RBFS) dla każdego realizowanego projektu FS;
- zarządzanie przepływami finansowymi środków Funduszu Spójności z KE na RFS oraz z RFS na RBFS;
- weryfikacja, przekazanych przez Instytucje Pośredniczące (MŚ / MT), deklaracji wydatków (statement of expenditure);
- weryfikacja i analiza raportów z postępów w realizacji projektów Funduszu Spójności, przesyłanych do IP – tabela G oraz załączniki 1, 2, 3 i 4
- certyfikacja wniosków IP o płatność pośrednią i końcową do KE;
- wnioskowanie do KE o środki Funduszu Spójności;

- prowadzenie rachunku bankowego kwot zwracanych z już dokonanych wypłat pomocy (na RFS);
- zapewnienie, że kwoty nienależne zwracane będą na rachunek bankowy dla kwot zwracanych bez zbędnej zwłoki i informowanie Komisji Europejskiej w tym zakresie;
- zwracanie kwot nienależnych do KE na jej żądanie i w wysokości przez nią określonej;
 - redukcja wysokości kwot wnioskowanych do Komisji Europejskiej o kwoty nienależne;
 - przekazywanie Komisji Europejskiej prognoz płatności (harmonogramów);
 - monitorowanie finansowych aspektów procesu realizacji projektu;
 - gromadzenie danych z zakresu monitoringu finansowego, informacji statystycznych i finansowych;
 - nadzór nad funkcjonowaniem i administrowanie bazą danych monitoringu (SIMIK);
 - współpraca z KE w zakresie zadań nałożonych na IP.

Do zadań Instytucji Płatniczej należy koordynowanie prac nad przygotowaniem przez Instytucje Pośredniczące wytycznych dotyczących zarządzania finansowego i procedur wewnętrznych przepływów finansowych oraz nadzorowanie i kontrolowanie ich realizacji w Instytucjach Pośredniczących i Podmiotach odpowiedzialnych za realizację.

Departament Instytucji Płatniczej

Za realizację zadań Instytucji Płatniczej odpowiada Ministerstwo Finansów, którego obsługę w tym zakresie zapewnia Departament Instytucji Płatniczej. Departament ten, realizując swoje zadania, współpracuje z odpowiednimi departamentami Ministerstwa Finansów oraz Instytucją Zarządzającą i Instytucjami Pośredniczącymi (MŚ / MT).

3.1.3 Instytucje pośredniczące, Podmioty odpowiedzialne za realizację, beneficjenci

Struktura tego poziomu zarządzania Funduszem Spójności jest odmienna w obu sektorach. W sektorze środowiska oprócz Instytucji Pośredniczącej I szczebla w Ministerstwie Środowiska występują także instytucje pośredniczące dwóch innych szczebli, tj. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. W sektorze transportu oprócz Instytucji Pośredniczącej w Ministerstwie Transportu występują tylko dwa Podmioty odpowiedzialne za realizację.

Instytucje Pośredniczące są odpowiedzialne za zarządzanie projektami, które uzyskały dofinansowanie ze środków Funduszu Spójności, odpowiednio w sektorze środowiska oraz transportu.

Instytucje Pośredniczące są odpowiedzialne w szczególności za:

- zapewnienie ustanowienia systemu zarządzania finansowego i kontroli w Instytucjach Pośredniczących niższego szczebla lub/i Podmiotach odpowiedzialnych za realizację wypełniającego wymogi odnoszące się do kwalifikowania wydatków z Funduszu Spójności;
- zapewnienie, iż projekty będą realizowane zgodnie z celami określonymi w Decyzji Komisji Europejskiej oraz z wymogami prawa wspólnotowego dotyczącego Funduszu Spójności;
- przygotowanie odpowiednich wytycznych dla Podmiotów odpowiedzialnych za realizację, w celu zapewnienia prawidłowego wdrażania przez te instytucje postanowień aktów prawa wspólnotowego dotyczących Funduszu Spójności.
- zapewnienie prawidłowego stosowania przez Podmioty odpowiedzialne za realizację procedur zamówień publicznych oraz przestrzegania wymagań prawa wspólnotowego odpowiednio w zakresie ochrony środowiska, transportu oraz konkurencji;
- wykonywanie zadań z zakresu koordynacji Funduszu Spójności z innymi instrumentami polityki strukturalnej UE w zakresie określonym przez Wytyczne dla Instytucji Pośredniczących w zarządzaniu dotyczące podstawowych wymogów do programowania i przygotowania projektów do Funduszu Spójności w okresie programowania 2004-2006;
- zapewnienie, że wymagana dokumentacja jest przechowywana zgodnie z art. G 9 (3) Rozporządzenia Rady (WE) nr 1164/94/WE;

- zapewnienie monitorowania realizacji projektów, w tym dokonywania inspekcji na miejscu realizacji projektu;
- weryfikację raportów okresowych i końcowych z realizacji projektów oraz przekazywanie ich do Instytucji Zarządzającej oraz Instytucji Płatniczej;
- zapewnienie podejmowania działań informacyjnych oraz promujących dotyczących Funduszu Spójności;
- zapewnienie skutecznego i prawidłowego systemu zarządzania i kontroli w sektorze;
- posiadanie i aktualizację ścieżek audytu;
- prowadzenie wiarygodnego i właściwego systemu rachunkowości i księgowania; system ten powinien rejestrować odpowiednie dane o płatnościach, umożliwiające identyfikację Decyzji KE oraz kontraktu;
- weryfikację wniosków o płatność;
- weryfikację i potwierdzanie deklaracji wydatków;
- przygotowywanie deklaracji wydatków na podstawie wniosków o płatność;
- przygotowywanie harmonogramów płatności.

Szczegółowe zadania poszczególnych Instytucji Pośredniczących, odpowiednio w sektorze środowiska i transportu, są określone w porozumieniach pomiędzy Instytucją Zarządzającą i Instytucjami Pośredniczącymi, Instytucją Płatniczą i Instytucjami Pośredniczącymi oraz w porozumieniach zawartych pomiędzy Instytucjami Pośredniczącymi.

Sektorowi Urzędnicy Zatwierdzający, odpowiednio dla sektora środowiska i transportu, powoływani są przez właściwego ministra spośród osób zajmujących w ministerstwie stanowisko nie niższe niż podsekretarz stanu lub dyrektor generalny, o ile wskazany kandydat dysponuje odpowiednim zapleczem administracyjnym i merytorycznym, pozwalającym na należyte zarządzanie projektami. Szczegółowa procedura powoływania SUZ i jego Zastępców została przyjęta przez Komitet Europejski Rady Ministrów i jest dostępna na stronie: www.funduszspojnosci.gov.pl. SUZ może powierzyć część swoich funkcji Zastępcy Sektorowego Urzędnika Zatwierdzającego w porozumieniu z IZ oraz PS w MF. W przypadku, gdy SUZ deleguje funkcje zarządzania do podległych instytucji, instytucje te odpowiadają za realizację projektów, co nie zwalnia SUZ od pełnej odpowiedzialności za skuteczność i prawidłowość zarządzania i wdrażania Funduszu Spójności.

3.1.3.1 Sektor Środowiska

Instytucja Pośrednicząca I szczebla

Instytucją Pośredniczącą I szczebla w zarządzaniu jest Minister Środowiska. W ramach ministerstwa realizację zadań Instytucji Pośredniczącej I szczebla zapewnia **Departament Funduszy Ekologicznych**, natomiast nadzór nad realizacją zadań Instytucji Pośredniczącej w zarządzaniu pełni Podsekretarz Stanu w Ministerstwie

Minister Środowiska jest w szczególności odpowiedzialny za:

- nadzorowanie struktur podległych, weryfikację systemu, stanu zdolności instytucjonalnych poszczególnych jednostek i procedur stosowanych przez te instytucje przy wdrażaniu Funduszu Spójności;
- identyfikację projektów do dofinansowania z Funduszu Spójności;
- wskazywanie projektów do przygotowania w ramach pomocy technicznej;
- monitorowanie procesu przygotowania przedsięwzięć do dofinansowania ze środków Funduszu Spójności, w tym w szczególności działań podejmowanych w tym zakresie przez NFOŚiGW;
- weryfikację i zatwierdzanie wniosków o dofinansowanie z Funduszu Spójności wraz z wymaganymi załącznikami przed ich przekazaniem do Instytucji Zarządzającej;
- prowadzenie polityki informacyjnej dotyczącej Funduszu Spójności we współpracy z Instytucją Zarządzającą;
- wykonywanie zadań z zakresu koordynacji Funduszu Spójności z innymi instrumentami polityki strukturalnej UE w zakresie określonym przez Wytoczne dla Instytucji

Pośredniczących w zarządzaniu dotyczące podstawowych wymogów do programowania i przygotowania projektów do Funduszu Spójności w okresie programowania 2004-2006;

- nadzór nad systemem zarządzania finansowego Funduszem Spójności w ochronie środowiska;
- nadzorowanie i kontrolowanie realizacji procedur wewnętrznych dotyczących przepływów finansowych w IPZ II;
- składanie do IP/KE wniosków o płatności zaliczkowe, pośrednie i końcowe;
- weryfikowanie danych dotyczących przedsięwzięć dofinansowanych ze środków Funduszu Spójności wprowadzanych do SIMIK przez NFOŚiGW oraz wprowadzanie danych do SIMIK na poziomie, do którego dostęp ma Minister;
- kontrola udzielania zamówień publicznych na nabywanie usług, towarów i robót współfinansowanych z Funduszu Spójności;
- monitorowanie i ocenę przebiegu wdrażania Funduszu Spójności w sektorze środowiska w oparciu o raporty i wizyty sprawdzające na miejscu realizacji projektu;
- opiniowanie (zatwierdzanie części dotyczącej kwalifikowalności kosztów) podręcznika Instytucji Pośredniczącej II szczebla, który musi pozostawać w zgodności z procedurami przyjętymi dla Instytucji Pośredniczącej I szczebla;
- przekazywanie zbiorczych informacji nt. projektów Funduszu Spójności realizowanych w sektorze środowiska na żądanie Komisji Europejskiej w terminach wskazanych przez Instytucję Zarządzającą.
- akceptację i przekazywanie wniosków w sprawie zmiany Decyzji/ Memorandum w celu przekazania ich do KE.

Instytucja Pośrednicząca II szczebla

Instytucją pośredniczącą II szczebla jest Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Szczegółowe relacje pomiędzy Instytucją Pośredniczącą I szczebla a Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej zostały określone w *Porozumieniu w sprawie przygotowania i wdrażania przedsięwzięć z udziałem Funduszu Spójności* zawartym pomiędzy Ministrem Środowiska a NFOŚiGW w dniu 29 kwietnia 2005 r

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej jest w szczególności odpowiedzialny za:

1. Identyfikację przedsięwzięć do przygotowania z Funduszu Spójności, w tym: przygotowanie i przekazanie do Ministerstwa Środowiska listy projektów mogących uzyskać dofinansowanie z FS oraz ocenę projektów wskazanych przez MŚ przewidzianych do rozpatrzenia przez Komitet Sterujący;
2. Przekazywanie do POZR lub POK wytycznych pozwalających na właściwe przygotowanie projektów;
3. Udzielanie pomocy technicznej POZR lub POK, w tym pomocy ze środków Narodowego Funduszu, na zasadach obowiązujących w NFOŚiGW;
4. Przygotowanie przedsięwzięć, w tym: przygotowywanie harmonogramów przygotowania projektów; ocenę projektów pod względem ich wykonalności technicznej, ekonomicznej i finansowej, ocenę stanu przygotowania projektów do realizacji, w przypadkach wymaganych przepisami prawa występowanie do Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z wnioskiem o wydanie opinii o projekcie pomocy indywidualnej i notyfikację pomocy publicznej, przekazywanie do MŚ wniosków o dofinansowanie projektu wraz z wymaganymi załącznikami oraz opinią NFOŚiGW, w celu przekazania do KE;
5. Kontrolę stanu przygotowania POZR do realizacji przedsięwzięcia: POZR – kontrola przedrealizacyjna, podmiot przejmujący prawa i obowiązki – kontrola przeddelegacyjna,
6. Zawieranie w terminie nie dłuższym niż 2 miesiące od dnia przekazania do Narodowego Funduszu podpisanego Porozumienia w sprawie szczegółowych warunków wykorzystania i rozliczania środków Funduszu Spójności, umów o dofinansowanie projektu z POZR, wskazanymi w Decyzjach Komisji Europejskiej,

7. Nadzór i kontrolę nad realizacją umowy o dofinansowanie projektu, w tym przeprowadzanie kontroli terenowych;
8. Przeprowadzanie kontroli POZR w zakresie przygotowania do organizowania postępowań o udzielenie zamówienia publicznego,;
9. Opiniowanie dokumentacji przetargowej;
10. Kontrolę postępowań o udzielenie zamówienia publicznego;
11. Weryfikację i przekazywanie do zatwierdzenia przez SUZ struktur rachunków bankowych otwieranych przez POZR w związku z realizacją projektów Funduszu Spójności,
12. Weryfikację i przekazywanie do SUZ wniosków o płatność przesyłanych do IP,
13. Weryfikację i przekazywanie do SUZ raportów z postępów w realizacji projektów FS,
14. Przygotowanie i przekazywanie do Ministra dyspozycji przelewu środków na rachunki projektu otwierane przez POZR,
14. Weryfikację wydatków poniesionych przez POZR, w szczególności, na podstawie obowiązujących zasad, z punktu widzenia ich kwalifikowalności oraz przekazywanie kopii zapłaconych faktur do Ministra, a także prowadzenie bieżącego monitoringu w zakresie przepływów finansowych.

Instytucja Pośrednicząca III szczebla

Na podstawie art. 15 „Porozumienia w sprawie przygotowania przedsięwzięć ochrony środowiska przeznaczonych do dofinansowania ze środków Funduszu Spójności” (to porozumienie zostanie zastąpione *Porozumieniem w sprawie systemu realizacji Funduszu Spójności*), z dnia 4 grudnia 2002 r., NFOŚiGW przekazał część zadań związanych z przygotowaniem przedsięwzięć do wfośigw (instytucji pośredniczących III szczebla) w drodze odrębnego porozumienia, zawartego w dniu 15 kwietnia 2003 r.

Ramowy zakres obowiązków przekazany przez NFOŚiGW do wfośigw został zaakceptowany przez Ministra Środowiska.

W związku z delegowaniem części zadań NFOŚiGW do wfośigw, NFOŚiGW zobowiązany jest do zatwierdzania podręczników procedur dla poszczególnych wfośigw. Zobowiązanie to zostało zrealizowane poprzez opracowanie *Ogólnego podręcznika procedur wdrażania Funduszu Spójności w wojewódzkich funduszach ochrony środowiska i gospodarki wodnej*, który obowiązuje wszystkie wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Poszczególne wfośigw mogą opracować odrębne podręczniki procedur wewnętrznych, dostosowane do indywidualnych potrzeb, które muszą być zgodne z ww. *Podręcznikiem* i podlegają zatwierdzeniu przez zarządy poszczególnych wfośigw.

Podmioty odpowiedzialne za realizację

W sektorze środowiska jednostki samorządu terytorialnego (JST), są jednocześnie Podmiotami odpowiedzialnymi za realizację oraz beneficjentami Funduszu Spójności. Jeżeli projekt dotyczy więcej niż jednej JST, mogą to być związki JST, np. związki gmin. W poszczególnych przypadkach Podmiotem odpowiedzialnym za realizację może być inny podmiot niż jednostka samorządu terytorialnego, np. komunalna spółka prawa handlowego. Do podstawowych zadań Podmiotów odpowiedzialnych za realizację w sektorze środowiska należy: przeprowadzanie przetargów, realizacja inwestycji oraz dokonywanie płatności na rzecz wykonawców, zgodnie z zasadami i warunkami określonymi w rozporządzeniach oraz Decyzji KE.

3.1.3.2 Sektor Transportu

Instytucja Pośrednicząca

Instytucją Pośredniczącą w zarządzaniu jest Minister Transportu w szczególności odpowiedzialny za:

- nadzorowanie struktur podległych, weryfikację systemu, stanu zdolności instytucjonalnych poszczególnych jednostek i procedur stosowanych przez te instytucje przy wdrażaniu Funduszu Spójności;
- wybór projektów, które zostaną zgłoszone do Komisji Europejskiej;
- prowadzenie polityki informacyjnej dotyczącej Funduszu Spójności we współpracy z Instytucją Zarządzającą;
- nadzór nad systemem zarządzania finansowego Funduszem Spójności w sektorze transportu;
- składanie do IP/KE wniosków o płatności zaliczkowe, pośrednie i końcowe;²⁵
- nadzór nad przetargami na nabywanie usług, towarów i robót współfinansowanych z Funduszu Spójności;
- monitorowanie i ocenę przebiegu wdrażania Funduszu Spójności w sektorze transportu w oparciu o raporty i wizyty sprawdzające na miejscu realizacji projektu;
- przekazywanie zbiorczych informacji nt. projektów Funduszu Spójności realizowanych w sektorze transportu na żądanie Komisji Europejskiej w terminach wskazanych przez Instytucję Zarządzającą.

W ramach Ministerstwa, nadzór nad realizacją zadań Instytucji Pośredniczącej w zarządzaniu pełni Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Transportu.

Podmioty odpowiedzialne za realizację

W sektorze transportu Podmiotami odpowiedzialnymi za realizację są: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA) i PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. (PKP PLK S.A.). Podmioty te są również beneficjentami dla wszystkich projektów. Jednostki te są odpowiedzialne za przygotowanie projektów, przeprowadzanie przetargów, podpisywanie kontraktów z wykonawcami, są również odpowiedzialne za stały nadzór inwestorski. Do podstawowych zadań GDDKiA oraz PKP PLK S.A. należy także dokonywanie płatności na rzecz wykonawców, prowadzenie księgowości projektu, przedkładanie wniosków o płatność do Instytucji Pośredniczącej, odzyskiwanie dokonanych nienależnych płatności od wykonawcy.

Szczegółowe relacje pomiędzy Instytucją Pośredniczącą a GDDKiA i PKP PLK S.A. w zakresie zarządzania i kontroli Funduszu Spójności będą określone w umowach ramowych i szczegółowych umowach o dofinansowanie zlecających realizację projektów współfinansowanych z Funduszu Spójności.

3.2 System kontroli – pierwszy poziom kontroli

3.2.1 System wewnętrznej kontroli finansowej w każdej jednostce

3.2.1.1 Przepisy ogólne

Podstawowe zasady kontroli finansowej w jednostkach sektora finansów publicznych zostały określone w rozdziale 5 ustawy o finansach publicznych. Ponadto w dniu 30 czerwca 2006 r. Minister Finansów określił „*Standardy kontroli finansowej w jednostkach sektora finansów publicznych*” (Dz. Urz. Ministra Finansów Nr 7, poz. 58). Standardy zostały określone w zgodzie z powszechnie uznawanymi standardami, uwzględniając w szczególności model kontroli wewnętrznej COSO. Zasady określone w ustawie o finansach publicznych oraz w standardach dotyczą wszystkich jednostek sektora finansów publicznych.

Zgodnie z ustawą, kontrola finansowa dotyczy procesów związanych z gromadzeniem i rozdysponowaniem środków publicznych oraz gospodarowaniem mieniem. Za całość gospodarki finansowej oraz kontrolę finansową w jednostce sektora finansów publicznych odpowiada kierownik jednostki. Kierownik jednostki powinien wprowadzić pisemne procedury kontroli finansowej, z uwzględnieniem standardów kontroli finansowej, oraz zapewnić ich przestrzeganie.

3.2.1.2 Wykonywanie wewnętrznej kontroli finansowej

Zgodnie z funkcjonującym w Polsce zdecentralizowanym systemem zarządzania i odpowiedzialności za

środki publiczne, konkretne instrukcje, procedury i mechanizmy kontroli finansowej musi określić kierownik danej jednostki. Wewnętrzna kontrola finansowa jest wykonywana zarówno na poziomie Podmiotów odpowiedzialnych za realizację, Instytucji Pośredniczących, Instytucji Zarządzającej i Instytucji Płatniczej. Sposób jej wykonywania w ww. instytucjach jest przedstawiony w poszczególnych podręcznikach procedur.

3.2.2 Audyt wewnętrzny

Zgodnie z przepisami ustawy o finansach publicznych, przez audyt wewnętrzny należy rozumieć ogół działań obejmujących niezależne badanie systemów zarządzania i kontroli w jednostce, w wyniku którego kierownik jednostki uzyskuje obiektywną i niezależną ocenę adekwatności, efektywności i skuteczności tych systemów oraz czynności doradcze, w tym składanie wniosków, mające na celu usprawnienie funkcjonowania jednostki.

Celem audytu wewnętrznego, czyli prowadzonego przez audytora wewnętrznego zatrudnionego w danej jednostce sektora finansów publicznych, jest dostarczenie kierownikowi tej jednostki obiektywnej i niezależnej oceny funkcjonowania gospodarki finansowej w jednostce. Aby osiągnąć ten cel audytor wewnętrzny może wykorzystywać różne rodzaje audytu, w tym audyt systemu, działalności (value for money) oraz finansowy.

Audytor wewnętrzny jest podporządkowany bezpośrednio kierownikowi jednostki. Audytor wewnętrzny nie jest zaangażowany w żadną działalność operacyjną jednostki sektora finansów publicznych. Audytor nie powinien uczestniczyć w żadnym z procesów zarządzania, które ocenia, a zatem nie wolno mu przygotowywać i podejmować żadnych decyzji, w tym procedur i mechanizmów wewnętrznej kontroli finansowej, dotyczącej pracy jednostki, w której jest zatrudniony.

Zgodnie z przepisami ustawy o finansach publicznych, od 1 stycznia 2002 r. większość jednostek administracji rządowej, inne jednostki administracji państwowej niezależne od rządu, jednostki wymiaru sprawiedliwości, fundusze celowe, państwowe szkoły wyższe mają obowiązek prowadzenia audytu wewnętrznego. W tym celu powinny w nich zostać utworzone komórki audytu wewnętrznego.

Obowiązek taki mają również pozostałe jednostki gromadzące lub wydatkujące znaczne środki publiczne, w tym jednostki samorządu terytorialnego, na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 20 grudnia 2002 r. w sprawie określenia kwoty przychodów oraz wydatków środków publicznych, dokonywanych w ciągu roku kalendarzowego, których przekroczenie powoduje obowiązek prowadzenia audytu wewnętrznego w jednostkach sektora finansów publicznych (Dz. U. Nr 234, poz. 1970).

Jednostki należące do sektora finansów publicznych, których wydatki lub przychody środków publicznych przekroczą w danym roku kwotę 35 mln zł, są zobowiązane do rozpoczęcia audytu wewnętrznego przed upływem pierwszego kwartału roku następującego po roku, w którym nastąpiło przekroczenie tej kwoty. Rozporządzenie weszło w życie 12 stycznia 2003 r. i jego konsekwencją jest objęcie od 1 kwietnia 2004 r. obowiązkiem prowadzenia audytu wewnętrznego ok. 440 jednostek samorządu terytorialnego, w tym wszystkich województw samorządowych.

3.2.2.1 Standardy audytu wewnętrznego i podręczniki procedur

Ogólną procedurę wykonywania audytu wewnętrznego określa rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 24 czerwca 2006 r. w sprawie szczegółowego sposobu i trybu przeprowadzania audytu wewnętrznego (Dz. U. Nr 112 poz. 765).

Zasady dobrej praktyki oraz wskazówki zarówno dla audytorów wewnętrznych jak i kierowników jednostek zostały określone przez Ministra Finansów w *Międzynarodowych Standardach Profesjonalnej Praktyki Audytu Wewnętrznego* (Dz. Urz. Nr 7, poz. 56). W Ministerstwie Finansów w 2002 r. przygotowano ramowy podręcznik audytu wewnętrznego, który w marcu 2003 r. został uzupełniony o przykładowe metody analizy ryzyka. Bardziej szczegółowe podręczniki/procedury,

właściwe dla poszczególnych jednostek sektora finansów publicznych, winny być przygotowane przez audytorów wewnętrznych w tych jednostkach.

3.2.3 Audyt wewnętrzny i kontrola wewnętrzna w jednostkach nie należących do sektora finansów publicznych

Podmioty odpowiedzialne za realizację nie należące do sektora finansów publicznych muszą wdrożyć system kontroli finansowej i stosować związane z tym odpowiednie procedury zgodne ze *Standardami kontroli finansowej w jednostkach sektora finansów publicznych* określonymi przez Ministra Finansów. W celu zagwarantowania odpowiedniego poziomu kontroli finansowej należy w umowach zawieranych z tymi jednostkami zastrzec, pod sankcją utraty środków pomocowych, zasadę przestrzegania wytycznych otrzymywanych od Instytucji Zarządzającej oraz obowiązek zatwierdzania procedur w zakresie wewnętrznej kontroli finansowej przez instytucje wyższego szczebla.

Jednostki te powinny zostać zobowiązane do prowadzenia audytu wewnętrznego w sposób zgodny ze *Międzynarodowymi Standardami Profesjonalnej Praktyki Audytu Wewnętrznego*.

3.2.4 Niezależny audyt zewnętrzny w jednostkach nie posiadających komórek audytu wewnętrznego

W przypadku, gdy dany beneficjent FS na mocy przepisów ustawy o finansach publicznych, nie jest zobligowany do prowadzenia audytu wewnętrznego, musi zapewnić realizację audytu finansowego każdego projektu przez niezależnego audytora przynajmniej raz na rok. Wyniki audytu będą przekazywane do właściwego SUZ (z kopią do IZ) nie później niż w ciągu 1 miesiąca od otrzymania raportu z audytu w celach bieżącego monitorowania i kontroli. Analogicznie do funduszu ISPA zakres zadań audytora zewnętrznego powinien być zgodny z dokumentem opracowanym przez Ministerstwo Finansów dla funduszu ISPA – „Zakres zadań rocznego audytu wydatków kwalifikowanych w ramach projektu współfinansowanego ze środków ISPA”, który został przekazany do jednostek w kwietniu 2003 r. Kwestia konieczności przeprowadzenia audytu zewnętrznego w jednostkach nie posiadających komórek audytu wewnętrznego została również uwzględniona w wytycznych IZ – *Ogólne wytyczne w zakresie audytu wewnętrznego w jednostkach będących beneficjentami Funduszu Spójności nie należących do sektora finansów publicznych*.

3.2.5 System nadzoru i kontroli przez jednostki wyżej usytuowane w systemie wdrażania projektu

Kontrola poprawności systemu zarządzania i kontroli

Za zapewnienie właściwie działającego systemu zarządzania FS w Polsce odpowiedzialna jest IZ. Pierwszym działaniem w tym kierunku jest opiniowanie podręczników procedur wewnętrznych Instytucji Pośredniczących (MT/MŚ), jak również kontrola stosowania tych procedur. Ponadto IZ, na podstawie informacji o wszelkich kontrolach/ audytach przeprowadzonych w instytucjach zaangażowanych we wdrażanie FS, jak również informacji zidentyfikowanych w procesie monitorowania, również stanu zdolności instytucjonalnych, może przedstawiać jednostkom rekomendacje mające na celu wprowadzenie usprawnień do systemu zarządzania i kontroli FS. W uzasadnionych przypadkach IZ ma prawo przeprowadzać dodatkowe kontrole w zakresie funkcjonowania systemu.

Wszelkie podmioty (instytucje) prowadzące audyty/ kontrole systemowe lub projektów w zakresie wdrażanie Funduszu Spójności zobligowane są do przekazywania do Instytucji Płatniczej oraz do Instytucji Zarządzającej kopii ostatecznych wyników/zaleceń z przeprowadzonych kontroli i audytów (również audytów przeprowadzonych przez komórki audytu wewnętrznego danej instytucji) niezwłocznie po ich przekazaniu do jednostki kontrolowanej. O ile to możliwe taki dokument powinien zawierać informacje na temat wdrażania rekomendacji.

Wytyczne wydawane przez jednostki wyżej usytuowane w systemie wdrażania projektu

Zarówno IZ, IP przy współpracy z IZ, jak i Instytucje Pośredniczące wyższych szczebli mogą wydawać

wytyczne instytucjom niższych szczebli. W przypadku wydania takich wytycznych jednostka niższego szczebla ma obowiązek je stosować, zaś jednostka wyższego szczebla ma prawo kontrolować ich stosowanie i podejmować właściwe kroki w przypadku ich nieprzestrzegania.

Kontrola realizowana przy poświadczaniu wniosków o płatność

Sektor środowiska

Kontrola będzie dotyczyła wszystkich wniosków o płatność. Będzie ona przeprowadzana na podstawie list sprawdzających zarówno w NFOŚiGW, jak i w Instytucji Pośredniczącej I szczebla. Po zweryfikowaniu wniosków przez służby SUZ, a następnie uzyskaniu akceptacji SUZ, będą one przekazywane Instytucji Płatniczej.

Faktury na podstawie których wnioskuje się o płatność, powinny być zakwalifikowane przez SUZ lub Zastępcę SUZ poprzez złożenie na nich podpisu oraz przechowywane przez SUZ i udostępniane do kontroli IP oraz innych upoważnionych instytucji.

Sektor transportu

Kontrola będzie dotyczyła wszystkich wniosków o płatność. Będzie ona przeprowadzana na podstawie list sprawdzających w Ministerstwie Transportu. Po zweryfikowaniu wniosków przez służby SUZ, a następnie uzyskaniu akceptacji SUZ, będą one przekazywane Instytucji Płatniczej.

Faktury na podstawie których wnioskuje się o płatność, powinny być zakwalifikowane przez SUZ lub Zastępcę SUZ (działającego w zakresie upoważnienia udzielonego mu przez SUZ zgodnie z dokumentem *Tryb powoływania Sektorowych Urzędników Zatwierdzających oraz ich Zastępców w ramach systemu zarządzania i kontroli Funduszu Spójności*) poprzez złożenie na nich podpisu oraz przechowywane przez SUZ i udostępniane do kontroli IP oraz innych upoważnionych instytucji.

3.3 Kontrole zewnętrzne – drugi poziom kontroli

3.3.1 Kontrola skarbową

3.3.1.1 Podstawy prawne

Zgodnie z ustawą z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej (tekst jedn. Dz. U. z 2004 r. Nr 8, poz. 65 z późn. zm.), do zadań kontroli skarbowej, określonych w art. 2 ustawy, należą w szczególności:

- kontrola celowości i zgodności z prawem gospodarowania środkami pochodzącymi z Unii Europejskiej, a także kontrola wywiązywania się z warunków finansowania pomocy z tych środków;
- certyfikacja i wydawanie deklaracji zamknięcia pomocy ze środków pochodzących z Unii Europejskiej.

W myśl art. 4 ustawy o kontroli skarbowej, kontroli skarbowej podlegać będą m.in.:

- wydatkujący, przekazujący i otrzymujący środki pochodzące z Unii Europejskiej;
- zobowiązani do wywiązywania się z warunków finansowania pomocy ze środków pochodzących z Unii Europejskiej.

Kontrolę na miejscu wykonuje 16 urzędów kontroli skarbowej (UKS-y). Zgodnie z art. 13 ust. 8 ustawy o kontroli skarbowej, w przypadku dokonywania kontroli środków przekazanych RP przez instytucje UE, w czynnościach kontrolnych mogą uczestniczyć przedstawiciele UE. Za koordynację kontroli, w tym wybór reprezentatywnej próby, jednolitą metodologię kontroli, systematyzowanie wyników i przekazywanie ich odpowiednim instytucjom krajowym oraz KE, odpowiedzialny jest Departament Certyfikacji i Poświadczeń Środków z UE (Departament CZ) w Ministerstwie Finansów. Po zakończeniu kontroli Departament CZ przekazuje do IZ i IP wyniki kontroli prowadzonych przez urzędy kontroli skarbowych

W świetle przepisów prawa wspólnotowego, kontrolę finansową w rozumieniu art. 9-12 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 1386/2002 z dnia 29 lipca 2002 r. przeprowadza kontrola skarbową. Kontrola ta obejmuje:

- sprawdzanie skuteczności zastosowanych systemów zarządzania i kontroli,
- kontrolę co najmniej 15% wydatków kwalifikowanych na poziomie instytucji różnych szczebli przepływu i zarządzania środkami (prowadzenie kontroli operacji na podstawie właściwej metody pobierania próbek).

3.3.1.2 Kontrola prawidłowości operacji na podstawie badania próby

Stosownie do art. 9.1 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 1386/2002 odpowiednie kontrole mają na celu:

- sprawdzenie skuteczności zastosowanych systemów zarządzania i kontroli;
- dokonanie wybiórczej weryfikacji wydatków, na podstawie analizy ryzyka, na różnych rozpatrywanych poziomach.

Zgodnie z art. 11 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 1386/2002 celem kontroli jest także ustalenie, czy jakiegokolwiek z napotkanych problemów mają charakter systemowy, stanowiący czynnik ryzyka dla innych przedsięwzięć oraz określenie przyczyn takich sytuacji, ewentualny zakres dalszych wymaganych kontroli i niezbędne działania naprawcze i zapobiegawcze.

Zadania związane z kontrolą Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej wykonuje przy pomocy Departamentu CZ. Kontrole dotyczą operacji zrealizowanych (kontrole ex post) i są prowadzone na podstawie planów kontroli (kontrole planowe), przygotowywanych w tym zakresie przez Departament CZ oraz zatwierdzanych przez Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej.

Czynności kontrolne są wykonywane przez inspektorów i pracowników urzędów kontroli skarbowej.

Zasady doboru próby

Planując kontrole mające na celu przeprowadzenie odpowiednich weryfikacji Departament CZ uwzględnia konieczność:

- przeprowadzenia kontroli co najmniej 15% całkowitej kwoty wydatków kwalifikowanych, przed zamknięciem każdego projektu;
- w miarę możliwości równomiernego rozłożenia w czasie przeprowadzanych kontroli;
- prowadzenia kontroli w oparciu o reprezentatywne próbki zatwierdzonych operacji.

Dokonywany przez Departament CZ wybór próbki zatwierdzonych operacji prowadzony jest w oparciu o przeprowadzaną, według ustalonej przez Departament CZ i zatwierdzonej przez Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej, metody, uwzględniającej czynniki ryzyka, ich wagę oraz konieczność sprawdzenia różnych typów instytucji zaangażowanych w system wdrażania Funduszu Spójności oraz różnych rodzajów i wielkości przedsięwzięć. Departament CZ opracowuje także, a Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej zatwierdza, odpowiednie instrukcje dla urzędów kontroli skarbowej mające na celu ujednolicenie metodyki kontroli prowadzonych przez urzędy kontroli skarbowej (wzorcowe programy kontroli, listy sprawdzające, sposób raportowania, a w szczególności formułowania wniosków).

Zakres weryfikacji

Zakres weryfikacji obejmuje, co najmniej:

- praktyczne stosowanie i efektywność mechanizmów zarządzania i kontroli,
- zgodność zapisów księgowych z dokumentacją księgową,
- ustalenie i funkcjonowanie właściwej ścieżki audytu,
- zgodność rodzaju i czasu poniesionych wydatków z wymogami Wspólnoty, zatwierdzonym zakresem rzeczowym przedsięwzięcia i rzeczywiście wykonanymi pracami,
- zgodność celu lub zamierzonego celu operacji z celem opisanym we wniosku o dofinansowanie,

- wypełnianie obowiązków w zakresie przekazywania wsparcia finansowego Unii Europejskiej w całości, bez dokonywania jakichkolwiek potrąceń oraz bez zbędnej zwłoki,
- zapewnienie krajowego współfinansowania przedsięwzięć,
- zgodność realizacji przedsięwzięć z przepisami, o których mowa w art. 8 rozporządzenia Rady (WE) Nr 1164/94.

3.3.1.3 Przekazywanie informacji o wdrożeniu kontroli 15%

Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej przekazuje IZ informacje o wdrożeniu kontroli zrealizowanych zgodnie z art. 9 – 11 rozporządzenia Komisji 1386/2002 w roku poprzedzającym w terminie do 20 czerwca każdego roku. Następnie IZ zgodnie z art. 12 tego rozporządzenia przekazuje ww. informacje do KE wraz z informacjami o rozszerzeniach i zmianach, które miały miejsce w systemach zarządzania i kontroli FS od czasu przekazania do Komisji ostatniego opisu systemów zarządzania i kontroli, do 30 czerwca każdego roku.

3.3.1.4 Kontrole na wniosek Komisji Europejskiej

Stosownie do art. 12.2 rozporządzenia Rady (WE) Nr 1164/94 celem kontroli prowadzonych na zlecenie Komisji Europejskiej jest zweryfikowanie prawidłowości jednej lub więcej transakcji.

Zadania dotyczące kontroli prowadzonych na wniosek Komisji Europejskiej Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej wykonuje przy pomocy Departamentu CZ, przy czym:

- czynności kontrolne wykonywane są przez inspektorów i pracowników urzędów kontroli skarbowej poza planem kontroli ustalonym przez Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej (kontrole doraźne),
- kontrole dotyczą transakcji już zrealizowanych (kontrole ex post),
- wydatki objęte kontrolą nie są zaliczane do puli 15% wydatków weryfikowanych poprzez wybór próby.

Zakres kontroli ustalany jest odpowiednio do oczekiwań Komisji Europejskiej.

3.3.1.5 Pozostałe kontrole skarbowe

Poza kontrolami, które służą bezpośredniej realizacji obowiązków wynikających z prawa wspólnotowego, prowadzone są również, w przypadkach tego wymagających, kontrole doraźne, w oparciu o uzyskane informacje wskazujące na nieprawidłowości w wykorzystaniu Funduszu Spójności. W szczególności kontrole takie są prowadzone w związku z wnioskami takich instytucji krajowych jak: Sejm, Prokuratura, Instytucja Płatnicza, Instytucja Zarządzająca.

Zadania Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej są w tym zakresie wykonywane przy pomocy Departamentu CZ. Czynności kontrolne są wykonywane przez inspektorów i pracowników urzędów kontroli skarbowej, poza planem kontroli ustalonym przez Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej.

Kontrole dotyczą transakcji już zrealizowanych (kontrole ex post), a wydatki nimi objęte nie są zaliczane do puli 15% wydatków kwalifikowanych, weryfikowanych na podstawie właściwej metody wyboru próby.

Zakres kontroli ustalany jest odpowiednio do uzyskiwanych informacji, z zastrzeżeniem kompetencji wynikających z ustawy o kontroli skarbowej.

3.3.2 Inne kontrole zewnętrzne

Stosownie do zobowiązań Polski wynikających z prawa Wspólnoty odpowiednie kontrole zewnętrzne dotyczące środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności sprawować będą mogły również instytucje Wspólnoty. W szczególności są to Europejski Trybunał Obrachunkowy, powstały na mocy Traktatu Brukselskiego z 1975 r., do którego kompetencji należy m.in. wykonywanie audytu systemu oraz audytu finansowego i który jest uprawniony do prowadzenia kontroli w państwach członkowskich, a także Komisja Europejska.

Najwyższa Izba Kontroli (NIK)

NIK jest naczelnym organem kontroli państwowej. Podstawę prawną dla jej funkcjonowania stanowi Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.). NIK podlega Sejmowi RP i działa na zasadach kolegiałości. Zgodnie z Konstytucją NIK jest przede wszystkim odpowiedzialny za kontrolowanie rządu i innych jednostek administracji rządowej oraz Narodowego Banku Polskiego, państwowych osób prawnych i innych państwowych jednostek organizacyjnych z punktu widzenia **legalności, gospodarności, celowości i rzetelności**. W oparciu o te kryteria NIK przygotowuje raporty i opinie dla Sejmu m.in. na temat wykonania budżetu państwa. Oprócz tego, NIK jest upoważniony do kontroli działalności organów samorządu terytorialnego, komunalnych osób prawnych i innych komunalnych jednostek organizacyjnych z punktu widzenia **legalności, gospodarności i rzetelności**; jak również działalności innych jednostek organizacyjnych¹ i podmiotów gospodarczych w zakresie, w jakim wykorzystują one majątek lub środki państwowe lub komunalne oraz wywiązują się ze zobowiązań finansowych na rzecz państwa.

Regionalne Izby Obrachunkowe

Regionalne izby obrachunkowe (RIO) są organami nadzorującymi i kontrolującymi jednostki samorządu terytorialnego w zakresie gospodarki finansowej i zamówień publicznych. RIO sprawują kontrolę zewnętrzną w stosunku do organów i jednostek samorządu terytorialnego. Podstawą prawną ich funkcjonowania jest ustawa z dnia 7 października 1992 roku o regionalnych izbach obrachunkowych (Dz. U. Nr 85 poz. 428 z późn. zm.).

3.4 Poświadczenie zamknięcia pomocy – trzeci poziom kontroli

Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej wykonuje zadanie, opisane w Rozdziale V rozporządzenia (WE) Nr 1386/2002, poświadczenia zamknięcia pomocy (*declarations on winding-up of the assistance*) za pomocą komórki organizacyjnej w Ministerstwie Finansów – Departament Certyfikacji i Poświadczeń Środków z UE. Zgodnie z przepisami ustawy o kontroli skarbowej, wydawanie deklaracji zamknięcia pomocy finansowej ze środków pochodzących z Unii Europejskiej jest zespołem czynności materialno – technicznych mającym na celu potwierdzenie prawidłowości rachunków oraz sprawdzenie poprawności systemów zarządzania i kontroli programów współfinansowanych ze środków pochodzących z Unii Europejskiej. Departament CZ, oddzielone pod względem funkcjonalnym od pozostałych struktur kontroli, przygotowuje do podpisu Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej deklarację zamknięcia pomocy (*declarations on winding-up of the assistance*).

Departament przygotowuje deklarację na podstawie:

- a) badania systemów zarządzania i kontroli Funduszu Spójności,
- b) wyników przeprowadzonych przez urzędy kontroli skarbowej kontroli wydatków (co najmniej 15% wydatków kwalifikowanych), oraz
- c) w uzasadnionych przypadkach, dalszych próbnych sprawdzeń transakcji.

Departament CZ przeprowadza audyt zgodnie z międzynarodowymi standardami audytu.

Do deklaracji dołączony będzie raport, który zawierać będzie wszelkie istotne informacje uzasadniające deklarację.

Jeżeli istnienie istotnych wad w systemach zarządzania lub kontroli, czy też częstych napotkanych nieprawidłowości uniemożliwi prawidłowe poświadczenie przez Departament CZ, Departament odniesie się do tych okoliczności szacując przy tym zakres problemu i jego skutki finansowe.

3.5 Wymagania dotyczące utrzymania wystarczającej ścieżki audytu

Przez ścieżkę audytu należy rozumieć udokumentowanie przebiegu transakcji lub sposobu załatwienia innej sprawy w sposób, który zapewnia możliwość zidentyfikowania przebiegu transakcji/sposobu

¹ Niezależnie od formy działalności jednostki.

załatwienia sprawy.

Celem ścieżki audytu jest możliwość prześledzenia i oceny drogi podejmowania decyzji lub załatwienia danej sprawy.

W celu zapewnienia wystarczającej ścieżki audytu należy:

- stworzyć procedury opisujące tryb postępowania w danej sprawie oraz zapewniające odpowiednie udokumentowanie wykonywanych czynności;
- zapewnić stosowanie procedur w praktyce, w tym zapewnić, aby dokumenty, które powstają w wyniku poszczególnych działań były przechowywane w jednostkach na odpowiednim szczeblu zarządzania oraz zgodnie z art. 6 ust. 3 załącznika II do rozporządzenia (WE) nr 1164/94;
- zapewnić, aby ww. dokumenty były udostępnione do kontroli osobom i instytucjom, które mają uprawnienia do kontrolowania tych dokumentów.

W zależności od zakresu realizowanych zadań, poszczególne instytucje powinny zapewniać utrzymanie ścieżki audytu dla następujących procesów:

(a) wybór przedsięwzięć do dofinansowania z Funduszu Spójności, w tym:

- weryfikacja wniosków o dofinansowanie (w tym kontrola formalna i merytoryczna);

(b) wybór wykonawcy, w tym:

- tworzenie i aktualizacja harmonogramu przetargów;
- ogłaszanie i przebieg przetargu;
- kontrola ex-ante procedur przetargowych oraz dokumentacji przetargowej;

(c) występowanie o płatności, w tym:

- weryfikacja kwalifikowalności wydatków;
- występowanie o płatność zaliczkową oraz przekazywanie płatności POZR;
- występowanie o płatności pośrednie oraz przekazywanie płatności POZR;
- występowanie o płatność końcową oraz przekazywanie płatności POZR.

(d) monitorowanie realizacji projektu, w tym:

- tworzenie i obieg raportów z postępów w realizacji projektu;

(e) kontrole realizacji projektów oraz nadzór nad wprowadzaniem rekomendacji.

Ścieżki audytu dla ww. procesów powinny uwzględniać w zakresie kompetencji poszczególnych instytucji, następujące działania:

- przechowywanie dokumentacji (również miejsce przechowywania dokumentacji w przypadku, gdy dokumentacja jest przechowywana poza jednostką nadzorującą dany proces), w tym:
 - dokumentacji księgowej,
 - specyfikacji technicznych,
 - raportów z postępów w realizacji projektu,
 - dokumentacji przetargowej,
 - raportów z inspekcji (kontroli),

na każdym z tych poziomów zarządzania, do którego się one odnoszą;

- weryfikację wydatków na każdym ze szczebli zarządzania odpowiednio do szczegółowego potwierdzenia wydatków (*statement of expenditure*), co oznacza działania podjęte dla zapewnienia, że wnioski o płatność przekazane do KE dokładnie odzwierciedlają kwotę wydatkowaną przez BK, co jest potwierdzone także przez inne dokumenty (faktury, polecenia zapłaty itp.) przechowywane na odpowiednim szczeblu zarządzania;
- w przypadku wydatków dotyczących jedynie częściowo współfinansowanego projektu – wykazanie dokładnego rozdziału wydatków pomiędzy projektem współfinansowanym a resztą. Analogiczny rozdział powinien zostać zapewniony dla tych rodzajów wydatków, które uznawane są za kwalifikowane tylko w ramach pewnych limitów lub proporcjonalnie do innych kosztów;

- wprowadzania danych powstających w wyniku danego procesu do SIMIK w zakresie określonym w Wytycznych dotyczących SIMIK wydanych przez Instytucję Zarządzającą lub Instytucję Płatniczą. Nie ma konieczności, aby przy opisie procedury dotyczącej danego procesu w Podręczniku Procedur danej instytucji zamieszczać szczegółowy opis danych wprowadzanych do SIMIK. Wystarczy wskazać, że w danym momencie określony pracownik wprowadza dane do SIMIK (można powołać się na wytyczne IZ lub IP).

Instytucje uczestniczące w systemie wdrażania Funduszu Spójności nie mają obowiązku opracowywania graficznych prezentacji ścieżek audytu odzwierciedlających procedury wewnętrzne danej instytucji.

IZ FS będzie przygotowywała i aktualizowała „systemową” prezentację ścieżki audytu dla procesów wnioskowania o płatność pośrednią i płatność końcową oraz dla innych procesów wskazanych przez KE.

Zadaniem Instytucji Płatniczej oraz Instytucji Pośredniczących będzie przekazywanie do IZ FS informacji pozwalających na przygotowanie ww. „systemowej” prezentacji ścieżki audytu oraz informacji o wszelkich zmianach w procedurach, które mogą wpłynąć na jej zmianę.

4 Programowanie Funduszu Spójności

Proces programowania Funduszu Spójności w okresie 2004-2006 został zakończony. Poniższe informacje mają charakter historyczny i dotyczą zasad obowiązujących przy programowaniu FS. Poza tym ustawa z dnia 13 lipca 2006 r. o zmianie ustawy o Narodowym Planie Rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 149, poz. 1074) uchyliła funkcjonowanie Komitetów Sterujących.

4.1 Podstawowe zasady

Ogólne informacje dotyczące Funduszu Spójności znajdują się w „Wytycznych dla Funduszu Spójności na lata 2000 – 2006”, dokumencie opracowanym przez Komisję Europejską, Dyрекcję Generalną Polityki Regionalnej w celu lepszego przygotowania nowych członków do korzystania z Funduszu Spójności. Wytyczne Komisji Europejskiej wskazują na stosowanie następujących zasad:

4.1.1 Strategiczne podejście

Fundusz Spójności finansuje poszczególne przedsięwzięcia, jednakże efektywny sposób wykorzystania środków **wymaga podejścia strategicznego**, wskazującego na priorytety i identyfikację źródeł ich finansowania.

Strategiczne kierunki alokacji publicznych zasobów finansowych w latach 2004 – 2006, w tym w szczególności transferów europejskich, wyznaczają opracowane przez Ministerstwo Gospodarki i Pracy dokumenty: *Narodowy Plan Rozwoju 2004 – 2006 (NPR)* (zatwierdzony przez Radę Ministrów w dniu 14 stycznia 2003 r.) oraz, przygotowane na podstawie NPR, *Podstawy Wsparcia Wspólnoty (PWW)* (zatwierdzone przez Radę Ministrów w dniu 23 grudnia 2003 r.). Dokumentem programowym stanowiącym ramy programowania Funduszu Spójności jest *Strategia wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004 – 2006 (The Reference Framework)*, dokument zatwierdzony przez Radę Ministrów w dniu 23 marca 2004 r. *Strategia wykorzystania Funduszu Spójności* została przyjęta w drodze rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 30 kwietnia 2004 r. (Dz. U. Nr 176, poz. 1827). W dokumencie tym zostały określone główne kierunki wykorzystania Funduszu Spójności w obecnym okresie programowania z podziałem na sektor transportu oraz sektor środowiska. Została także przedstawiona diagnoza aktualnego stanu polskiego transportu oraz diagnoza sytuacji w głównych obszarach interwencji w sektorze środowiska. Dokument określa kryteria wyboru projektów w obydwu sektorach. Ponadto, w sektorze transportu wskazane zostały indykatywne listy projektów z podziałem na projekty priorytetowe oraz projekty rezerwowe. W sektorze środowiska listy przedsięwzięć proponowanych

do współfinansowania z Funduszu Spójności będą przedstawiane zgodnie z listami projektów w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, Krajowego Planu Gospodarki Odpadami i planów wojewódzkich oraz programów ochrony powietrza.

4.1.2 Wielkość projektów

Minimalna wielkość projektu, który może uzyskać dofinansowanie z Funduszu Spójności wynosi 10 mln euro jednakże, w odpowiednio uzasadnionych przypadkach możliwe jest uzyskanie dofinansowania dla projektów poniżej wskazanego progu.

4.1.3 Przygotowanie projektów

Dla Funduszu Spójności został przygotowany formularz wniosku o dofinansowanie z FS dla projektów inwestycyjnych dla sektora środowiska oraz sektora transportu. Ponadto, Instytucja Zarządzająca przygotowała we współpracy z Instytucjami Pośredniczącymi instrukcję wypełniania wniosku o dofinansowanie z Funduszu Spójności.

4.1.4 Udział Funduszu Spójności

Wskaźnik pomocy udzielonej przez Fundusz Spójności wynosi maksymalnie od 80% do 85% wydatków publicznych lub innych równoważnych wydatków, włączając w to wydatki jednostek, których działalność jest podjęta w ramach administracyjnych lub prawnych na mocy, których mogą być uważane za równoważne jednostkom publicznym².

Jednakże należy podkreślić, iż rzeczywisty wskaźnik pomocy z reguły będzie niższy od dopuszczalnej wartości maksymalnej. Rzeczywisty wskaźnik pomocy jest ustalany w oparciu o zasadę zanieczyszczający płaci oraz przy uwzględnieniu generowanego przez projekt przychodu³ (revenue) z pobieranych opłat za dostęp. Wysokość dofinansowania Funduszu Spójności może być również zmieniona, jeśli ocena przeprowadzona po podjęciu Decyzji przez Komisję wykaże, iż planowane dochody projektu mogą różnić się o 10% lub więcej od zakładanych we wniosku o dofinansowanie z Funduszu Spójności. Łączna pomoc z Funduszu Spójności lub inna pomoc wspólnotowa dla projektów inwestycyjnych, nie powinna przekraczać 90% całości wydatków kwalifikowanych związanych z danym projektem. Fundusz Spójności dofinansowuje również projekty pomocy technicznej. W wyjątkowych sytuacjach projekty o tym charakterze mogą być finansowane w 100%.

4.1.5 Wybór projektów

Dofinansowanie z Funduszu Spójności może zostać przyznane dla: projektu, etapu projektu niezależnego technicznie i finansowo oraz grupy projektów. Można grupować projekty spełniające następujące trzy warunki: muszą być ulokowane na tym samym obszarze lub usytuowane w tym samym korytarzu transportowym; muszą być realizowane w ramach ogólnego planu utworzonego dla tego obszaru lub dla tego korytarza transportowego i mieć wyraźnie określone cele oraz muszą być nadzorowane przez podmiot odpowiedzialny za koordynację i monitorowanie grupy projektów w przypadkach, gdy projekty są realizowane przez różne właściwe władze.

Wybór projektów, które zostaną przekazane do Komisji Europejskiej jest dokonywany przez stronę polską w oparciu o dokumenty programowe, jakimi dla Polski są *Narodowy Plan Rozwoju 2004 – 2006 (NPR)* oraz *Strategia wykorzystania Funduszu Spójności*, zaś Komisja Europejska wydając Decyzję wybiera, który z przedstawionych projektów uzyska dofinansowanie z Funduszu Spójności w danym roku. Komisja może także zaproponować przedsięwzięcia dotyczące pomocy doradczej, które uzna za warte rozpatrzenia.

² Wysokość dofinansowania odnosi się do wydatków kwalifikowanych.

³ Projekty generujące przychód to:

- inwestycje infrastrukturalne, z których korzystanie obejmuje opłaty świadczone bezpośrednio przez użytkowników,
- inwestycje produkcyjne w sektorze środowiska.

Przy wyborze projektów powinna być zapewniona odpowiednia równowaga pomiędzy projektami z sektora transportu oraz sektora środowiska.

4.1.6 Pomoc publiczna w Funduszu Spójności

Na podstawie art. 8 rozporządzenia Rady (WE) nr 1164/94, każdorazowe wsparcie ze środków Funduszu musi być zgodne z politykami Wspólnoty m.in. w zakresie **konkurencji**. Analiza wniosku o udzielenie pomocy obejmuje zarówno środki publiczne, jak i środki Funduszu Spójności. W związku z tym, po rozstrzygnięciu, iż pomoc udzielana jest zgodnie z priorytetami oraz na warunkach określonych w rozporządzeniu ustanawiającym Fundusz Spójności, dodatkowo istnieje konieczność sprawdzenia, w przypadku wystąpienia pomocy publicznej, czy pomoc ta spełnia warunki przewidziane w *acquis communautaire*. Zgodnie z art. 10, ust. 4 i 5 ww. rozporządzenia, wniosek o dofinansowanie z Funduszu Spójności danego projektu powinien w szczególności zawierać wszelkie informacje, z których wynika, iż projekt jest zgodny z politykami wspólnotowymi, przez co należy rozumieć również reguły pomocy publicznej.

Zgodnie z art. 87(1) Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, wszelka pomoc udzielona przez Państwo lub ze źródeł państwowych, bez względu na formę, w zakresie, w jakim narusza lub grozi naruszeniem wymiany handlowej między Państwami Członkowskimi, która to pomoc przez uprzywilejowanie niektórych przedsiębiorstw lub niektórych gałęzi produkcji zakłóca konkurencję lub grozi jej zakłóceniem – jest nie do pogodzenia z regułami wspólnego rynku. Jeżeli planowane wsparcie spełnia przesłanki zawarte w powyższej definicji, powoduje to konieczność stosowania przy udzielaniu pomocy reguł dopuszczalności pomocy publicznej wynikających z *acquis communautaire*.

Komisja Europejska w odniesieniu do finansowania infrastruktury stoi na stanowisku, iż publiczne finansowanie jej budowy lub utrzymywania nie jest traktowane jako pomoc w rozumieniu art. 87(1) Traktatu, pod warunkiem, iż:

1. dostęp do niej jest otwarty dla każdego potencjalnego użytkownika na niedyskryminujących warunkach.
2. istnieje jasny rozdział ekonomiczny pomiędzy działaniami operacyjnymi, a zarządzaniem infrastrukturą (tj. brak finansowania skrośnego).

Wsparcie przeznaczone na rozwój infrastruktury stanowi środek o charakterze ogólnym (ogólnie dostępny), za pomocą którego państwo realizuje swoje obowiązki w interesie publicznym. W takim przypadku nie jest więc spełniony warunek selektywności wynikający z definicji pomocy państwa, zgodnie z którym pomoc państwa uprzywilejowuje niektórych przedsiębiorców względem innych.

Zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady (WE) nr 1164/94 oraz stosownie do planowanych w *Strategii wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004-2006* działań, beneficjentami Funduszu Spójności mogą być przedsiębiorcy realizujący zadania podmiotów publicznych. Działania finansowane w ramach strategii nie będą, co do zasady, stanowiły pomocy publicznej. Nie wyklucza to jednocześnie pojawienia się projektów otrzymujących pomoc publiczną.

4.1.6.1 Sektor transportu

W sektorze transportu określono priorytetowe obszary w zakresie infrastruktury drogowej i kolejowej. Z uwagi na wybór ściśle określonych najpilniejszych zadań, związanych z rozwojem sieci TEN beneficjentami FS mogą być jedynie Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, zarządzająca drogami krajowymi i autostradami oraz PKP Polskie Linie Kolejowe S.A, zarządzająca liniami kolejowymi.

Budowa i modernizacja infrastruktury drogowej

Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad jest centralnym organem administracji rządowej realizującym zadania państwa w zakresie budowy i modernizacji dróg krajowych i autostrad przy pomocy Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA). Z uwagi na charakter przeprowadzanych przez GDDKiA działań, realizowanych na zasadach niekomercyjnych, pomoc udzielana w ramach projektów Funduszu Spójności nie będzie uznawana za pomoc publiczną.

Modernizacja linii kolejowych

Infrastrukturą kolejową, o której mowa w *Strategii wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004-2006* zarządza PKP PLK S.A. Spółka realizuje tym samym zadania państwa w zakresie budowy i modernizacji linii kolejowych o znaczeniu państwowym. Z uwagi na ustawowy monopol jakim jest PKP PLK S.A. na liniach objętych priorytetem Strategii, wykluczający możliwość pojawienia się konkurencji oraz zapisy ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz. U. Nr 86, poz. 789) gwarantujące dostępność infrastruktury kolejowej na niedyskryminujących zasadach, jak również rozdzielenie zadań związanych z zarządzaniem infrastrukturą oraz świadczeniem usług transportowych, w przypadku projektów Funduszu Spójności nie występuje pomoc publiczna.

4.1.6.2 Sektor ochrony środowiska

Komisja Europejska zaznacza, iż wydatki, które będą ponoszone przez spółki komunalne, mieszczą się w dyspozycji art. 7 rozporządzenia Rady (WE) nr 1164/94. Jednocześnie podkreśla, iż z założenia zadania, które wypełniają te spółki są zadaniami państwa realizowanymi w interesie publicznym. W sytuacji gdy w obszarze swojego działania spółki te działają jako monopol naturalny (państwowy), rynek ten nie jest otwarty na konkurencję.

Oznacza to, iż co do zasady środki finansowe przeznaczone na realizację tych projektów niezależnie od źródła pochodzenia nie będą pomocą publiczną w rozumieniu art. 87(1) Traktatu.

Projekty w ramach priorytetu poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego będą realizowane przez Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej. Z uwagi na charakter realizowanych przez nie działań pomoc udzielana w ramach projektów Funduszu Spójności co do zasady nie będzie uznawana za pomoc publiczną.

Jednakże, finansowanie działań znajdujących się w Strategii FS nie zwalnia od zweryfikowania tego finansowania pod kątem pomocy publicznej.

W każdym przypadku projekt musi zostać zweryfikowany pod względem wystąpienia pomocy publicznej, biorąc pod uwagę ogólne zasady opisane powyżej.

4.2 Proces programowania

4.2.1 Koordynacja programowania

Za koordynację programowania odpowiada Instytucja Zarządzająca, która przygotowuje we współpracy z Instytucjami Pośredniczącymi (MT/MŚ) *strategię wykorzystania Funduszu Spójności* oraz jest odpowiedzialna za koordynację wprowadzania do niej zmian.

W odniesieniu do procesu programowania Instytucja Zarządzająca przygotowała *Wytyczne dla Instytucji Pośredniczących w zarządzaniu dotyczące podstawowych wymogów do programowania i przygotowania projektów do Funduszu Spójności w okresie programowania 2004-2006*.

Ze względu na specyfikę obu sektorów proces przygotowania i wyboru projektu jest przedstawiony odrębnie.

4.2.1.1 Sektor środowiska

Za proces programowania oraz przygotowania wniosków w sektorze środowiska odpowiada Minister Środowiska - Instytucja Pośrednicząca I szczebla. Zadania Ministra Środowiska dotyczące przygotowania dokumentów programowych są realizowane przez Departament Funduszy Ekologicznych w Ministerstwie Środowiska. W procesie merytorycznej oceny wniosków Departament Funduszy Ekologicznych współpracuje z Departamentem Gospodarki Wodnej, Departamentem Ocen Oddziaływania na Środowisko, Departamentem Globalnych Problemów Środowiska i Zmian Klimatu.

4.2.1.1.1 Wybór projektów

Propozycje projektów przygotowane w postaci tzw. **wniosków wstępnych** (Kart Potencjalnego Przedsięwzięcia) do Funduszu Spójności uprawnione podmioty (np. jednostki samorządu terytorialnego, związki jednostek samorządu terytorialnego, komunalne spółki prawa

handlowego) składają do właściwego wojewódzkiego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej, który zapewnia podmiotom na obszarze województwa informacje dotyczące zasad działania Funduszu Spójności, w tym między innymi formularze dokumentów.

Wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej dokonują oceny zebranych wniosków wstępnych (Kart Potencjalnego Przedsięwzięcia) pod względem formalnym oraz merytorycznym. Wnioski nie spełniające formalnych wymogów są zwracane wnioskodawcom w celu dokonania stosownych poprawek. Ponadto, wojewódzki fundusz przeprowadza wstępną weryfikację merytoryczną wniosku pod względem zgodności z kryteriami określonymi w strategii wykorzystania Funduszu Spójności. W przypadku każdego wniosku, wojewódzki fundusz sporządza dokument potwierdzający przeprowadzenie weryfikacji. Po dokonaniu oceny wszystkich zebranych wniosków wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej przygotowują wojewódzkie listy potencjalnych przedsięwzięć do dofinansowania z Funduszu Spójności.

W związku z koniecznością koordynacji prac na możliwie wczesnym etapie programowania z projektami finansowanymi z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej przekazują listy potencjalnych przedsięwzięć do dofinansowania z Funduszu Spójności do Marszałków Województw, którzy dokonują weryfikacji, czy dany wniosek o dofinansowanie z Funduszu Spójności nie został złożony do EFRR. Marszałkowie przekazują swoje opinie do wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Po uzyskaniu opinii od Marszałków Województw, wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej weryfikują listy, a następnie przekazują je do NFOŚiGW.

Ponadto, wnioskodawcy składając Kartę Potencjalnego Przedsięwzięcia do dofinansowania z Funduszu Spójności, składają również oświadczenie, że nie ubiegają się jednocześnie o dofinansowanie całości lub jakiegokolwiek części projektu z ERDF. SUZ zapewni, aby potencjalny Beneficjent Funduszu Spójności złożył takie oświadczenie ponownie po ustaleniu ostatecznego zakresu przedsięwzięcia.

Zadania Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej obejmują ocenę merytoryczną i formalną wniosków umieszczonych na Listach Wojewódzkich otrzymanych od wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej w oparciu o kryteria ustalone w Strategii oraz ew. zaproponowane przez Komitet Sterujący. W przypadku każdego wniosku, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej sporządza dokument potwierdzający dokonanie weryfikacji. Ponadto NFOŚiGW ocenia przedsięwzięcia wskazane przez Ministra Środowiska do przygotowania wniosku o dofinansowanie z FS pod względem ich planowanego efektu ekologicznego oraz wykonalności technicznej, ekonomicznej i finansowej na podstawie *strategii wykorzystania Funduszu Spójności* oraz zaakceptowanych przez Ministra Środowiska kryteriów mających charakter wytycznych.

Wskazane powyżej, zaakceptowane przez Ministra Środowiska, kryteria wyboru projektów obejmują kryteria ogólne oraz kryteria szczegółowe. Przedsięwzięcia, które spełniają odpowiednie kryteria ogólne, są następnie uporządkowane na podstawie kryteriów szczegółowych, zróżnicowanych w zależności od rodzaju przedsięwzięcia. Oba rodzaje kryteriów określone są w *strategii wykorzystania Funduszu Spójności*.

Po dokonaniu weryfikacji wojewódzkich list potencjalnych przedsięwzięć, NFOŚiGW sporządza Krajową Listę potencjalnych przedsięwzięć do dofinansowania z Funduszu Spójności, którą przekazuje do Ministerstwa Środowiska.

Ministerstwo Środowiska informuje NFOŚiGW o zakwalifikowaniu poszczególnych przedsięwzięć odpowiednio na:

1. *Listę przedsięwzięć przygotowywanych do rozpatrzenia przez Komitet Sterujący*
2. *Listę przedsięwzięć przygotowywanych do wnioskowania o dofinansowanie z Funduszu Spójności*

Przedsięwzięciom znajdującym się na ww. listach, NFOŚiGW udziela dofinansowania na odpowiednio opracowanie dokumentacji, analiz, ekspertyz niezbędnych do skierowania wniosku do rozpatrzenia przez Komitet Sterujący oraz dokumentacji, analiz, ekspertyz niezbędnej do skierowania wniosku do Komisji Europejskiej w celu uzyskania decyzji.

Komitet Sterujący do spraw Funduszu Spójności jest organem pomocniczym Ministra Środowiska, który opiniuje oraz doradza Ministrowi w zakresie ostatecznej selekcji projektów zgłoszonych do dofinansowania z Funduszu Spójności.

Ponadto Komitet może ustalić dodatkowe szczegółowe kryteria wyboru projektów, które muszą być zgodne z kryteriami określonymi w *strategii wykorzystania Funduszu Spójności*. Po dokonaniu oceny przedsięwzięć, Komitet Sterujący przygotowuje listę projektów rekomendowanych do przygotowania, którą przekazuje do zatwierdzenia Ministrowi Środowiska. W wyniku zatwierdzenia przez Ministra Środowiska projektów zarekomendowanych przez Komitet Sterujący powstaje *Lista przedsięwzięć przygotowywanych do wnioskowania o dofinansowanie z Funduszu Spójności*

Ministerstwo Środowiska informuje NFOŚiGW o zakwalifikowaniu przedsięwzięcia na *Listę przedsięwzięć przygotowywanych do wnioskowania o dofinansowania z Funduszu Spójności*. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej przekazuje informację o wskazaniu przedsięwzięć przez Ministra Środowiska do wojewódzkich funduszy. Wojewódzkie fundusze informują marszałków oraz potencjalnych beneficjentów o zakwalifikowaniu projektów na odpowiednie listy.

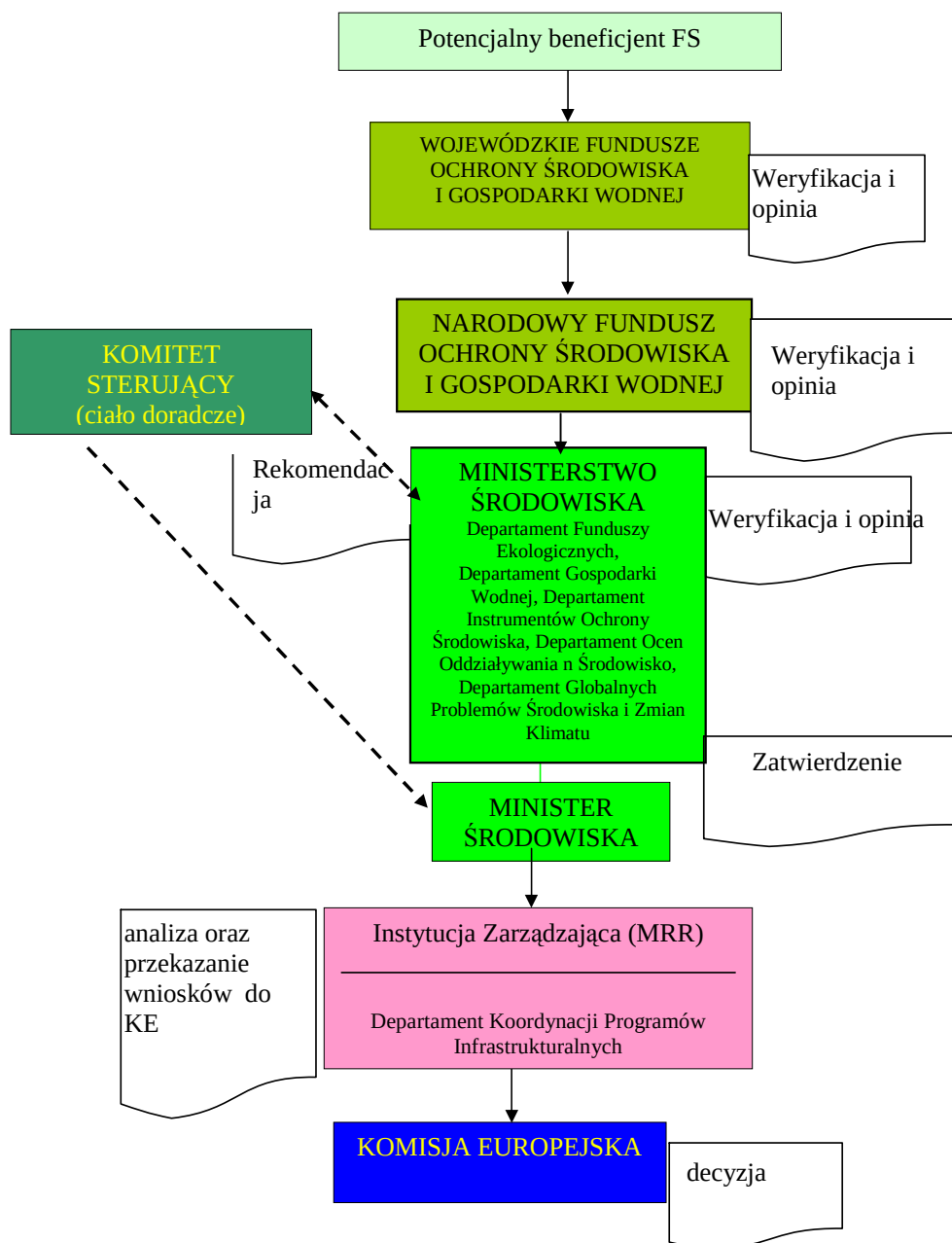
Przygotowanie wniosku o dofinansowanie z Funduszu Spójności

Po zatwierdzeniu przez Ministra Środowiska poszczególnych projektów, które będą ubiegały się o dofinansowanie z Funduszu Spójności, przygotowany jest wniosek o dofinansowanie z Funduszu Spójności. Wnioski do Funduszu Spójności są przygotowywane przez Wnioskodawców przy współpracy z wfośigw i NFOŚiGW.

Gotowe wnioski o dofinansowanie z Funduszu Spójności zawierające niezbędne dokumenty m.in. studia wykonalności, oceny oddziaływania inwestycji na środowisko, analizy ekonomiczne i finansowe zostaną wysłane do Instytucji Zarządzającej, a następnie do Komisji Europejskiej. Podstawowe dane na temat projektów wysłanych do Komisji Europejskiej są też wprowadzane przez Instytucję Zarządzającą do systemu SIMIK.

Ministerstwo Środowiska wydało „Wytoczne dla wojewodów i Beneficjentów w kwestii postępowania w stosunku do przepisów Dyrektywy 92/43/EWG dotyczących ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej flory i fauny – uzupełnienie”. Jest to materiał uszczegóławiający kwestie postępowania w sprawie oddziaływania na środowisko w odniesieniu do obszarów Natura 2000, przedstawione w „Stanowisku w sprawie postępowań w sprawie oceny oddziaływania na środowisko dla projektów ubiegających się o dofinansowanie z Funduszu Spójności”. Materiał ten, dostępny na stronie internetowej pod adresem: http://www.mos.gov.pl/1materialy_informacyjne/inne/index.shtml, zawiera również informację o opublikowaniu na stronach internetowych Ministerstwa Środowiska listy potencjalnych obszarów Natura 2000 zgodnej z tzw. „Shadow list”.

RYŚ 2. SCHEMAT PROCESU WYBORU, OCENY I PRZYGOTOWANIA PROJEKTÓW Z FUNDUSZU SPÓJNOŚCI W SEKTORZE ŚRODOWISKA

4.2.1.2 Sektor transportu

Za proces programowania oraz przygotowania i oceny wniosków w sektorze transportu odpowiada Minister Transportu. Zadania Ministra Transportu dotyczące przygotowania dokumentów programowych są realizowane przez Departament Planowania Strategicznego i Polityki Transportowej w Ministerstwie Transportu. Za koordynację procesu przygotowania projektów sektora transportu oraz oceny wniosków odpowiada w Ministerstwie Transportu Departament Funduszu Spójności oraz - odpowiednio dla projektów kolejowych oraz projektów drogowych - Departament Kolei i Transportu Kolejowego i Departament Dróg i Transportu Drogowego.

4.2.1.2.1 Wybór projektów

W sektorze transportu proces programowania i wyboru projektów Funduszu Spójności jest scentralizowany. W związku z charakterem priorytetowych inwestycji w sektorze transportu, liczba beneficjentów jest zdeterminowana na poziomie strategii. Wielkość potencjalnych inwestycji ogranicza także liczbę projektów, które będą ubiegać się o wsparcie z Funduszu Spójności. W związku z powyższym, wstępne priorytetowe przedsięwzięcia zostały zidentyfikowane na poziomie strategii. Lista wstępnych priorytetowych przedsięwzięć została sporządzona przez Ministerstwo Transportu na podstawie propozycji przedstawionych przez PKP Polskie Linie Kolejowe (PKP PLK S.A.) oraz Generalną Dyрекcyję Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA), które będą zarówno Podmiotami odpowiedzialnymi za realizację, jak również beneficjentami interwencji Funduszu Spójności.

O kolejności przygotowywania i składania projektów decyduje Minister Transportu po rekomendacji Komitetu Sterującego, udzielonej zgodnie z przyjętymi przez Komitet kryteriami. Komitet Sterujący wspiera Ministra Transportu w określaniu priorytetów i strategii służących wykorzystaniu środków Funduszu Spójności w sektorze transportu. W szczególności, Komitet Sterujący opiniuje i rekomenduje Ministrowi Transportu listy projektów, proponowane do współfinansowania z FS oraz proponuje kolejność przygotowania i składania projektów do Komisji Europejskiej celem uzyskania dofinansowania. Działania Komitetu powinny być skoordynowane z działaniami Komitetu Sterującego dla Sektorowego Programu Operacyjnego Transport, w celu zapewnienia spójności w realizacji projektów współfinansowanych z funduszy Unii Europejskiej.

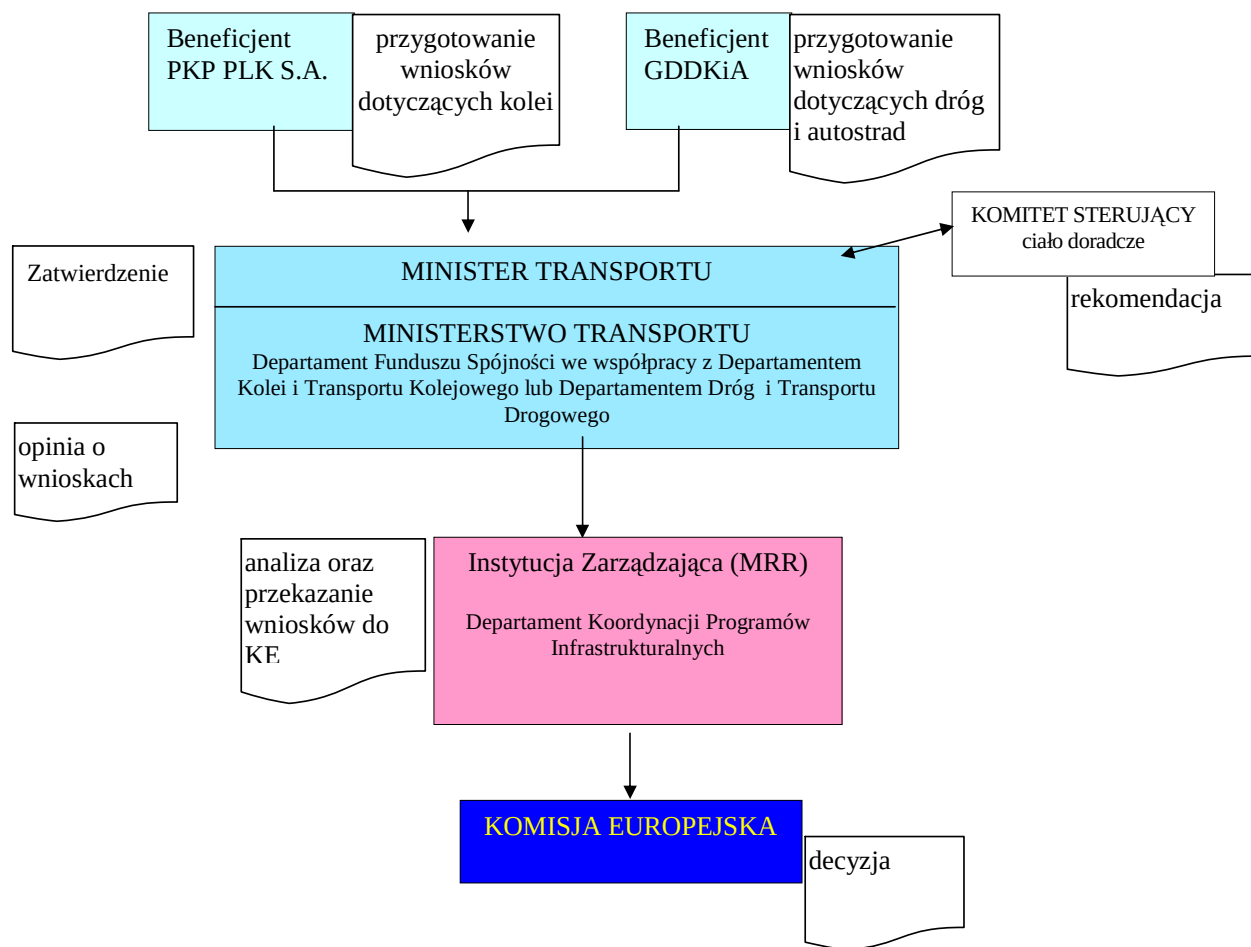
Przygotowanie przedsięwzięcia

Wniosek o dofinansowanie z FS, przygotowany przez beneficjenta Funduszu Spójności, podlega ocenie:

- 1) formalnej – przez Departament Funduszu Spójności,
- 2) technicznej oraz ekonomiczno-finansowej – odpowiednio przez Departament Kolei i Transportu Kolejowego lub Departament Dróg i Transportu Drogowego przy wsparciu Departamentu Inwestycji i Analiz Ekonomicznych.

Następnie wniosek jest opiniowany przez Zespół Roboczy (który może korzystać z pomocy ekspertów) właściwy dla rodzaju projektu. Opinia ta kierowana jest do Ministra Transportu. Po zatwierdzeniu poszczególnych projektów Minister Transportu przekazuje informacje o zatwierdzeniu do Instytucji Zarządzającej. Akceptacja Ministra warunkuje przekazanie przygotowanego wniosku o dofinansowanie z Funduszu Spójności do Instytucji Zarządzającej.

RYŚ 3. SCHEMAT PROCESU WYBORU, OCENY I PRZYGOTOWANIA PROJEKTÓW FUNDUSZU SPÓJNOŚCI W SEKTORZE TRANSPORTU

4.2.2 Ocena projektów

Po przekazaniu przez IZ wniosku o dofinansowanie z FS do Komisji Europejskiej następuje jego rejestracja przez Komisję Europejską. Po wysłaniu wniosku podstawowe informacje o projekcie są umieszczane w systemie SIMIK.

Komisja Europejska ocenia wnioski biorąc pod uwagę:

- średnioterminowe korzyści gospodarcze i społeczne tych projektów. Korzyści te powinny być proporcjonalne do zaangażowanych środków; ocena powinna być sporządzona w świetle analizy kosztów i korzyści;
- priorytety ustalone przez państwo członkowskie korzystające z pomocy;
- wkład jaki może przynieść projekt we wprowadzenie polityk wspólnotowych w zakresie – środowiska włączając w to zasadę „zanieczyszczający płaci”;
- zgodność projektów z politykami wspólnotowymi oraz ich zgodność z innymi strukturalnymi działaniami Wspólnoty;
- ustalenie odpowiedniej równowagi pomiędzy interwencjami Funduszu w ochronę środowiska oraz infrastrukturę transportu.

Proces ten trwa około 3 miesięcy. Komisja Europejska przy ocenie projektu może zasięgnąć opinii Europejskiego Banku Inwestycyjnego. Po zakończeniu procedury oceny Komisja Europejska podejmuje oddzielną Decyzję (*granting decision*) dla każdego przedsięwzięcia współfinansowanego z Funduszu Spójności.

5 Mechanizmy wdrażania poszczególnych projektów

5.1 Aspekty ogólne

Zasady wdrażania projektów Funduszu Spójności winny uwzględniać podstawowe wymogi określone w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1164/1994 oraz wydanych na jego podstawie rozporządzeń wykonawczych.

Równocześnie w świetle postanowień Traktatu o Przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, po dniu akcesji Polska przestała być beneficjentem Przedakcesyjnego Instrumentu Polityki Strukturalnej (ISPA). Jednakże, po akcesji projekty ISPA są nadal realizowane. Od 1 maja 2004 r. projekty zaakceptowane do finansowania w ramach ISPA i nie zakończone do dnia akcesji są kontynuowane jako projekty Funduszu Spójności. W odniesieniu do projektów ISPA, które są realizowane po akcesji, ich zasady są określone w zawartych do dnia akcesji memorandumach finansowych oraz w kolejnych zmianach do tych memorandumów tylko w odniesieniu do kwalifikowalności wydatków. W pozostałych zakresach należy stosować przepisy odpowiednich aktów prawnych dotyczących Funduszu Spójności. Każde memorandum finansowe zawiera trzy załączniki, z czego:

Załącznik I – stanowi opis danego przedsięwzięcia;

Załącznik Ia – wstępny plan przetargów,

Załącznik II – plan finansowy oraz

Załącznik III – standardowy dla wszystkich memorandumów zawiera m.in. następujące elementy: postanowienia dotyczące zarządzania finansowego, kwalifikowalności kosztów oraz zasad postępowania w przypadku wykrycia nieprawidłowości. Załącznik III, z wyłączeniem załącznika III.2 dotyczącego zasad kwalifikowania wydatków, z dniem akcesji Polski do Unii Europejskiej przestał obowiązywać.

Zmianie uległ sposób przeprowadzania przetargów i zawierania kontraktów, bowiem zamawiających obowiązują przepisy ustawy prawo zamówień publicznych. Podstawowe zasady obowiązujące w tym zakresie opisano w pkt. 5.4. Należy także podkreślić, iż dla projektów ISPA nie uległy zmianie zasady kwalifikacji kosztów.

5.2 Wydanie decyzji przez Komisję Europejską oraz tryb wnioskowania o zmianę decyzji

Niniejszy rozdział został przygotowany w oparciu o „*Guidelines for the amendment of decisions on Cohesion Fund projects*” przekazanych przez KE w dniu 27 kwietnia 2004 r.

Komisja Europejska wydaje Decyzję oddzielnie dla każdego przedsięwzięcia. Kluczowe informacje zawarte w Decyzji Komisji dotyczące danego przedsięwzięcia są publikowane w Dzienniku Urzędowym UE. Podstawowe dane zawarte w Decyzji są umieszczane w systemie SIMIK. W związku z tym, można przyjąć, iż nie jest zmianą to, co określono w Decyzji KE jako „indykatywne”.

Zgodnie, z wersją wytycznych „*Guidelines for the amendment of decisions on Cohesion Fund projects*” przekazanych przez KE w dniu 11 marca 2005 r. w momencie przedłożenia wniosku o dofinansowanie z FS do KE w celu uzyskania decyzji, wszystkie analizy techniczne i ekonomiczne, konieczne do przygotowania specyfikacji powinny być ukończone, chyba że Państwo Członkowskie przedstawi odpowiednie uzasadnienie dla nie wypełnienia tego warunku.

Komisja Europejska może po indywidualnym rozpatrzeniu zatwierdzić **tylko jedną zmianę decyzji**, zawsze na podstawie odpowiedniego uzasadnienia. Jednak w przypadkach spowodowanych siłą wyższą lub błędem Komisji Europejskiej dopuszczalne jest wprowadzenie drugiej zmiany do projektu. W przypadku grupy projektów, każdy z nich może ubiegać się o modyfikację w przypadku wystąpienia uzasadnionych okoliczności.

Zgodnie z interpretacją KE, w przypadku projektów zatwierdzonych w ramach ISPA, przy okazji pierwszej zmiany decyzji, wydanej przez KE po 1 maja 2004 r., w decyzji zmieniającej powinien zostać umieszczony zapis stanowiący, iż w przyszłości możliwa będzie tylko jedna dodatkowa i ostateczna zmiana decyzji. W praktyce oznacza to, że w przypadku projektów zatwierdzonych w ramach ISPA Komisja Europejska może zatwierdzić dwie zmiany decyzji.

5.2.1 Procedura wnioskowania o zmianę Decyzji

Zmiana decyzji może mieć dwojaki charakter:

- Zmiana jest uznawana za niewielką jeżeli dotyczy przedłużenia okresu realizacji, zmiany planu finansowego, drobnych zmian celu projektu lub zmian kosztu całkowitego, pod warunkiem, że nie wiąże się to ze zmianą całkowitej kwoty dofinansowania wspólnotowego.
- Zmiana jest uznawana za zasadniczą jeśli dotyczy poważnej zmiany celu projektu lub zmiana kosztów całkowitych pociąga za sobą zmianę całkowitej kwoty dofinansowania wspólnotowego.

Mogą wystąpić dwie następujące sytuacje w przypadku **zmian zasadniczych**:

- 1) Prace w ramach projektu zostały rozpoczęte. W tym przypadku przygotowana jest *decyzja zmieniająca*. Ustalana jest nowa data, od której nowa część projektu staje się kwalifikowana.
- 2) Prace w ramach pierwotnego projektu nie zostały rozpoczęte. W tym przypadku Komisja Europejska anuluje wsparcie wspólnotowe i zatwierdza *nowy projekt* na podstawie prac, które mają zostać wykonane.

We wszystkich przypadkach *decyzja zmieniająca* ustali datę zakończenia projektu i jego koszty, które nie będą mogły być modyfikowane.

W przypadku jednego projektu, wniosek o zasadnicze zmiany nie może być poprzedzony wnioskiem o niewielkie zmiany.

Jeżeli IZ zwróci się do KE z wnioskiem o zmianę projektu, niezależnie od tego, czy wniosek będzie dotyczył zmiany zasadniczej, czy pozostałych zmian, wydatki wiążące się z nowym dodatkowym lub rozszerzonym zakresem projektu będą się kwalifikować od dnia, w którym Komisja Europejska otrzyma wniosek o zmianę decyzji Komisji. Komisja Europejska poinformuje IZ o dacie, w której otrzymała kompletny wniosek o zmianę projektu. Zgodnie z obowiązującymi procedurami IZ przekaze informację o otrzymaniu przez KE kompletnego wniosku do SUZ i PS W MF oraz do wiadomości IPZ II oraz POZR. Ww. informacja znajduje się również w „*Ogólnych wytycznych dotyczących kwalifikowania wydatków w projektach współfinansowanych przez Fundusz Spójności*”.

Bez względu na zakres zmian, wniosków o zmianę decyzji jest przekazywany przez SUZ do PS w MRR oraz do wiadomości do PS w MF. IP przekazuje do IZ swoją opinię oraz ewentualne uwagi do wniosku o zmianę decyzji. IZ przekazuje do SUZ swoje uwagi oraz uwagi IP do ww. wniosku. Po wyjaśnieniu ewentualnych uwag zgłoszonych przez IP i IZ do propozycji zmiany, jest ona przekazywana przez PS w MRR do KE. Szczegółowe terminy określają procedury wewnętrzne każdej z instytucji.

5.3 Realizacja projektu

Za prawidłową realizację projektów w sektorze środowiska oraz transportu odpowiadają poszczególni SUZ umiejscowieni odpowiednio w Ministerstwie Środowiska oraz Ministerstwie Transportu. Jednakże poszczególne projekty są realizowane przez Podmioty odpowiedzialne za realizację, wskazane każdorazowo we wniosku o dofinansowanie oraz Decyzji Komisji Europejskiej.

Porozumienia pomiędzy Instytucją Zarządzającą a Instytucjami Pośredniczącymi

Porozumienia zawarte przez Ministra Rozwoju Regionalnego jako Instytucję Zarządzającą Funduszem Spójności odrębnie z Ministrem Transportu jako Instytucją Pośredniczącą w sektorze transportu oraz z Ministerstwem Środowiska jako Instytucją Pośredniczącą I szczebla w sektorze środowiska na podstawie art. 19 ustawy o Narodowym Planie Rozwoju sformalizowały ramy współpracy tych instytucji w zakresie systemu realizacji Funduszu Spójności. Na podstawie ww. porozumień, IZ przekazała IPZ zadania dotyczące zarządzania, monitorowania oraz kontroli projektów współfinansowanych przez Fundusz Spójności. Z każdą z IPZ, IZ zawarła jedno porozumienie dotyczące całego systemu – z Ministerstwem Transportu porozumienie zostało podpisane w dniu 23 lipca 2004 r., zaś z Ministerstwem Środowiska w dniu 13 października 2004r.

Porozumienie w sprawie szczegółowych warunków wykorzystania i rozliczania środków Funduszu Spójności

Szczegółowe warunki rozliczania i wykorzystania środków finansowych Funduszu Spójności, zostały określone w Porozumieniu w sprawie szczegółowych warunków wykorzystania i rozliczania środków Funduszu Spójności zawartym pomiędzy Instytucją Płatniczą a Instytucjami Pośredniczącymi (MŚ / MT). W sektorze transportu ww. porozumienie zostało zawarte w dniu 23 maja 2006 r., a w sektorze środowiska w dniu 29 września 2006 r. W porozumieniu tym zostały określone wymogi dotyczące m.in. przekazywania środków do dyspozycji Instytucji Pośredniczących, jak i sprawozdawczości finansowej.

W obu sektorach jest porozumienie IP-IPZ oraz porozumienie IZ-IPZ są podstawą do zawarcia przez Instytucję Pośredniczącą umowy o dofinansowanie z Podmiotem odpowiedzialnym za realizację.

Porozumienia pomiędzy Instytucjami Pośredniczącymi oraz instytucjami nadzorowanymi

Minister Środowiska oraz Minister Transportu zawierają umowy z instytucjami nadzorowanymi. W sektorze transportu Minister Transportu podpisze oddzielne umowy z GDDKiA oraz PKP PLK S.A. – Podmiotami odpowiedzialnymi za realizację. Umowy te noszą nazwę umów o dofinansowanie (ramowej i szczegółowej). Minister Transportu jako Instytucja Pośrednicząca nie będzie delegował swoich zadań innym instytucjom pośredniczącym w sektorze transportu.

W sektorze środowiska zawarte zostało „Porozumienie w sprawie przygotowania i wdrażania projektów współfinansowanych z Funduszu Spójności” pomiędzy Ministrem Środowiska oraz NFOŚiGW wypełniającym funkcję Instytucji Pośredniczącej II szczebla. Zawarta została także umowa pomiędzy NFOŚiGW a 16 wfośigw, na podstawie której Instytucja Pośrednicząca II szczebla deleguje część swoich obowiązków związanych z obsługą wdrażania Funduszu Spójności do Instytucji Pośredniczących III szczebla. Zasady delegacji przez Instytucje Pośredniczące części swych zadań Instytucjom Pośredniczącym niższego szczebla w sektorze środowiska zostały ustalone w porozumieniu zawartym pomiędzy Instytucją Zarządzającą a Instytucją Pośredniczącą I szczebla.

W umowach tych zostaną/zostały (szczegółowo w umowach o dofinansowanie) określone relacje pomiędzy poszczególnymi instytucjami w zakresie zarządzania projektami finansowanymi z Funduszu Spójności. W przypadku, kiedy instytucja zaangażowana we wdrażanie nie będzie zaliczana do jednostek sektora finansów publicznych umowy powinny zawierać określone przez jednostkę nadzorującą minimalne wymogi dotyczące prowadzenia kontroli wewnętrznej i audytu wewnętrznego w tych podmiotach.

Umowa o dofinansowanie

Analogicznie do systemu funkcjonującego w ramach ISPA w obydwu sektorach są zawierane umowy o dofinansowanie (zwane w ISPA porozumieniami wykonawczymi lub porozumieniami o realizacji projektu) dotyczące każdego projektu. W sektorze transportu, takie umowy są podpisywane pomiędzy Ministerstwem Transportu oraz Podmiotami odpowiedzialnymi za realizację i przyjmują formę Ramowej Umowy o Dofinansowanie (zawieranej z każdym z POZR, regulującej ogólne zasady wdrażania wszystkich obecnych i potencjalnych projektów FS) oraz Szczegółowej Umowy o Dofinansowanie, zawieranej oddzielnie dla każdego projektu. W sektorze środowiska, przedmiotowe umowy będzie podpisywał NFOŚiGW z beneficjentami FS. W sektorze transportu Podmioty odpowiedzialne za realizację (PKP PLK S.A. i GDDKiA) są jednocześnie beneficjentami. Do momentu podpisania przedmiotowych umów moc obowiązującą zachowują porozumienia zawarte w ramach ISPA.

Przekazanie realizacji całości lub części inwestycji z beneficjenta na inny podmiot.

Biorąc pod uwagę specyfikę obydwu sektorów podlegających wsparciu Funduszu Spójności, należy przyjąć, iż przekazanie realizacji inwestycji będzie miało miejsce tylko w przypadku sektora środowiska.

Proces przekazania realizacji inwestycji z beneficjenta na inny podmiot, dla projektów zatwierdzonych w ramach rozporządzenia 1267/99, jest kontynuowany na dotychczasowych zasadach, w oparciu o załącznik III.2 memorandum finansowego ISPA. W związku z tym, iż zmiana zasad delegowania w ramach projektów ISPA nastąpiła w dniu 4 lutego 2004r., obowiązują dwie odmienne procedury.

Częściowa delegacja praw i obowiązków przez Beneficjenta FS

Zgodnie ze stanowiskiem KE, zarządzanie wszystkimi działaniami związanymi z realizacją projektu przez jeden podmiot, w przeciwieństwie do podziału odpowiedzialności pomiędzy kilka podmiotów, bez wątpienia podnosi efektywność i skuteczność realizacji projektu.

Po zgłoszeniu przez Beneficjenta FS zamiaru delegowania praw i obowiązków na inny podmiot NFOŚiGW przeprowadza kontrolę przeddelegacyjną.

I. Dla projektów, dla których proces delegacji rozpoczął się przed 4 lutego 2004 r., stosuje się następującą procedurę:

1. Po podjęciu wymaganych uchwał i podpisaniu umowy o delegowaniu praw i obowiązków przez Beneficjenta FS oraz podmiot przejmujący, Beneficjent FS przekazuje do SUZ za pośrednictwem NFOŚiGW komplet dokumentów.
2. SUZ po weryfikacji dokumentów przekazanych przez Beneficjenta FS, w ciągu 5 dni roboczych od ich otrzymania, występuje do PS w MRR z pisemnym wnioskiem o zaopiniowanie delegacji. We wniosku powinny znaleźć się następujące elementy:
 - a) zgoda SUZ na dokonanie przekazania realizacji z określeniem podmiotów przekazującego i przejmującego zadania oraz zakresu przekazywanych zadań wdrożeniowych. W załączeniu do wniosku SUZ będą przekazane kopie dokumentów (uchwał i umów), na podstawie których SUZ wyraził zgodę. Dokumenty będą przekazane w języku polskim, potwierdzone za zgodność z oryginałem. Równocześnie, w związku z koniecznością przekazania tych

dokumentów Komisji Europejskiej, polecane jest załączenie ich tłumaczenia na język angielski.

- b) oświadczenie SUZ, wraz z powołaniem się na odpowiednie dokumenty, iż podmiot przejmujący zadania wdrożeniowe, jest w 100% podmiotem publicznym;
 - c) wskazanie przez SUZ odpowiedniego zapisu umowy o delegowaniu praw i obowiązków przestrzeganie postanowień art. 8 memorandum finansowego;
 - d) oświadczeniem SUZ, że będzie prowadzone monitorowanie w zakresie wypełniania przez Beneficjenta FS warunku z art. 8 memorandum finansowego w trakcie realizacji projektu na podstawie informacji przekazywanych przez Beneficjenta FS w ramach systemu sprawozdawczości;
 - e) uzasadnienie dokonania przekazania realizacji projektu (powinno zawierać zwięzły opis korzyści, jakie przyniesie przekazanie realizacji projektu, przyczyn związanych ze zmianą warunków, nie będących do przewidzenia w momencie programowania, które uniemożliwiły lub utrudniły Beneficjentowi FS realizację przedsięwzięcia).
3. PS w MRR na podstawie w/w dokumentów oraz pisemnej opinii PS w MF (pisma do SUZ przekazane przez PS w MF w kopii do PS w MRR) wyraża opinię w ciągu 10 dni roboczych od otrzymania kompletu dokumentów. Opinia ta w przypadku, gdy jest pozytywna przybiera formę pisma do KE, którym PS w MRR notyfikuje KE o przekazaniu realizacji przedsięwzięcia oraz przesyła odpowiednie dokumenty. SUZ oraz PS w MF są informowani o pozytywnej opinii PS w MRR w kopii pisma do KE. W przypadku braku wymaganych dokumentów lub wątpliwości wynikłych z przekazanych dostępnych materiałów, PS w MRR zwraca wniosek do SUZ, z prośbą o uzupełnienie dokumentów lub wyjaśnienie.

II. Projekty zatwierdzone w ramach 1267/99, dla których delegację rozpoczęto po 4.02.04

Dla projektów, zatwierdzonych w ramach rozporządzenia 1267/99 dla których proces delegacji rozpoczął się po 4 lutego 2004 r., stosuje się następującą procedurę:

Podjęcie decyzji o przekazaniu realizacji inwestycji przez upoważniony do tego podmiot, musi być poprzedzone uzyskaniem formalnej akceptacji właściwego SUZ i opinii PS w MF w zakresie ich kompetencji.

- 1. PS w MRR opiniuje zgodność w/w przekazania z niniejszymi wytycznymi przed wysłaniem informacji do Komisji Europejskiej.
- 2. Podmiot, na który przekazano realizację całości lub części przedsięwzięcia, może wydatkować środki, które będą wydatkami kwalifikowanymi od dnia obowiązywania stosownej umowy z podmiotem przekazującym, o ile zostało to przewidziane w postanowieniach umowy, oraz SUZ wyraził zgodę na delegację, PS w MF pozytywnie zaopiniował przedstawione mu dokumenty i spełniono niniejsze wytyczne. W przeciwnym razie, środki wydatkowane przez podmiot, na który przekazano realizację, do momentu wypełnienia powyższych warunków, uznane zostaną za wydatki niekwalifikowane.
- 3. W przypadku, gdy podmiot, na który Beneficjent FS planuje przekazanie realizacji przedsięwzięcia, nie jest w 100% podmiotem publicznym⁴, konieczna jest uprzednia zgoda KE do przekazania realizacji i rozpoczęcia wydatkowania środków.
- 4. W przypadku, gdy SUZ stwierdzi, iż przekazanie realizacji przedsięwzięcia mogłoby naruszyć warunki art. 8 memorandum finansowego, wymagana jest uprzednia zgoda KE do rozpoczęcia procedury przekazania realizacji. W tej sprawie PS w MRR prowadzi korespondencję z KE, w oparciu o dokumenty przekazane przez SUZ.

⁴ Przez podmiot publiczny należy rozumieć spółkę prawa handlowego, w której Skarb Państwa, gmina lub podmiot sektora finansów publicznych posiadają 100% udziału.

5. W przypadku, gdy przeniesienie realizacji całości lub części inwestycji jest dokonywane przez inny podmiot niż Beneficjent FS, podmiot ten jest odpowiedzialny za złożenie wniosku oraz dostarczenie wymaganych niniejszą procedurą dokumentów. Postanowienia niniejszej procedury, zamiast do Beneficjenta FS, mają zastosowanie do podmiotu dokonującego przeniesienia realizacji projektu. Jednocześnie do rozpoczęcia procedury konieczna jest uprzednia zgoda Beneficjenta FS, wyrażona przez upoważniony do tego organ.

Procedura uzyskiwania akceptacji obejmuje następujące etapy:

1. Beneficjent FS występuje z wnioskiem do SUZ (dokumenty te są uprzednio uzgadniane z NFOŚiGW, a następnie przekazywane do SUZ za pośrednictwem NFOŚiGW).
2. SUZ wyraża zgodę w ciągu 10 dni roboczych od momentu otrzymania kompletu dokumentów. Zgoda ta przybiera formę pisma skierowanego do PS w MF (do wiadomości PS w MRR) z prośbą o wyrażenie opinii w zakresie prawidłowości rozwiązań dotyczących przepływów finansowych i struktury rachunku projektu. Do PS w MF wraz z pismem SUZ przekazywane są następujące dokumenty:
 - a) uzasadnienie przekazania określonych zadań,
 - b) projekt umowy o przekazaniu realizacji,
 - c) opis dotyczący proponowanych przepływów finansowych dla środków Funduszu Spójności i pozostałych źródeł finansowania projektu wraz z opisem struktury rachunku projektu,
 - d) wyniki kontroli przedrealizacyjnej wykonanej przez jednostkę wdrażającą w instytucji przejmującej zadanie
3. PS w MF pisemnie informuje SUZ (kopia do PS w MRR) o swej opinii dla przedstawionego rozwiązania w zakresie proponowanych przepływów finansowych i struktury rachunku projektu w terminie 10 dni roboczych od momentu otrzymania kompletnej dokumentacji. Opiniowaniu przez PS w MF podlegać będzie jedynie wniosek wraz z załączonym kompletem ww. dokumentów. W przypadku braku wymaganych dokumentów lub wątpliwości wynikłych z dostępnych materiałów, PS w MF zwraca wniosek do SUZ, informując o tym PS w MRR, z prośbą o uzupełnienie.
4. SUZ, po otrzymaniu pisemnej opinii PS w MF, informuje Beneficjenta FS za pośrednictwem NFOŚiGW o swoim stanowisku oraz opinii PS w MF. Po podjęciu wymaganych uchwał i podpisaniu umowy o delegowaniu praw i obowiązków przez Beneficjenta FS oraz podmiot przejmujący, Beneficjent FS przekazuje do SAO za pośrednictwem NFOŚiGW komplet dokumentów.
5. SUZ po weryfikacji dokumentów przekazanych przez Beneficjenta FS, w ciągu 5 dni roboczych od ich otrzymania, występuje do PS w MRR z pisemnym wnioskiem o zaopiniowanie delegacji. We wniosku powinny znaleźć się następujące elementy:
 - a) zgoda SUZ na dokonanie przekazania realizacji z określeniem podmiotów przekazującego i przejmującego zadania oraz zakresu przekazywanych zadań wdrożeniowych. W załączeniu do wniosku SUZ będą przekazane kopie dokumentów (uchwał i umów), na podstawie których SUZ wyraził zgodę. Dokumenty będą przekazane w języku polskim, potwierdzone za zgodność z oryginałem. Równocześnie, w związku z koniecznością przekazania tych dokumentów Komisji Europejskiej, polecane jest załączenie ich tłumaczenia na język angielski.
 - b) oświadczenie SUZ, wraz z powołaniem się na odpowiednie dokumenty, iż podmiot przejmujący zadania wdrożeniowe, jest w 100% podmiotem publicznym;
 - c) wskazanie przez SUZ odpowiedniego zapisu umowy o delegowaniu praw i obowiązków przestrzeganie postanowień art. 8 memorandum finansowego;
 - d) oświadczeniem SUZ, że będzie prowadzone monitorowanie w zakresie wypełniania przez Beneficjenta FS warunku z art. 8 memorandum finansowego w trakcie realizacji projektu na

podstawie informacji przekazywanych przez Beneficjenta FS w ramach systemu sprawozdawczości;

- e) uzasadnienie dokonania przekazania realizacji projektu (powinno zawierać zwięzły opis korzyści, jakie przyniesie przekazanie realizacji projektu, przyczyn związanych ze zmianą warunków, nie będących do przewidzenia w momencie programowania, które uniemożliwiły lub utrudniły Beneficjentowi FS realizację przedsięwzięcia).
6. PS w MRR na podstawie w/w dokumentów oraz pisemnej opinii PS w MF (PS w MRR jest o niej informowany w kopii pisma od PS w MF do SUZ wymienionego w pkt. 3 niniejszej procedury) wyraża opinię w ciągu 10 dni roboczych od otrzymania kompletu dokumentów. Opinia ta w przypadku, gdy jest pozytywna przybiera formę pisma do KE, którym PS w MRR informuje KE o przekazaniu realizacji przedsięwzięcia oraz przesyła odpowiednie dokumenty. SUZ oraz PS w MF są informowani o pozytywnej opinii PS w MRR w kopii pisma do KE. W przypadku braku wymaganych dokumentów lub wątpliwości wynikłych z przekazanych dostępnych materiałów, PS w MRR zwraca wniosek do SUZ, z prośbą o uzupełnienie dokumentów lub wyjaśnienie.

III. Projekty zatwierdzone zgodnie z rozporządzeniem 1164/96.

W przypadku projektów zatwierdzonych zgodnie z art. 10 rozporządzenia 1164/94, podmiotem uprawnionym do dokonywania wydatków kwalifikowanych jest POZR. W związku z tym, jako delegacja rozumiane jest przekazanie realizacji zadań do innego podmiotu, który jest podmiotem publicznym lub udzielenie licencji albo koncesji⁵. W prawie wspólnotowym⁶, koncesja jest definiowana jako powierzenie przez podmiot publiczny, innemu podmiotowi na podstawie umowy lub czynności prawnej jednostronnej, zarządzania usługami, za które zazwyczaj odpowiada podmiot publiczny, a za które na podstawie tej czynności prawnej, ryzyko przejmuje podmiot trzeci. Udzielający koncesji bądź licencji jest zobowiązany do stosowania ustawy o zamówieniach publicznych.

Biorąc powyższe pod uwagę, dotychczas dokonywane delegacje **w projektach zatwierdzonych w ramach 1267/99** polegające na powierzeniu spółce komunalnej, będącej w 100% własnością publiczną, zadań wdrożeniowych, odpowiadają definicji rozporządzenia 16/2003.

W związku z tym, każda inna od powyżej wymienionych planowana zmiana podmiotu odpowiedzialnego za realizację będzie kwalifikowana jako zmiana decyzji i będzie podlegać procedurze opisanej w pkt. 5.2.1 niniejszego podręcznika.

Procedura, którą należy przestrzegać przy dokonywaniu delegacji, jest oparta na procedurze opisanej w pkt. II.

1. PS w MRR opiniuje zgodność w/w przekazania z niniejszymi wytycznymi przed wysłaniem informacji do Komisji Europejskiej.
2. Podmiot, na który przekazano realizację całości lub części przedsięwzięcia, może wydatkować środki, które będą kosztami kwalifikowanymi od dnia obowiązywania stosownej umowy z podmiotem przekazującym, o ile zostało to przewidziane w postanowieniach umowy, oraz SUZ wyraził zgodę na delegację, PS w MF pozytywnie zaopiniował przedstawione mu dokumenty i spełniono niniejsze wytyczne. W przeciwnym razie, środki wydatkowane przez podmiot, na który przekazano realizację, do momentu wypełnienia powyższych warunków, uznane zostaną za wydatki niekwalifikowane.
3. W przypadku, gdy podmiot, na który Beneficjent FS planuje przekazanie realizacji przedsięwzięcia, nie jest w 100% podmiotem publicznym⁷, konieczna jest uprzednia zgoda KE do przekazania realizacji i rozpoczęcia wydatkowania środków.
4. W przypadku, gdy przeniesienie realizacji całości lub części inwestycji jest dokonywane przez inny

⁵ Art. 4 i 5 rozporządzenia 16/2003.

⁶ Commission Interpretative Communication on Concession under Community Law (2000/C 121/02).

⁷ Przez podmiot publiczny należy rozumieć spółkę prawa handlowego, w której Skarb Państwa, gmina lub podmiot sektora finansów publicznych posiadają 100% udziału.

podmiot niż Beneficjent FS, podmiot ten jest odpowiedzialny za złożenie wniosku oraz dostarczenie wymaganych niniejszą procedurą dokumentów. Postanowienia niniejszej procedury, zamiast do Beneficjenta FS, mają zastosowanie do podmiotu dokonującego przeniesienia realizacji projektu. Jednocześnie do rozpoczęcia procedury konieczna jest uprzednia zgoda Beneficjenta FS, wyrażona przez upoważniony do tego organ.

Procedura uzyskiwania akceptacji obejmuje:

1. Beneficjent FS występuje z wnioskiem do SUZ (dokumenty te są uprzednio uzgadniane z NFOŚiGW, a następnie przekazywane do SUZ za pośrednictwem NFOŚiGW).
2. SUZ wyraża zgodę w ciągu 10 dni roboczych od momentu otrzymania kompletu dokumentów. Zgoda ta przybiera formę pisma skierowanego do PS w MF (do wiadomości PS w MRR) z prośbą o wyrażenie opinii w zakresie prawidłowości rozwiązań dotyczących przepływów finansowych i struktury rachunku projektu. Do PS w MF wraz z pismem SUZ przekazywane są następujące dokumenty:
 - a) uzasadnienie przekazania określonych zadań,
 - b) projekt umowy o przekazaniu realizacji,
 - c) opis dotyczący proponowanych przepływów finansowych dla środków Funduszu Spójności i pozostałych źródeł finansowania projektu wraz z opisem struktury rachunku projektu,
 - d) wyniki kontroli przedrealizacyjnej wykonanej przez jednostkę wdrażającą w instytucji przejmującej zadanie.
3. PS w MF pisemnie informuje SUZ (kopia do PS w MRR) o swej opinii dla przedstawionego rozwiązania w zakresie proponowanych przepływów finansowych i struktury rachunku projektu w terminie 10 dni roboczych od momentu otrzymania kompletnej dokumentacji. Opiniowaniu przez PS w MF podlegać będzie jedynie wniosek wraz z załączonym kompletem ww. dokumentów. W przypadku braku wymaganych dokumentów lub wątpliwości wynikłych z dostępnych materiałów, PS w MF zwraca wniosek do SUZ, informując o tym PS w MRR, z prośbą o uzupełnienie.
4. SUZ, po otrzymaniu pisemnej opinii PS w MF, informuje Beneficjenta FS za pośrednictwem NFOŚiGW o swoim stanowisku oraz opinii PS w MF. Po podjęciu wymaganych uchwał i podpisaniu umowy o delegowaniu praw i obowiązków przez Beneficjenta FS oraz podmiot przejmujący, Beneficjent FS przekazuje do SUZ za pośrednictwem NFOŚiGW komplet dokumentów.
5. SUZ po weryfikacji dokumentów przekazanych przez Beneficjenta FS, w ciągu 5 dni roboczych od ich otrzymania, występuje do PS w MRR z pisemnym wnioskiem o zaopiniowanie delegacji. We wniosku powinny znaleźć się następujące elementy:
 - a. zgoda SUZ na dokonanie przekazania realizacji z określeniem podmiotów przekazującego i przejmującego zadania oraz zakresu przekazywanych zadań wdrożeniowych. W załączeniu do wniosku SUZ będą przekazane kopie dokumentów (uchwał i umów), na podstawie których SUZ wyraził zgodę. Dokumenty będą przekazane w języku polskim, potwierdzone za zgodność z oryginałem. Równocześnie, w związku z koniecznością przekazania tych dokumentów Komisji Europejskiej, polecane jest załączenie ich tłumaczenia na język angielski;
 - b. oświadczenie SUZ, wraz z powołaniem się na odpowiednie dokumenty, iż podmiot przejmujący zadania wdrożeniowe, jest w 100% podmiotem publicznym;
 - c. uzasadnienie dokonania przekazania realizacji projektu (powinno zawierać zwięzły opis korzyści, jakie przyniesie przekazanie realizacji projektu, przyczyn związanych ze zmianą warunków, nie będących do przewidzenia w momencie programowania, które uniemożliwiły lub utrudniły Beneficjentowi FS realizację przedsięwzięcia oraz wskazanie jakiego rodzaju jest to delegacja w oparciu o rozporządzenie 16/2003).

PS w MRR na podstawie w/w dokumentów oraz pisemnej opinii PS w MF (PS w MRR jest o niej informowany w kopii pisma od PS w MF do SUZ wymienionego w pkt. 3 niniejszej procedury) wyraża opinię w ciągu 10 dni roboczych od otrzymania kompletu dokumentów. Opinia ta w przypadku, gdy jest pozytywna przybiera formę pisma do KE, którym PS w MRR informuje KE o przekazaniu realizacji przedsięwzięcia oraz przesyła odpowiednie dokumenty. SUZ oraz PS w MF są informowani o pozytywnej opinii MRR w kopii pisma do KE. W przypadku braku wymaganych dokumentów lub wątpliwości wynikłych z przekazanych dostępnych materiałów, PS w MRR zwraca wniosek do SUZ, z prośbą o uzupełnienie dokumentów lub wyjaśnienie.

5.4 System zamówień publicznych

5.4.1 Podstawy prawne

Zgodnie z wymogami prawa wspólnotowego, środki z budżetu UE powinny być wydawane zgodnie z zasadami zawartymi w rozporządzeniu Rady (WE) Nr 1605/2002 dot. ogólnego budżetu Wspólnot Europejskich. Zgodnie z tym rozporządzeniem, w stosunku do procedur przetargowych Funduszu Spójności, Komisja dokonuje tylko kontroli *ex post*. Obowiązkiem Komisji Europejskiej jest zapewnienie takich samych warunków udziału w przetargach dla osób fizycznych i prawnych mających siedzibę w UE i krajach korzystających z pomocy UE oraz publikacja informacji o przetargach w dziennikach urzędowych. Ponadto, wykorzystanie środków budżetowych UE powinno być zgodne z politykami wspólnotowymi. Zapewnienie przestrzegania ww. warunków spoczywa także na kraju – beneficencie. Stąd wypływa konieczność zgodności pomiędzy polskim prawem zamówień publicznych a dyrektywami wspólnotowymi.

Do sprawnego funkcjonowania obydwu systemów konieczne jest istnienie szczegółowych procedur wewnętrznych. Procedury te powinny być oparte na standardach wewnętrznej kontroli finansowej w jednostkach finansów publicznych, upowszechnianych przez Ministerstwo Finansów.

Ponadto, w celu uregulowania sposobu postępowania Instytucji Zarządzającej/Instytucji Pośredniczących w zakresie wykonywania działań z zakresu kontroli udzielania zamówień z udziałem środków pochodzących z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, Komitet Europejski Rady Ministrów przyjął w dniu 27 kwietnia 2004 r. „Wytoczne do zasad kontroli *ex ante* w kontekście ustawy Prawo zamówień publicznych”.

Zasady kwalifikowalności wydatków ponoszonych w ramach postępowań prowadzonych zgodnie z ustawą Prawo zamówień publicznych zostały opisane w pkt. 5.5 niniejszego podręcznika.

5.4.2. Podstawowe dokumenty

System oparty jest na obowiązującej **ustawie**⁸ regulującej kwestie zamówień publicznych, która jest zgodna z prawem wspólnotowym w tym zakresie. W uzupełnieniu do ustawy, **rekomenduje się**, aby zamawiający korzystał z **Praktycznego przewodnika po procedurach zamówień publicznych**. (www.uzp.gov.pl/informator/przewodnik.html) Przewodnik zawiera **standardową dokumentację** przygotowaną przez Urząd Zamówień Publicznych (UZP), której stosowanie nie jest obowiązkowe. Zamawiający może stworzyć swoje wzory dokumentacji przetargowej, o ile będą one zgodne z obowiązującym prawem oraz o ile w danym sektorze nie wprowadzono dokumentów przetargowych, których stosowanie jest obligatoryjne. Zamawiający może również skorzystać z wzoru dokumentacji sporządzonej przez IPZ.

⁸ Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. „Prawo zamówień publicznych” (Dz. U. z 2004 r., Nr 19, poz.177 z późn. zm.)

5.4.3. Instytucje zaangażowane w system

Urząd Zamówień Publicznych⁹

Realizacja kontroli *ex ante* będzie dokonana w formie kontroli Prezesa UZP wobec zamawiającego oraz kontroli wzajemnej (prawo oferenta do sprzeciwu wobec zachowania zamawiającego poprzez protest, odwołanie się do zespołu arbitrów oraz skargi do sądu na wyrok arbitrów). Zasady ww. kontroli zostały określone przez przepisy ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych.

Ponadto, system kontroli jest uzupełniony o ujednolicone czynności kontrolne zamawiającego oraz jednostki nadzorującej zamawiającego zawarte w umowach pomiędzy poszczególnymi jednostkami.

Instytucja Zarządzająca Funduszem Spójności:

IZ informuje UZP o projektach realizowanych w ramach Funduszu Spójności do czasu uruchomienia systemu SIMIK.

W oparciu o „Wytyczne do zasad kontroli *ex ante* w kontekście ustawy Prawo zamówień publicznych” oraz o porozumienia z Instytucjami Pośredniczącymi, IZ zapewni:

- realizację przez IPZ obowiązków w zakresie kontroli *ex ante* procedur zamówień publicznych;
- prawo zgłaszania uwag do treści podręczników procedur oraz do zmian tych podręczników w zakresie dotyczącym kontroli *ex ante* procedur zamówień publicznych;
- realizację przez IPZ obowiązku przekazywania do UZP oraz GIKS informacji o nieprawidłowościach występujących w procedurach przetargowych, zebranych w oparciu o opinię pracowników uczestniczących w komisjach przetargowych oraz na podstawie wyników audytu, a także informacji od pozostałych Instytucji Pośredniczących w sektorze środowiska.

Instytucja Pośrednicząca (jednostka nadzorująca zamawiającego): w sektorze środowiska obowiązki będą podzielone pomiędzy Instytucje Pośredniczące - Ministerstwo Środowiska oraz NFOŚiGW. W sektorze transportu będzie to Ministerstwo Transportu.

POZR (zamawiający): w sektorze środowiska będą to gminy, spółki komunalne, w sektorze transportu GDDKiA, PKP PLK S.A.

5.4.4 Podział zadań w procesie przetargowym w poszczególnych sektorach

Zadania dotyczące kontroli udzielania zamówień z udziałem środków Funduszu Spójności zostają przekazane przez Instytucję Zarządzającą, Instytucjom Pośredniczącym (w sektorze środowiska tylko Instytucji Pośredniczącej I stopnia, która na podstawie porozumienia przekazała ww. zadania Instytucji Pośredniczącej II szczebla) na podstawie porozumień.

Sankcje za naruszenie procedur zamówień publicznych są przewidziane w przepisach prawa. Związane są one z naruszeniem dyscypliny finansów publicznych. Dodatkowe sankcje będą zawarte w umowach o dofinansowanie projektu.

Prezes UZP na podstawie wyników kontroli o stwierdzonych naruszeniach prawa może zawiadomić Rzecznika Dyscypliny Finansów Publicznych oraz prokuratora. Ponadto, ustawa „Prawo zamówień publicznych” przewiduje zakaz zawarcia umowy po wszczęciu postępowania

⁹ Pierwotnie funkcja ta była oparta na decyzji ZP KIE z dnia 28 czerwca 2002 r. , w której wskazano Prezesa UZP jako centralną jednostkę, która ma dokonywać kontroli proceduralnej *ex ante* procesów przetargowych w ramach pomocy przedakcesyjnej w systemie EDIS oraz w ramach funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności.

kontrolnego (*ex ante*) przez Prezesa UZP, aż do czasu jego zakończenia oraz w przypadku negatywnego wyniku kontroli (zawieszenie terminów).

Instytucja Pośrednicząca (jednostka nadzorująca zamawiającego) zapewni sobie w umowie z zamawiającym prawo odstąpienia od umowy o dofinansowanie projektu ze środków Funduszu Spójności, w przypadku nieprzestrzegania przez POZR ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. „Prawo zamówień publicznych” (Dz. U. z 2004 r. Nr 19, poz. 177) lub obowiązków, dotyczących udzielania zamówień publicznych, wynikających z umowy o dofinansowanie.

POZR (zamawiający) realizuje sankcje przewidzianych w odpowiednich przepisach prawa wobec nierzetelnych członków komisji przetargowej.

5.4.6 Zasady dla przetargów rozpoczętych dla projektów zatwierdzonych w ramach ISPA, a nie zakończonych przed dniem akcesji

Zgodnie z postanowieniami Traktatu o Przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, z dniem akcesji projekty ISPA stały się z mocy prawa projektami Funduszu Spójności. W związku z tym, do przetargów ogłaszanych po akcesji są stosowane przepisy polskiej ustawy „Prawo zamówień publicznych”. Jednakże przetargi ogłoszone przed dniem akcesji, zostały zakończone wedle tej procedury, według której je ogłoszono, czyli „Praktycznego przewodnika procedur zawierania umów finansowanych przez ogólny budżet Wspólnot Europejskich w ramach działań zewnętrznych” (PRAG).

Zamówienia, które zostały udzielone przed akcesją, mogą podlegać zmianom zgodnie z przepisami PRAG wyłącznie, jeśli nie są to zmiany o istotnym charakterze lub zmiana taka jest dopuszczalna zgodnie z przepisami PRAG.

W pozostałych przypadkach, ewentualne zmiany należy rozpatrywać zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. Z 2006 r., Nr 64, poz. 1163, z późn. zm.).

5.4.7 Procedury zawierania kontraktów w ramach projektów Funduszu Spójności finansowanych przez EBOR.

Kontrakty finansowane przez EBOR są zawierane zgodnie z ustawą Prawo zamówień publicznych (pzp), w oparciu o standardową dokumentację przetargową, przygotowywaną przez UZP.

Dla kontraktów na roboty poniżej 5 mln euro będzie stosowana ustawa Prawo zamówień publicznych, a EBOR nie będzie zawierał w umowach kredytowania dodatkowych warunków dotyczących procedury udzielenia zamówienia publicznego.

Dla kontraktów na roboty powyżej 5 mln euro EBOR w umowach kredytowych zawarł dodatkowe warunki. Zamawiający w tym przypadku powinni skorzystać z dokumentu „Wytyczne dotyczące zamówień na roboty budowlane współfinansowane z pożyczek EBOiR-u oraz funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności” („Guideline for Procurement of works contracts co-financed with EBRD loans and EC Structural and Cohesion Fund”). Wytyczne te są wskazówką dla kredytobiorców EBOR w jaki sposób, nie naruszając zasad pzp, wypełnić wymagania umowy kredytowej. Ww. wytyczne wraz z dokumentacją standardową, zostały umieszczone na stronie internetowej UZP (<http://www.uzp.gov.pl>; adres bezpośredni: <http://www.uzp.gov.pl/eboir.html>)

Dla kontraktów na dostawy poniżej 200 tys. euro, EBOR nie będzie zawierał w umowach kredytowania dodatkowych warunków dotyczących procedury udzielenia zamówienia publicznego.

Dla kontraktów na dostawy powyżej 200 tys. euro, nie została dotąd wypracowana procedura zawierania kontraktów, która byłaby zgodna z pzp. W związku z tym, wydatki w ramach tych kontraktów nie będą kwalifikowane.

5.5 Kwalifikowalność

Zasady kwalifikowania wydatków w ramach Funduszu Spójności regulują rozporządzenie Rady (WE) nr 1164/1994, rozporządzenie Komisji (WE) nr 1386/2002 oraz rozporządzenie Komisji (WE) nr 16/2003 ustanawiające specjalne szczegółowe zasady dla wykonania rozporządzenia nr 1164/94/WE w zakresie kwalifikowania wydatków w kontekście przedsięwzięć współfinansowanych przez Fundusz Spójności. Rozporządzenie 16/2003 określa kategorie wydatków kwalifikowanych. Ponadto, inne kategorie wydatków niż ustanowione rozporządzeniem nr 16/2003/WE mogą być kwalifikowane tylko jeśli zostaną określone w Decyzji Komisji Europejskiej o przyznaniu pomocy ze środków Funduszu Spójności.

W odniesieniu do przedsięwzięć wspieranych ze środków Funduszu Spójności zatwierdzonych w ramach ISPA obowiązują zasady kwalifikowania wydatków określone w Załączniku III.2 Memorandum Finansowego.

Wydatki kwalifikowane obejmują wydatki ze środków UE oraz środków stanowiących współfinansowanie krajowe, przewidziane w Decyzji KE.

W odniesieniu do kwalifikowalności wydatków należy zwrócić uwagę na następujące kwestie:

- kwalifikowanymi są wydatki faktycznie poniesione, w oparciu o zawarte ważne umowy, udokumentowane fakturami z oznaczeniem zapłaty lub dokumentami księgowymi o równoważnej wartości dowodowej oraz potwierdzeniem płatności do wykonawcy w postaci wyciągu z rachunku bankowego. Kwalifikowanymi są również wydatki, które nie są ponoszone na podstawie umów w sprawie zamówienia publicznego, np. wówczas, gdy określone zadania objęte dofinansowaniem realizowane są bezpośrednio przez POZR;
- podmiotem uprawnionym do ponoszenia wydatków kwalifikowanych jest Podmiot odpowiedzialny za realizację, który jest wskazany we wniosku o dofinansowanie, a następnie Decyzji KE oraz podmiot na który delegowano prawa i obowiązki;
- wydatki kwalifikowane będą ponoszone w ściśle określonym okresie:
 - od daty otrzymania przez Komisję Europejską kompletnego wniosku o dofinansowanie z FS. Potwierdzenie tej daty będzie zapisane w Decyzji. Dodatkowo, Komisja informuje Instytucję Zarządzającą o ww. dacie. Zgodnie z zapisami Traktatu o Przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, wydatki kwalifikowane mogą być ponoszone już od 1 stycznia 2004 r.;
 - dla projektów zatwierdzonych w ramach ISPA początkowym terminem kwalifikowania wydatków jest data podpisania memorandum finansowego dla danego projektu przez Komisję Europejską;
 - w przypadku wniosku o dokonanie zasadniczej zmiany istotnych elementów projektu, wydatki odnoszące się do tych nowych lub rozszerzonych fizycznych elementów będą kwalifikowane od daty otrzymania przez Komisję odpowiedniego wniosku;
 - do daty końcowej określonej w Decyzji;
- Wydatki kwalifikowane muszą być bezpośrednio związane z przedsięwzięciem.

W przypadku projektów FS realizowanych przed wydaniem Decyzji, POZR może ponosić wydatki kwalifikowane począwszy od daty rejestracji wniosku przez KE. Do czasu zatwierdzenia struktury rachunku projektu wydatki dokonywane przez POZR będą mogły być uznane za wydatki kwalifikowane jeśli będą poniesione zgodnie z zasadami obowiązującymi w Funduszu Spójności. Po wydaniu Decyzji przez KE POZR zobowiązany jest niezwłocznie przekazać propozycję struktury rachunku projektu do zatwierdzenia przez SUZ.

Środki na pokrycie współfinansowania krajowego mogą pochodzić z rachunku dowolnie wybranego przez POZR. Rachunek ten nie wchodzi w skład struktury rachunku projektu.¹⁰

¹⁰ Zasada ta obowiązuje od 11.08.2006 r. (data pisma IP przekazującego do SUZ zmianę wymagań w zakresie struktury rachunku projektu). Dla wydatków poniesionych przed tą datą obowiązują dotychczasowe zasady, iż:

- rachunek na środki współfinansowania wchodzi w skład struktury rachunku projektu,

Wydatki kwalifikowane będą mieściły się w określonych kategoriach, różnych dla projektów zatwierdzonych jako projekty ISPA i jako projekty Funduszu Spójności, jednak w systemie wnioskowania o płatności (a zatem w całym systemie sprawozdawczości i SIMIK) należy stosować wyłącznie kategorie określone w rozporządzeniu Rady nr 1386/2002.

ISPA		Fundusz Spójności	Art. Rozporządzenia Rady (WE) Nr 16/2003/WE odnoszący się do poszczególnych wydatków
Memoranda Finansowe ISPA 2000-2002	Nowy Załącznik III do Memorandum Finansowego Planning	Rozporządzenie Rady (WE) Nr 1386/2002/WE	
Planning/design fees	Feasibility studies, design	1. Planowanie (Planning)	13,14,15, 34 ¹¹
		2. Nabycie ziemi (Land acquisition)	16, 17, 19
Site preparation	Site preparation	3. Przygotowanie placu budowy (Site preparation)	20, 22 ¹²
Main works	Building and construction	4. Budowa i montaż (Building and construction)	21, 22 ¹³ , 23 ¹⁴
Plant and machinery	Equipment	5. Wyposażenie (Equipment)	23 ¹⁵ , 24, 25 ust.2, 33, 38
Technical assistance	Technical assistance, preparation of tender documents	6. Pomoc techniczna (Technical Assistance)	29 ¹⁶ , 32, 34 ¹⁷ , 35 ust.2, 40, 41, 42
Supervision	Brak	7. Reklama (Publicity)	36
		8. Podatek VAT lub równoważny (Vat or equivalent)	11

Decyzja Komisji może wskazywać także na inne kategorie wydatków kwalifikowanych.

Wydatki kwalifikowane muszą być poniesione zgodnie ze sposobem wynikającym z pozostałych warunków realizacji przedsięwzięć jak np. zamówienia publiczne.

Zgodnie z wytycznymi KE końcowa data kwalifikowalności wydatków w odniesieniu do zobowiązań KE przyznanych w obecnym okresie programowania, określona w Decyzjach dla poszczególnych projektów, nie powinna wykraczać poza 31 grudnia 2010 r.

Biorąc pod uwagę powyższe, zgodnie z wytycznymi KE, data zakończenia prac określona w harmonogramie projektu, jak również w planie finansowym nie powinna wykraczać poza 31

- po zatwierdzeniu struktury rachunku przez SUZ, każdy wydatek poniesiony z rachunku innego niż zatwierdzony przez SUZ będzie wydatkiem niekwalifikowanym.

¹¹ W zależności od tego, czy dany wydatek odnosi się do fazy planowania, czy też wdrażania projektu.

¹² Zgodnie z przeznaczeniem środków, tak jak było to stosowane w ramach ISPA.

¹³ Patrz przypis 11

¹⁴ W zależności od środka trwałego, którego dotyczy.

¹⁵ Patrz przypis 13

¹⁶ Spójnie z propozycją MF dot. kategorii ISPA, gdzie *Supervision* jest prezentowane w kategorii *Technical Assistance*.

¹⁷ Patrz przypis 10

grudnia 2009 r. Ten limit czasowy został ustanowiony ze względu na fakt, iż ostatnie zobowiązanie KE w ramach obecnego okresu programowania zostanie przyznane w 2006 r.

5.6 Zasady zagospodarowania środków UE stanowiących różnicę pomiędzy wartością zawartych kontraktów a kosztami kwalifikowanymi

W wielu przypadkach na etapie przygotowywania projektu jego koszt jest określony szacunkowo. W wyniku przeprowadzonych postępowań przetargowych wartość zawartych kontraktów może różnić się od wartości przewidywanej. Niniejsze zasady określają sposób postępowania pozwalający na zagospodarowanie środków stanowiących tę różnicę, aby zapewnić pełne wykorzystanie przyznanej Polsce alokacji.

Zgodnie z obowiązującym systemem realizacji Funduszu Spójności należy rozróżnić dwie sytuacje, wymagające odmiennego postępowania:

- W odniesieniu do rat zobowiązań, które jeszcze nie zostały przyznane przez Komisję Europejską na dany projekt, zgodnie z planem finansowym (lata 2004, 2005 i 2006), środki powstałe w wyniku różnicy w stosunku do szacowanych kosztów przeznaczane są w całości na nowe projekty. Wartość tych środków jest szacowana dla każdego projektu oddzielnie i przedstawiana na Komitecie Monitorującym strategię wykorzystania Funduszu Spójności (KM). KM w ramach swoich zadań opiniuje wnioski dotyczące zmian w zakresie wielkości oraz warunków przyznanej pomocy. Ocena ta winna przede wszystkim dotyczyć możliwości zmiany w planie finansowym w zakresie:
 - anulowania raty zobowiązania. Anulowanie raty zobowiązania należy rozważać w sytuacji, gdy proces kontraktowania jest zakończony lub jego stan zaawansowania pozwala na realne określenie środków niezbędnych na realizację danego projektu.
 - przesunięcia raty rocznego zobowiązania na późniejszy rok. Przesunięcie powinno być brane pod uwagę w sytuacji, gdy już oszacowane są jakiekolwiek różnice, jednakże niezaawansowany stan kontraktowania nie pozwala na realne określenie środków niezbędnych na realizację danego projektu.

Suma rokrocznie anulowanych rat powiększa dostępną alokację dla Polski. Wykorzystanie dostępnej alokacji na nowe projekty odbywa się zgodnie z obowiązującym systemem realizacji Funduszu Spójności. IZ każdorazowo będzie informowała o tej kwocie SUZ zgodnie z procedurą określoną w *Wtycznych dla IPZ dotyczących podstawowych wymogów do programowania i przygotowywania projektów do FS w okresie 2004-2006*. (pkt 2.5).

- W odniesieniu do już przyznanych rat zobowiązań nie ma możliwości przesunięcia środków na inne projekty. Przesunięcie środków polegać musiałoby na anulowaniu danej raty zobowiązania i przyznaniu nowego zobowiązania dla innego projektu. Zobowiązania odnoszące się do danego roku budżetowego mogą być natomiast przyznawane tylko w danym roku budżetowym. W związku z powyższym, niewykorzystanie środków w ramach danego projektu oznaczałoby z punktu widzenia Polski przepadek tych środków. Tylko w takiej sytuacji uzasadnione jest wykorzystanie środków wynikających z powstałej różnicy w ramach tego samego projektu. Postępowanie w takiej sytuacji polega na przygotowaniu wniosku o modyfikację decyzji o przyznaniu pomocy. Po przedstawieniu propozycji wniosku o modyfikację KM, dalsze postępowanie zależy od zakresu proponowanych w modyfikacji zmian:
 - Jeżeli modyfikacja spełnia kryteria oddzielnego etapu projektu dla Funduszu Spójności określone w rozporządzeniu 1164/94 z wyjątkiem kryterium dotyczącego minimalnej wielkości projektu, propozycja powinna stać się przedmiotem oceny

Komitetu Sterującego (KS). Zasady postępowania w takim przypadku powinny być określone w przepisach regulujących funkcjonowanie KS. W sytuacji, w której oddzielny etap projektu został przedłożony przez danego beneficjenta i dotychczas rekomendowany przez KS, IZ na wniosek IPZ powinna zgłosić do Komisji Europejskiej możliwość wykorzystania środków dla realizacji tego oddzielnego etapu w drodze modyfikacji istniejącej decyzji.

- Jeżeli wniosek o modyfikację nie stanowi oddzielnego etapu projektu, przygotowany wniosek o modyfikację wraz z wymaganymi dokumentami towarzyszącymi przekazywany jest Komisji, która podejmuje decyzję.

Wniosek dotyczący modyfikacji projektu, może dotyczyć rozszerzenia zakresu projektu lub w szczególnych przypadkach zwiększenia stopy dofinansowania. Decyzja o wyborze jednego z tych wariantów powinna być podejmowana oddzielnie w odniesieniu do poszczególnych projektów. W obu przypadkach wniosek o modyfikację powinien być właściwie uzasadniony. Należy zwrócić uwagę, że wniosek o zwiększenie stopy dofinansowania powinien zachowywać spójność ze stosowanymi zasadami w zakresie analizy kosztów i korzyści, w szczególności w odniesieniu do projektów generujących przychody.

Ze względu na związane z drugim powyższym wariantem ryzyko utraty środków oraz w celu przeznaczenia środków na działania najlepiej spełniające cele wyznaczone przez strategię wykorzystania Funduszu Spójności, wszystkie instytucje powinny podejmować działania dla zapobiegania powstawaniu sytuacji, w której konieczne jest wykorzystanie środków w ramach tego samego projektu. Do tych działań należą:

- Na etapie programowania – działania mające na celu właściwe przygotowanie projektów, a przez to zminimalizowanie przyszłych różnic, w szczególności weryfikacja i ocena dokumentów niezbędnych dla oszacowania wartości projektów.
- Na etapie kontraktowania – monitorowanie powstających różnic i szybka identyfikacja środków stanowiących różnicę. Każdy projekt, dla którego przedstawiany jest raport na Komitet Monitorujący, powinien być oceniony pod kątem zagrożenia niewykorzystania już przyznanych danemu projektowi środków z Funduszu Spójności. W przypadku takiego zagrożenia należy na Komitecie Monitorującym przeanalizować potrzebę modyfikacji planu finansowego polegającą na anulowaniu lub na przesunięciu rat zobowiązań.

Po zakończeniu kontraktowania – ewaluacja ex-post powstałych różnic w celu zidentyfikowania ewentualnych systematycznych błędów dokonywanych w szacunkach w poszczególnych obszarach działania Funduszu. W przypadku, gdy różnice przekraczają 20%¹⁸ kwoty kosztów kwalifikowanych umieszczonej we wniosku o dofinansowanie, niezależnie od przedstawienia wniosku o modyfikację, IPZ powinien przedstawić w raporcie na Komitet Monitorujący wyjaśnienie uzasadniające wystąpienie takiej różnicy.

6 Zasady finansowania

6.1 System naliczania rocznych zobowiązań

Finansowanie przedsięwzięć z Funduszu Spójności opiera się na zasadzie współfinansowania. Projekty inwestycyjne ubiegające się o dofinansowanie mogą być wsparte z Funduszu Spójności maksymalnie do wysokości 85% wydatków publicznych lub innych równoważnych wydatków,

¹⁸ Zgodnie ze *Sprawozdaniem UZP za rok 2002*, w przypadku robót budowlanych wartość oferty najczęściej (89% przypadków) jest niższa niż wartość kosztorysowa. Wartość 80% przyjęto w oparciu o oszacowanie oparte na bardziej szczegółowych danych, przyjmując wartość w przybliżeniu równą medianie wysokości ofert.

włączając w to wydatki jednostek, których działalność jest podjęta w ramach administracyjnych lub prawnych, na mocy których mogą być uważane za równoważne jednostkom publicznym. Strona polska musi zagwarantować środki na pozostałe finansowanie, z jednego lub kilku źródeł. Pomoc doradcza może być finansowana ze środków Funduszu Spójności w 100%.

Zgodnie z postanowieniami Traktatu o Przystąpieniu Polski do Unii europejskiej na zobowiązania (*commitments*) podejmowane przez nowe państwa członkowskie w ramach interwencji Funduszu Spójności, Unia europejska przeznaczyła na lata 2004 – 2006 środki finansowe w wysokości 7,5905 miliarda euro **według cen z 1999 r.**

Przedziały zobowiązań dla nowych Państw Członkowskich dla każdego roku w tym okresie powinny wynieść:

- w roku 2004: 2616,8 mln euro,
- w roku 2005: 2151,7 mln euro,
- w roku 2006: 2822,0 mln euro.

Zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 1164/94 przy wyznaczaniu indykatywnej alokacji dla danego kraju brana jest pod uwagę liczba ludności zamieszkała w danym państwie, PNB z uwzględnieniem poprawy krajowego dobrobytu osiągniętego w poprzednim okresie programowania, powierzchnia kraju oraz inne czynniki społeczno ekonomiczne np. deficyt w obszarze infrastruktury transportowej.

Biorąc pod uwagę kryteria stosowane przy wyznaczaniu indykatywnej alokacji oraz wysokość środków finansowych przeznaczonych na zobowiązania w obecnym okresie programowania wstępna alokacja dla Polski waha się w przedziale **od 45,65% do 52,72%** całości środków przeznaczonych dla nowych państw członkowskich. Oznacza to, iż poczynając od 2004 r. roczne zobowiązania dla Polski według cen z 1999 r. (w nawiasie podane są kwoty wg cen bieżących) będą wahać się w następujących przedziałach:

w 2004 r. – od 1185,8 (1312,9) mln euro do 1369,4 (1516,3) mln euro
w 2005 r. – od 976,3 (1086,5) mln euro do 1127,5 (1254,7) mln euro
w 2006 r. – od 1302,9 (1478,9) mln euro do 1504,7 (1707,9) mln euro

Zgodnie z uzgodnionym z Komisją Europejską dokumentem „*Polska - Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006. Strategia wykorzystania Funduszu Spójności*”, planowane alokacje dla Polski wynosić będą:

w 2004 r. – 1277,6 (1414,6) mln euro,
w 2005 r. – 1051,9 (1170,6) mln euro,
w 2006 r. – 1403,8 (1593,4) mln euro,

łącznie w latach 2004-2006 – 3733,3 (4178,6) mln euro.

Rozporządzenie Rady (WE) nr 1164/1994 rozróżnia dwa sposoby przyznawania zobowiązań:

- Zobowiązania Komisji w odniesieniu do projektów, których okres realizacji wynosi 2 lata lub więcej, będą przyznawane co do zasady w rocznych zobowiązaniach. Pierwsze zobowiązanie roczne zostaje przyznane w momencie przyjęcia Decyzji przez Komisję Europejską i nie pokrywa całego udziału grantu Funduszu Spójności dla danego projektu. Kolejne roczne zobowiązania będą realizowane w oparciu o wstępny lub skorygowany plan finansowy. Zasadniczo zakłada się, iż Komisja przyznaje je do 30 kwietnia każdego roku, w oparciu o przewidywane na dany rok wydatki w ramach danego projektu.
- Zobowiązania Komisji w odniesieniu do projektów, których okres realizacji wynosi do 2 lat lub do projektów, których wartość wynosi mniej niż 50 mln euro, mogą być przyznawane w dwóch zobowiązaniach. Pierwsze zobowiązanie może wynieść do 80% wartości udziału Funduszu Spójności, w momencie przyjęcia Decyzji przez Komisję Europejską. Pozostała część będzie przyznana w zależności od postępów w projekcie.

Komisja musi rozdysponować saldo środków pozostałe w ostatnim roku okresu programowania. Rata roczna, w ostatnim roku programowania, odpowiada kwocie, która pozostaje do rozdysponowania na początku tego roku. Na lata objęte kolejnym okresem programowania nie będzie planować się rocznych rat. Jeśli przed rozdysponowaniem pełnej kwoty pomocy wspólnotowej zostanie uruchomiona procedura zakończenia projektu, ostateczne zobowiązanie ograniczać się będzie do kwoty potrzebnej do zapłacenia salda.

6.2 Zasady i procedury dotyczące zarządzania finansowego

6.2.1 Harmonogramy płatności

Wieloletnie harmonogramy płatności

Po zawarciu Porozumienia w sprawie szczegółowych warunków wykorzystania i rozliczania środków Funduszu Spójności, dla każdego projektu wymagane jest przygotowywanie harmonogramów płatności i kontraktowania. Harmonogramy dla Funduszu Spójności będą wieloletnie i będą zawierać planowaną alokację środków z Funduszu, planowane limity na współfinansowanie, prognozę wydatków na cały przewidywany okres realizacji danego projektu w rozbiciu kwartalnym oraz w rozbiciu na poszczególne źródła finansowania (środki UE i współfinansowanie). Harmonogramy powinny być aktualizowane na bieżąco w systemie SIMIK przez Podmioty odpowiedzialne za realizację dla sektora transportu oraz przez NFOŚiGW na podstawie danych w odpowiednim formacie dostarczonych przez POZR.

Kwartalne harmonogramy płatności

Jednym z elementów raportu z postępów w realizacji projektów Funduszu Spójności składanego przez IPZ do IP i IZ będzie harmonogram planowanych wydatków do końca realizacji przedsięwzięcia w rozbiciu na kwartały dla roku bieżącego oraz następnego.

Sformatowano

Informacja o prognozowanych wnioskach o płatność

Do 15 kwietnia każdego roku Instytucja Płatnicza przekazuje do Komisji Europejskiej (z kopią do IZ) informacje na temat prognozowanych wniosków o płatność z Funduszu Spójności, na podstawie informacji przekazanych do 31 marca przez IPZ.

6.2.2 Współfinansowanie

Wysłanie wniosku o dofinansowanie z FS do KE powoduje powstanie zobowiązania do finansowania projektu zgodnie załączonym planem finansowym. Oznacza to, że beneficjent FS odpowiedzialny jest za zapewnienie współfinansowania projektów, realizowanych ze środków Funduszu Spójności. *Strategia wykorzystania Funduszu Spójności* wskazuje podmioty i grupy podmiotów, które będą beneficjentami FS. Są to m.in. instytucje, których działania realizowane są, zgodnie z odpowiednimi ustawami, ze środków budżetu państwa. W sektorze transportu są to Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad oraz PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. W sektorze środowiska mogą to być Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej realizujące projekty przeciwpowodziowe. Jednocześnie SUZ jest odpowiedzialny za zapewnianie wdrażania projektu zgodnie z przyjętymi zasadami, między innymi za nadzorowanie ciągłości współfinansowania. W celu podjęcia działań zmierzających do zapewnienia ciągłości współfinansowania, Beneficjent powinien o problemach w tym zakresie informować SUZ odpowiednio wcześniej.

Z uwagi na fakt, iż budżet państwa nie jest programowany w systemie wieloletnim nie ma ustalonych procedur zapewniających wieloletnie finansowanie inwestycji.

SUZ składa, wraz z Wnioskiem, oświadczenie o zapewnieniu współfinansowania zgodnie z formatem zawartym w *Wytycznych dla instytucji pośredniczących w zarządzaniu dotyczące podstawowych wymogów do programowania i przygotowania projektów do Funduszu Spójności w okresie programowania 2004-2006*”.

Wszystkie środki współfinansujące, zaliczone w Decyzji KE do kwalifikowanych, muszą być wydatkowane zgodnie z zasadami przewidzianymi dla środków Funduszu Spójności.

Środki na współfinansowanie powinny być zapewnione w budżecie POZR.

Współfinansowanie zapewniające przez władze krajowe można podzielić na:

- środki publiczne w tym:
 - centralne (budżet centralny)
 - inne np.:
 - budżet administracji samorządowej
 - pożyczka/kredyt pozyskany przez jednostkę samorządu terytorialnego lub spółkę komunalną np. z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Międzynarodowych Instytucji Finansowych – Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju, Banku Światowego
 - nadwyżka finansowa przedsiębiorstwa komunalnego
- środki prywatne (partnerstwo publiczno-prywatne)
- inne

Zakłada się, że rozpoczęcie inwestycji będzie finansowane z zaliczki wynikającej z Decyzji KE, natomiast dalszy postęp prac będzie finansowany równolegle ze środków Funduszu Spójności oraz współfinansowania.

Poniżej przedstawione zostały inne, wybrane źródła pochodzenia środków na współfinansowanie.

6.2.2.1 Europejski Bank Inwestycyjny (EIB):

Europejski Bank Inwestycyjny (EIB), założony w 1958 r. na podstawie Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (Traktat rzymski), jest instytucją UE zapewniającą długookresowe finansowanie, wspierającą inwestycje kapitałowe mające na celu zacieśnienie integracji europejskiej. EIB udostępnia swoje fundusze na korzystnych warunkach, w celu rozwijania polityk wspólnotowych.

EIB realizuje cel swojej polityki zarówno bezpośrednio poprzez pożyczki dla promotorów projektów, jak i pośrednio poprzez pośredników finansowych. Małe i średnie projekty o wartości inwestycyjnej od 40 000 EUR do 25 000 000 EUR, są z reguły finansowane poprzez “globalne pożyczki” – specjalne linie kredytowe – do banków partnerskich, które udostępniają środki EIB poprzez pożyczki głównie dla małych i średnich przedsiębiorstw oraz gmin. Większe projekty oraz grupy projektów realizowane przez tego samego inwestora (pożyczkobiorcę), których całkowite koszty inwestycyjne przekraczają równowartość 25 000 000 EUR mogą być finansowane bezpośrednio.

Projekty finansowane przez EIB muszą być uzasadnione ekonomicznie, możliwe do realizacji ze względów technicznych oraz muszą spełniać wymagania ochrony środowiska; dodatkowo inwestycje sektora produkcyjnego muszą zapewniać odpowiedni zwrot zainwestowanych środków finansowych. Projekty te mogą dotyczyć sektora publicznego, sektora prywatnego, partnerstwa publiczno – prywatnego oraz szerokiego spektrum działalności gospodarczych, w tym w dziedzinie energetyki, transportu, telekomunikacji i informatyki, przemysłu, rozwoju obszarów wiejskich, turystyki, zdrowia, edukacji oraz badań naukowych i rozwoju. Organy administracji szczebla centralnego oraz regionalnego, gminy oraz prywatne bądź państwowe przedsiębiorstwa, w tym te z udziałem zagranicznym, mają dostęp do środków finansowych EIB na równych warunkach.

EIB udziela pożyczek, średnio- i długookresowych, we wszystkich głównych walutach wymienialnych oraz w złotych. Zasadniczo okres, na jaki udzielane są pożyczki, zależy od charakteru projektu i okresu amortyzacji aktywów np. do 20 lat dla przedsięwzięć infrastrukturalnych. Z uwagi na fakt, iż Bank nie jest zorientowany na generowanie zysków, oferowane stopy procentowe są ściśle związane z korzystnymi kosztami udostępniania funduszy, podczas gdy, zgodnie ze Statutem Banku, pożyczkobiorcy muszą wykazać się wysoką zdolnością kredytową lub zapewnić odpowiednie zabezpieczenie zwrotu pobranych pożyczek, głównie w formie bankowych albo – gdy jest to bardziej odpowiednie – państwowych gwarancji.

We wszystkich projektach, środki udostępniane przez EIB stanowią z założenia uzupełniające źródło finansowania, w wysokości do 50 % kosztów projektu. EIB może wspomagać potencjalnych beneficjentów FS w uzyskaniu grantów i w optymalizacji finansowania projektów.

Dodatkowe informacje dotyczące EIB oraz lista jego banków partnerskich, są dostępne na stronie internetowej Banku: www.eib.org, a szczegółowe terminy i warunki udzielania pożyczek bezpośrednich mogą być uzyskane ze stron odpowiednich Departamentów Banków w poszczególnych krajach, dostępnych na www.eib.org/contact/. Nie istnieją żadne szczególne formalności związane z procesem ubiegania się o pożyczkę i w większości przypadków informacje dostarczane do Komisji lub do właściwych organów w Polsce odpowiedzialnych za alokację grantów będą wystarczające dla potrzeb Banku. Podobnie, wymagania co do monitoringu i raportowania (sprawozdawczości) są w miarę możliwości zrównywane z analogicznymi wymaganiami dla grantów z Unii Europejskiej.

6.2.2.2 Pożyczki udzielane przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

NFOŚiGW uruchomił instrument finansowy tzw. pożyczki płatnicze, dla podmiotów realizujących projekty w sektorze ochrony środowiska, które otrzymały dofinansowanie z Funduszu Spójności. Celem tych pożyczek jest zapewnienie ciągłości finansowania niezbędnej do opłacenia faktur lub równoważnych dokumentów finansowych związanych z realizacją przedsięwzięcia.

Ponadto beneficjenci Funduszu Spójności mogą ubiegać się o dofinansowanie w formie pożyczki ze środków krajowych NFOŚiGW na pokrycie części kosztów inwestycji.

Szczegóły dotyczące pożyczek udzielanych przez NFOŚiGW dostępne są na stronie internetowej: www.nfosigw.gov.pl.

6.2.2.3 Partnerstwo Publiczno – Prywatne (PPP)

Realizacja przedsięwzięć Funduszu Spójności, które stanowią domenę sektora publicznego, jak projekty infrastruktury transportu oraz infrastruktury ochrony środowiska, może się również odbywać na zasadach Partnerstwa Publiczno-Prywatnego (PPP). Powody współpracy sektora publicznego z prywatnym podyktowane są głównie niewystarczającymi zasobami finansowymi sektora publicznego na pokrycie potrzeb inwestycyjnych oraz wysiłkami na rzecz poprawy jakości i efektywności usług publicznych.

Komisja Europejska wyraziła swoją gotowość do pomocy w zakresie rozwoju i wdrożenia projektów PPP, w dokumencie pt. *„Wytyczne dotyczące udanego Partnerstwa Publiczno-Prywatnego”* (styczeń 2003).

Zgodnie z ww. dokumentem, ze względu na udział sektora prywatnego, wykorzystanie dofinansowania ze środków funduszy pomocowych UE w projektach PPP obwarowane jest następującymi warunkami:

- PPP powinny być stosowane tylko wtedy, jeżeli przynoszą wyższe wartości w stosunku do zaangażowanych pieniędzy niż metody tradycyjnych zamówień publicznych;
- przedsięwzięcia PPP powinny pozostawać w zgodzie z przejrzystymi zasadami rynkowymi; dotyczy to głównie obowiązku przestrzegania procedur przetargowych i procedur doboru partnera prywatnego;
- PPP powinno być rozwijane w pełnej zgodności z regułami pomocy publicznej państwa. Oznacza to, że dofinansowanie dotacyjne przedsięwzięć PPP powinno odpowiadać faktycznemu zapotrzebowaniu na dotacje, tak, aby dotacje nie prowadziły do nieuczciwego wsparcia i niedopuszczalnej pomocy państwa;
- finansowanie ze środków funduszy pomocowych UE niesie za sobą różne uwarunkowania i ograniczenia, które muszą zostać zaakceptowane przez projekt i partnerów PPP.

W odniesieniu do wysokości poziomu dofinansowania ze środków funduszy pomocowych UE, zadaniem Komisji Europejskiej oraz instytucji krajowych ds. PPP jest osiągnięcie efektywnej równowagi pomiędzy zamiarem ułatwienia realizacji projektu a korzyścią publiczną. Z tego powodu każdy z projektów PPP jest rozpatrywany i negocjowany indywidualnie.

Zasady i tryb współpracy podmiotu publicznego i partnera prywatnego w ramach partnerstwa publiczno - prywatnego reguluje ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o partnerstwie publiczno - prywatnym (Dz. U Nr 169, poz. 1420). Partnerstwo publiczno-prywatne, w rozumieniu ww.

ustawy, to oparta na umowie o partnerstwie publiczno-prywatnym współpraca podmiotu publicznego i partnera prywatnego, służąca realizacji zadania publicznego, jeżeli odbywa się na zasadach określonych w ww. ustawie. Do ww. ustawy zostały wydane następujące akty wykonawcze:

- rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 30 czerwca 2006 r. w sprawie niezbędnych elementów analizy przedsięwzięcia w ramach partnerstwa publiczno – prywatnego (Dz. U. Nr 125, poz. 866),
- rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 21 czerwca 2006 r. w sprawie ryzyk związanych z realizacją przedsięwzięć w ramach partnerstwa publiczno – prywatnego (Dz. U. Nr 125, poz. 868),
- rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 9 czerwca 2006 r. w sprawie szczegółowego zakresu, form i zasad sporządzania informacji dotyczących umów o partnerstwie publiczno – prywatnym (Dz. U. Nr 125, poz. 867).

6.2.2.4 Fundusz Rozwoju Inwestycji Komunalnych

Zgodnie z ustawą z dn. 12 grudnia 2003 r. o Funduszu Rozwoju Inwestycji Komunalnych (Dz. U. Nr 223, poz. 2218) w Banku Gospodarstwa Krajowego został utworzony Krajowy Fundusz Rozwoju Inwestycji Komunalnych, za pośrednictwem którego są wspierane działania stymulujące rozwój regionalny kraju. Zadaniem Funduszu jest udzielanie preferencyjnych kredytów przeznaczonych na finansowe wspieranie przygotowania projektów inwestycji komunalnych realizowanych przez gminy oraz ich związki, współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej.

Kredyty preferencyjne są udzielane w wysokości do 80% zaplanowanych kosztów netto przygotowania projektu inwestycyjnego, nie więcej jednak niż 500 tys. zł w odniesieniu do poszczególnych projektów.

Warunkiem udzielenia kredytu jest pozytywne rozpatrzenie przez Bank Gospodarstwa Krajowego wniosku inwestora, zawierającego dokumenty, wymagane zgodnie z §3 ust.2 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 4 lutego 2004r., w tym oświadczenie inwestora o możliwości uzyskania współfinansowania dla planowanej inwestycji z Funduszu Spójności.

Bank Gospodarstwa Krajowego, udzielając preferencyjnych kredytów, dokonuje w oparciu o załączone do wniosku dokumenty oceny zdolności kredytowej inwestorów oraz jednocześnie ocenia proponowaną inwestycję pod kątem możliwości uzyskania współfinansowania ze środków Unii Europejskiej.

6.2.3 Ustalenie kursu przeliczeniowego

Wydatki w raportach do KE winny być ujmowane w EUR. Kursem przeliczeniowym, zgodnie z załącznikiem II art. E ust. 5 rozporządzenia Rady (WE) nr 1164/94, jest kurs Europejskiego Banku Centralnego z miesiąca dokonania wydatków przez POZR. Aktualny kurs dostępny jest na stronie internetowej pod adresem <http://ec.europa.eu/budget/inforeuro/>

Beneficjent FS ponosi ryzyko kursu wymiany. Może on zarządzać tym ryzykiem, podejmując decyzję o wymianie środków z EUR na PLN.

6.2.4 Koszty bankowe

Wszelkie koszty bankowe związane z prowadzeniem i operacjami dokonywanymi na RFS oraz na RBFS są pokrywane przez posiadacza rachunku - Ministerstwo Finansów.

W przypadku analogicznych kosztów powstałych na poziomie rachunków projektów koszty bankowe będą pokrywane przez POZR.

6.2.5 Odsetki

Szczegółowe przepisy wykonawcze do rozporządzenia finansowego¹⁹ przewidują, że zaliczki wypłacone Państwu Członkowskiemu przestają być własnością Wspólnoty. Wynika z tego, że w ramach Funduszu Spójności odsetki, które mogą narosnąć od tych zaliczek, należą do Państwa Członkowskiego. Jednakże te narosłe odsetki powinny być wykorzystane przez instytucje krajowe wyłącznie w kontekście współfinansowania projektu. Może to nastąpić albo poprzez pokrycie części kosztów kwalifikowanych współfinansowania krajowego albo poprzez pokrycie całkowitych kosztów projektu w przypadku, gdy ostateczny koszt projektu przekracza próg kosztów kwalifikowanych dla projektu ustanowiony w decyzji Komisji Europejskiej przyznającej dofinansowanie. W przypadkach opisanych powyżej naliczone odsetki nie mają żadnego wpływu na wielkość dofinansowania wspólnotowego, która została już zatwierdzona w decyzji KE. Kiedy odsetki od zaliczek są naliczane, władze krajowe nie mają obowiązku oddzielnego ich raportowania, jednak powinny zapewnić, że odsetki te są zarejestrowane na rachunkach finansowych danego projektu. W odniesieniu do odsetek narosłych na rachunku w Instytucji Płatniczej (RFS), kryteria podziału odsetek pomiędzy poszczególne projekty są przygotowywane przez SUZ i po uzgodnieniu z IZ i IP zatwierdzane przez Komitet Monitorujący. W oparciu o te kryteria, w terminie do 15 dnia roboczego lutego i 15 dnia roboczego sierpnia przedstawia uzgodnioną wcześniej z IP i IZ propozycję podziału całości lub części zgromadzonych odsetek na danym rachunku sektorowym. Propozycja powinna zawierać:

- a) numer projektu,
- b) nazwę projektu,
- c) nazwę podmiotu na rzecz którego zostaną przekazane odsetki,
- d) kwotę przyznanych odsetek.

Podczas obrad Komitetu Monitorującego strategię wykorzystania Funduszu Spójności, członkowie Komitetu Monitorującego, podpiszą tę część protokołu z obrad KM, która odnosi się do opinii KM w sprawie podziału odsetek narosłych na RFS. Na podstawie tego dokumentu IP dokonuje przekazania odsetek narosłych na RFS. .

6.3 Przepływy środków finansowych na projekty współfinansowane z Funduszu Spójności

Przepływ środków FS odbywa się w następujący sposób:

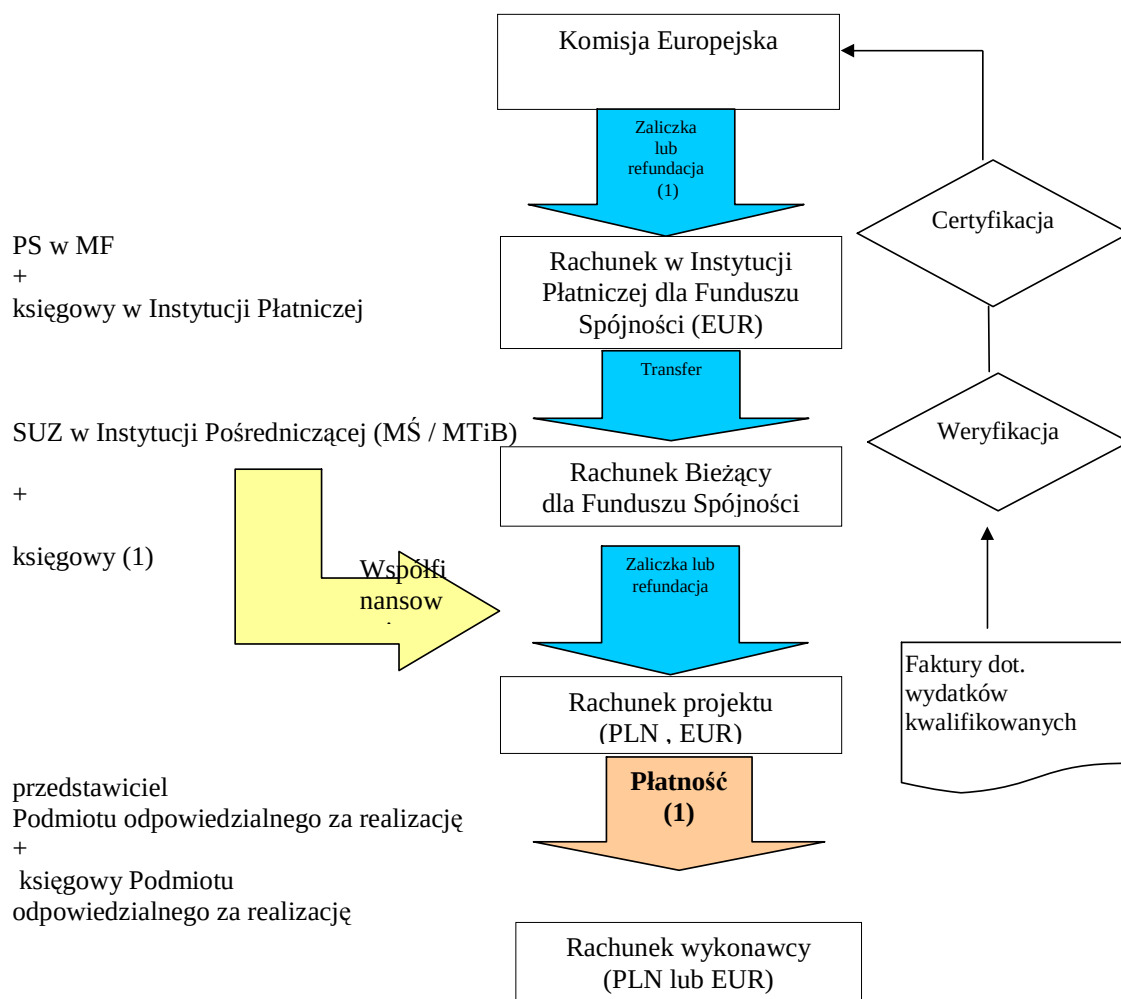
- Środki z KE przekazywane są na Rachunki sektorowe w Instytucji Płatniczej otwarte dla Funduszu Spójności (ochrony środowiska, transportu, pomocy technicznej);
- W następnej kolejności Instytucja Płatnicza dokonuje transferu środków na odrębne *Rachunki Bieżące dla Funduszu Spójności*, otwarte dla poszczególnych projektów;
- Następnie środki przekazywane są na rachunek projektu (każdy projekt posiada odrębny rachunek u Podmiotu odpowiedzialnego za realizację. Instytucja Płatnicza jest odpowiedzialna za obsługę przepływów finansowych z KE na RFS i z RFS na RBFS. Instytucja Płatnicza będzie występować do KE o płatności w oparciu o wnioski przekazywane przez Instytucje Pośredniczące (MŚ / MT).

W przypadku kwot zwracanych przepływ środków odbywa się w następujący sposób:

- kwoty zwracane i odsetki od kwot zwracanych, wpłacane są na Rachunek Instytucji Płatniczej dla Funduszu Spójności - Kwoty zwrócone,
- kwoty zwracane (i odsetki) przekazywane są na rachunek KE

¹⁹ Art. 3, ust. 1, akapit 2 rozporządzenia Komisji (WE, Euratom) nr 2342/2002 z dnia 23 grudnia 2002 r. ustanawiającego szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002 w sprawie rozporządzenia finansowego mającego zastosowanie do budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich (Dz. Urz. WE L 357 z 31.12.2002, str. 1).

**Rys. 4 Schemat przedstawiający przepływy finansowe
(UWZGLĘDNIAJĄCE WSPÓLFINANSOWANIE)**

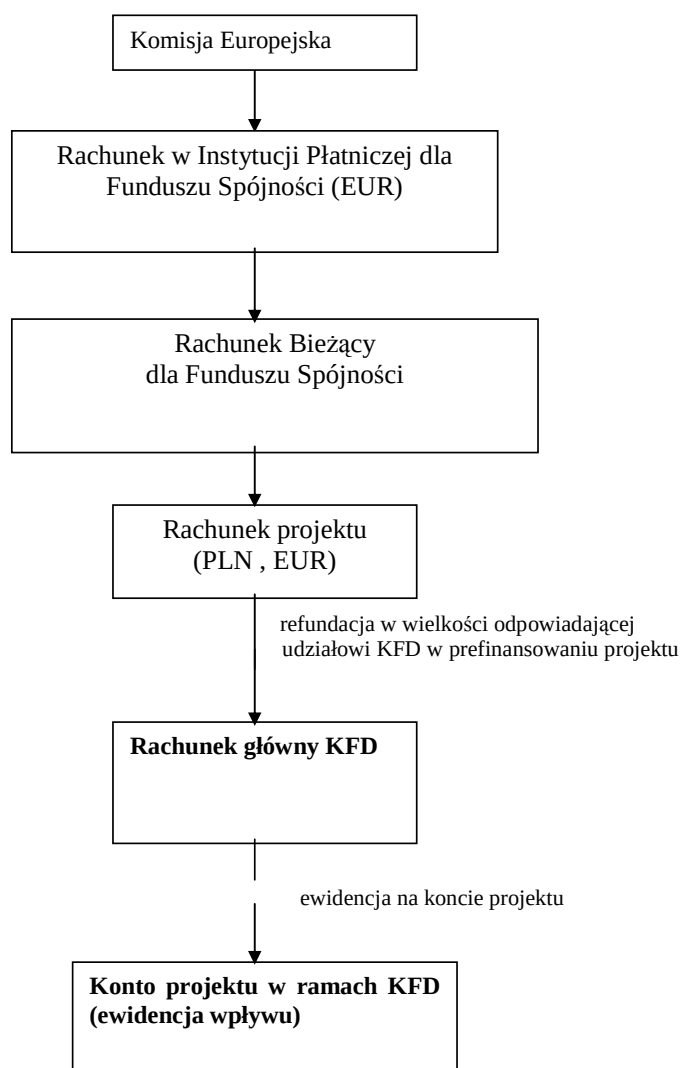

W odniesieniu do projektów infrastrukturalnych współfinansowanych ze środków pochodzących z Krajowego Funduszu Drogowego (KFD) na podstawie ustawy z dnia 27 października 1994 r. o autostradach płatnych (tekst jedn. Dz. U. z 2001 r., Nr 110, poz. 1192 z późn. zm.) przepływy krajowych środków na współfinansowanie będą realizowane w sposób następujący:

- 1) w ramach rachunku KFD prowadzonego w Banku Gospodarstwa Krajowego zostaną utworzone subkonta, na które będą przekazywane środki krajowe na współfinansowanie poszczególnych projektów;
- 2) środki będą wypłacane przez KFD na wniosek GDDKiA przekazywany wraz z kopią faktury bezpośrednio na rzecz wykonawców robót;
- 3) BGK będzie przysyłał do GDDKiA kopię każdej płatności jakiej dokonał na rzecz wykonawców;
- 4) BGK będzie prowadzić miesięczne sprawozdania dotyczące każdego z poszczególnych subkont i przysyłać je do GDDKiA;
- 5) GDDKiA będzie przysyłać do Instytucji Płatniczej (za pośrednictwem MT) wyciągi z subkont każdego z projektów, wraz z raportami z postępów w realizacji projektów obejmującymi dane miesięczne.

Od stycznia 2005 r. KFD działa na podstawie Programu rzeczowo-finansowego dla inwestycji drogowych realizowanych z wykorzystaniem środków KFD na lata 2005-2006, wprowadzonego Rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 4 stycznia 2005r. (Program). Program określa z nazwy wszystkie inwestycje drogowe i wskazuje źródła finansowania każdej z nich, w tym przewidywane wsparcie UE. W Programie określono również wielkość niezbędnego prefinansowania wkładu unijnego zakładając, że KFD wypłaca 100% środków należnych wykonawcom, a następnie uzyskuje zwrot środków w postaci transferu grantów. Prefinansowanie z KFD nie ma charakteru „pożyczki na prefinansowanie” z budżetu państwa (w rozumieniu ustawy o finansach publicznych), a jedynie finansowania ze środków własnych beneficjenta (GDDKiA). Art. 39k ustawy o autostradach płatnych oraz o KFD, określający przeznaczenie środków, został bowiem skonstruowany w taki sposób, aby płatności z KFD następowały bezpośrednio do wykonawców z przeznaczeniem na realizowane przez nich konkretne zadania inwestycyjne.

Rys. 5 Schemat przepływu refundacji na rzecz KFD środków wydatkowanych przez KFD z tytułu prefinansowania wkładu unijnego w projektach Funduszu Spójności :

Środki UE wpływające na rachunek projektu (grantowy) mogą zasilić rachunek główny KFD, o ile środki KFD prefinansowały projekt (a więc pokryły wkład unijny). A zatem możliwa jest refundacja w wysokości odpowiadającej udziałowi KFD w prefinansowaniu projektu.

6.4 Struktura rachunków

Struktura Rachunku Funduszu Spójności – RFS

Rachunek Funduszu Spójności (RFS) zostanie otwarty na podstawie umowy zawartej pomiędzy Ministerstwem Finansów a Narodowym Bankiem Polskim.

Środki FS przekazywane z Komisji Europejskiej są gromadzone na następujących rachunkach Funduszu Spójności (RFS):

- 1) rachunek ochrona środowiska;
 - 2) rachunek transport;
 - 3) rachunek pomocy technicznej;
- oraz towarzyszące im rachunki odsetkowe i rachunki „Środki dodatkowe Funduszu Spójności”
- 4) rachunek dla kwot zwracanych.

Rachunki prowadzone są w EUR. Odsetki naliczane na koniec każdego kwartału ewidencjonowane są na odpowiednim rachunku odsetkowym.

Na rachunkach „Środki dodatkowe Funduszu Spójności” (środowisko, transport, pomoc techniczna), będą gromadzone odsetki przekazywane z rachunków odsetkowych. Utworzenie tych rachunków jest konieczne ze względu na brak możliwości oprocentowania rachunków bankowych przeznaczonych do gromadzenia odsetek od środków Funduszu Spójności. Odsetki od środków zgromadzonych na rachunku „Środki dodatkowe Funduszu Spójności” będą na nim kapitalizowane.

Właścicielem RFS jest Minister Finansów.

Struktura Rachunku Bieżącego dla Funduszu Spójności – RBFS

RBFS jest otwarty dla każdego projektu FS na podstawie umowy zawartej pomiędzy Ministerstwem Finansów a Narodowym Bankiem Polskim.

Rachunek prowadzony jest w EUR. Odsetki naliczane na koniec każdego kwartału są ewidencjonowane na rachunku bieżącym danego projektu. Właścicielem RBFS jest Minister Finansów, który upoważnia do dysponowania środkami zgromadzonymi na powyższych rachunkach Sektorowych Urzędników Zatwierdzających oraz osoby przez nich wskazane (księgowy, upoważnieni pracownicy).

Struktura rachunku Podmiotu odpowiedzialnego za realizację

Podmiot odpowiedzialny za realizację powinien otworzyć odrębne rachunki danego projektu na:

- środki Funduszu Spójności przekazywane na realizację projektu,
- odsetki od środków Funduszu Spójności.

Wszystkie wymienione powyżej rachunki służące obsłudze środków Funduszu Spójności, jak również rachunki odsetkowe od tych środków prowadzone są w EUR. Środki na pokrycie współfinansowania krajowego mogą pochodzić z rachunku dowolnie wybranego przez POZR. Rachunek ten nie wchodzi w skład struktury rachunku projektu.²⁰

Struktura rachunku projektu może być rozszerzona o subkonto na zwroty środków nieprawidłowo

²⁰ Zasada ta obowiązuje od 11.08.2006 r. (data pisma IP przekazującego do SUZ zmianę wymagań w zakresie struktury rachunku projektu). Dla wydatków poniesionych przed tą datą obowiązują dotychczasowe zasady, iż:

- rachunek na środki współfinansowania wchodzi w skład struktury rachunku projektu,
- po zatwierdzeniu struktury rachunku przez SUZ, każdy wydatek poniesiony z rachunku innego niż zatwierdzony przez SUZ będzie wydatkiem niekwalifikowanym.

wydatkowanych z Funduszu Spójności. Rachunek ten będzie prowadzony w EUR, a narosłe odsetki będą zasilać rachunek odsetkowy projektu. Decyzję o konieczności dokonania wpłaty przez POZR na ww. rachunek podejmować będą Sektorowi Urzędnicy Zatwierdzający (w sektorze środowiska również Instytucja Pośrednicząca II szczebla – NFOŚiGW) lub Instytucja Płatnicza. Konieczność zwrotu środków na ww. rachunek odnosić się będzie tylko do części płatności dokonanej nieprawidłowo ze środków Funduszu Spójności. Płatność za kolejną fakturę z ww. rachunku pokrywać będzie tylko udział Funduszu Spójności. Do momentu dokonania wpłaty środków nieprawidłowo wydatkowanych, SUZ zobowiązany jest do naliczania odsetek karnych od nieprawidłowości, zgodnie z art. 205 ust. 1 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2005 r. Nr 249, poz. 2104) i ich zwrot na rachunek bieżący projektu.

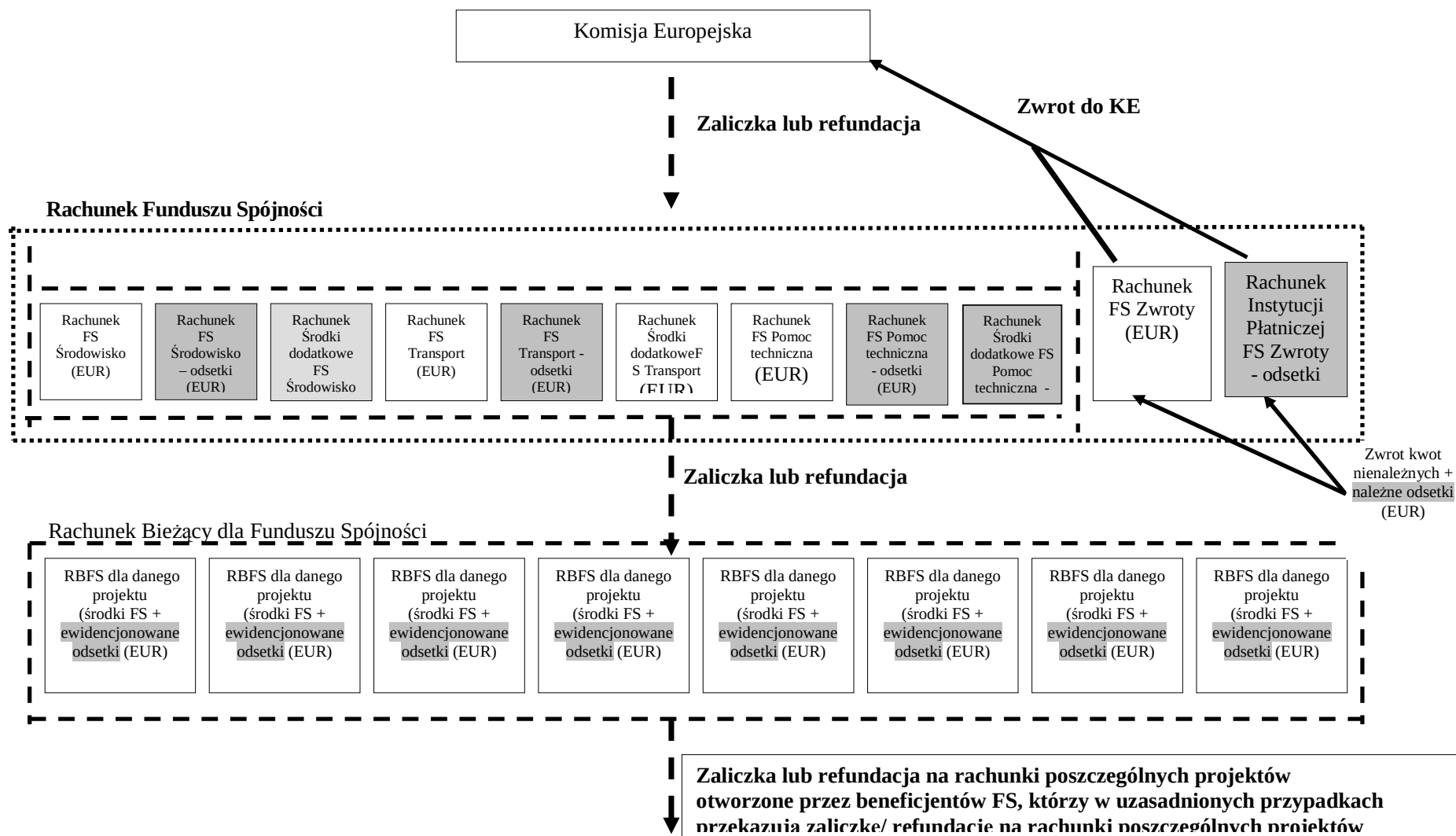
Zgodnie z Porozumieniem w sprawie szczegółowych warunków wykorzystania i rozliczania środków Funduszu Spójności, instytucją odpowiedzialną za akceptację struktury rachunku POZR jest SUZ. Subkonto na zwroty środków nieprawidłowo wydatkowanych z Funduszu Spójności nie będzie obowiązkowe dla zatwierdzenia struktury rachunku przez SUZ.

W szczególnych i uzasadnionych przypadkach PS w MF może wyrazić zgodę na rozwiązanie inne niż przedstawione w tym punkcie, niemniej osobą odpowiedzialną za każdorazowe zatwierdzanie struktury rachunku jest SUZ.

Środki zgromadzone na Rachunku Projektu mogą być wykorzystane wyłącznie na realizację projektu zgodnie z decyzją KE. Każde odstępstwo od powyższej zasady jest nieprawidłowością.

Schematy rachunków przedstawia rys. 6.

Rys. 6 Schemat rachunków w Funduszu Spójności

6.5 Opis transferów z UE

6.5.1 Przekazywanie środków z Komisji Europejskiej

Komisja Europejska przekazuje środki na Rachunek Funduszu Spójności (RFS) w trzech formach:

- zaliczki (20% udziału Wspólnoty) po akceptacji projektów przedstawionych przez stronę polską (przy warunku wymienionym w art. D załącznika II do rozporządzenia Rady (WE) 1164/94, tzn. po podpisaniu kontraktów o wartości 20% kosztów kwalifikowanych projektu),
- płatności pośrednich (nie później niż po 2 miesiącach od daty otrzymania akceptowalnego wniosku o płatność),
- płatności końcowej.

Komisja Europejska może wymagać zwrotu zaliczki (w całości lub w części), gdy w ciągu 12 miesięcy od przekazania funduszy na rachunek nie wpłynie do Komisji żaden wniosek o płatność (refundację). Zwrot zaliczki nie oznacza anulowania pomocy.

Suma płatności zaliczkowej oraz płatności pośrednich nie może przekroczyć 80% (90% w szczególnych przypadkach) całości kwoty refundowanej dla danej pomocy. Pozostała część tej kwoty pokrywana jest refundacją w trybie płatności końcowej.

Płatności pośrednie odbywają się na podstawie „*Deklaracji poniesionych wydatków*” poświadczonych przez Instytucję Płatniczą.

W wyjątkowych przypadkach, na podstawie właściwie uzasadnionego wniosku, Komisja Europejska może przekazać płatność pośrednią przed zaliczkową. Dotyczy to wydatków nie związanych z kontraktem publicznym lub równorzędnym.

Płatności salda końcowego odbywają się w następujący sposób:

- realizacji całego projektu,
- dokonania certyfikacji wszystkich wydatków kwalifikowanych przez IP,
- przyjęcia raportu końcowego przez Komisję Europejską.

Pomoc przyznana na dane przedsięwzięcie może być anulowana, jeśli w ciągu dwóch lat od planowanej daty rozpoczęcia robót określonej w Decyzji lub daty przyjęcia Decyzji, jeżeli ta ostatnia jest późniejsza, nie rozpoczną się żadne prace. Zgodnie z interpretacją Komisji Europejskiej pod pojęciem „rozpoczęcia prac” należy rozumieć: rozpoczęcie procedury wyłączenia lub podpisanie jakiegokolwiek kontraktu w ramach projektu lub rzeczywiste rozpoczęcie prac. Zgodnie z art. 16a rozporządzenia Rady (WE) nr 1164/94 po akcesji powyższa interpretacja będzie miała zastosowanie również do projektów ISPA. Jednak w związku z faktem, iż projekty ISPA nie mają ustalonej w memorandum finansowym ani decyzji Komisji planowanej daty rozpoczęcia robót, taka data dla każdego projektu została ustalona z Komisją Europejską w trybie wymiany listów.

6.5.2 Wnioskowanie o płatność do Komisji Europejskiej – tzw. duża refundacja

Instytucja Płatnicza informuje niezwłocznie IZ oraz SUZ o przekazaniu wniosku o płatność do Komisji Europejskiej oraz przekazuje mu kopię danego wniosku, zaś SUZ w sektorze transportu przekazuje informacje o tym fakcie właściwemu POZR, a w sektorze środowiska IPZ II.

6.5.2.1 Płatność zaliczkowa

Zgodnie z art. D załącznika II do rozporządzenia Rady (WE) nr 1164/94, płatność zaliczkowa, w formie jednorazowego przelewu 20% wartości pomocy Funduszu zostanie zrealizowana po przyjęciu Decyzji KE o przyznaniu pomocy oraz po podpisaniu kontraktów z wykonawcami w drodze zamówień publicznych na kwotę równą przynajmniej 20% całkowitego kwalifikowanego kosztu projektu (wartości prac). (za wyjątkiem stosownie uzasadnionych przypadków). Płatność zaliczkowa ma charakter jednorazowy, co wyklucza możliwość dzielenia jej na części, w zależności od postępu prac.

Zgodnie z interpretacją Komisji Europejskiej w drodze wyjątku część płatności zaliczkowej, która odnosi się do części pomocy obejmującej działania nie objęte umową zawartą w drodze zamówień publicznych albo objęte taką umową, ale o nieznacznej wartości, może być wypłacona bezpośrednio po wydaniu Decyzji przez Komisję. W szczególności ta zasada odnosi się do wydatków na obowiązkowy wykup gruntu oraz studia przygotowawcze.

Wystąpienie do KE przez IP uzależnione jest od przekazania kopii ww. dokumentów przez Instytucje Pośredniczące (MŚ / MT).

Wypłata zaliczki nie ma charakteru automatycznego. Musi zostać poprzedzona wyraźnym wnioskiem Państwa Członkowskiego, złożonym albo przy okazji przedłożenia wniosku o dofinansowanie albo, w momencie, gdy warunki umożliwiające dokonanie płatności zaliczkowej zostały wypełnione. Wniosek o płatność zaliczkową przedłożony przez Państwo Członkowskie powinien zawierać wszystkie niezbędne elementy konieczne do jego uzasadnienia (daty zawarcia i kwoty kontraktów lub dokumenty równoważne) wraz z poświadczeniem ich prawdziwości przez właściwą instytucję.

W projekcie wykorzystuje się płatność zaliczkową na pokrycie z wkładu Wspólnoty wydatków związanych z realizacją projektów, którym przyznano wsparcie ze środków europejskich. Jeżeli płatność zaliczkowa przynosi dochód w postaci odsetek, Podmiot odpowiedzialny za realizację jest zobowiązany alokować uzyskaną kwotę w dany projekt.

Postępowanie w przypadku płatności zaliczkowych dla projektów zatwierdzonych w ramach ISPA

W przypadku projektów zatwierdzonych w ramach ISPA, płatność zaliczkowa stanowi zwykle 20% pomocy przyznanej ze środków ISPA i jest podzielona na dwie części. Pierwsze 10 % (tj. pierwsza rata zaliczki) było wypłacane po podpisaniu Memorandum Finansowego, a kolejne 10 % (druga rata zaliczki) po podpisaniu pierwszych kontraktów na roboty. W związku z powyższym zasady obowiązujące projekty zatwierdzone w ramach ISPA, umożliwiając wcześniejsze uzyskanie środków na prefinansowanie, były bardziej korzystne dla Państw Członkowskich niż te, obowiązujące w ramach Funduszu Spójności.

W przypadku projektów zatwierdzonych w ramach ISPA, mogą wystąpić 3 hipotetyczne sytuacje:

- a) Zaliczka nie została wypłacona;
- b) Pierwsza rata zaliczki została zapłacona przed 1 maja 2004 r.;
- c) Zaliczka została zapłacona w całości przed 1 maja 2004 r.

Zgodnie z wytycznymi KE, w przypadkach a) i b), pozostająca do wypłacenia kwota zaliczki, powinna zostać wypłacona w momencie, gdy zostaną podpisane kontrakty z wykonawcami w drodze zamówień publicznych na sumę 20% całkowitego kwalifikowanego kosztu projektu. Wyjątki od tej zasady są takie same jak w przypadku projektów zatwierdzonych w ramach Funduszu Spójności.

W każdym z ww. przypadków, początek okresu w ramach Zasady $n+12$, będzie stanowiła data płatności całej kwoty zaliczki.

6.5.2.2 Płatność pośrednia

Wystąpienie o płatność pośrednią inicjowane jest przez POZR na podstawie poniesionych wydatków. Do wniosku o płatność dołączany jest raport z postępu w realizacji projektu. Następnie, wniosek POZR jest przekazywany do właściwej Instytucji Pośredniczącej w zarządzaniu (w sektorze środowiska do NFOSiGW, a następnie do MŚ, natomiast w sektorze transportu do MT), która dokonuje jego weryfikacji oraz przekazuje wniosek o płatność pośrednią do Instytucji Płatniczej z kopią do Instytucji Zarządzającej. Dokumenty przekazane przez IPZ są równolegle weryfikowane przez IP oraz IZ w zakresie swoich kompetencji. IP sprawdza dokumenty pod kątem spełnienia wymogów formalnych, dokonuje weryfikacji wniosku o płatność oraz części finansowej raportu – tabeli G, załączników 1, 2, 3 i 4. IZ dokonuje weryfikacji pozostałych tabel raportu – A,

B1, B2, C, D, E, F, H, I, J, K. Zweryfikowany wniosek o płatność pośrednią jest przekazywany przez Instytucję Płatniczą do Komisji Europejskiej (w kopii do IZ). Płatność pośrednia refinansuje koszty kwalifikowane w rzeczywistości poniesione i właściwie potwierdzone.

Zgodnie ze stanowiskiem Komisji Europejskiej możliwe jest wystąpienie z wnioskiem o płatność pośrednią przed płatnością zaliczkową.

Zgodnie z zapisami art. D ust. 2 lit. b załącznika II do rozporządzenia Rady (WE) 1164/94, płatność pośrednia dokonywana jest pod warunkiem:

- przekazania przez IP wniosku opisującego postęp w realizacji projektu mierzony wskaźnikami rzeczowymi i finansowymi, oraz jego zgodnością z Decyzją Komisji włącznie, w danym przypadku, z wszelkimi specjalnymi warunkami przypisanymi takiej pomocy;
- podjęcia działań w związku z obserwacjami i zaleceniami krajowych i/lub wspólnotowych jednostek kontrolnych, w szczególności w odniesieniu do korekty wszelkich zaobserwowanych lub domniemanych nieprawidłowości;
- wykazania głównych problemów natury technicznej, finansowej i prawnej oraz środków podjętych dla ich zaradzenia;
- przeprowadzenia analizy wszelkich odstępstw od pierwotnego planu finansowania;
- przedstawienia opisu działań informacyjnych na temat projektu.

Wystąpienie do KE stanowią dwa podstawowe dokumenty:

- „*Certificate and Statement of Expenditure and Application for Payment*”, składający się z:
 - właściwego wniosku o płatność,
 - certyfikatu (poświadczenia) poniesionych wydatków,
 - zestawienia wydatków,
 - zestawienia dot. kwot odzyskanych.
- Raport z postępów w realizacji projektu, przedstawiającego m.in. odstępstwa od pierwotnego planu finansowania, problemy natury technicznej, finansowej i prawnej, postęp w realizacji projektu mierzony wskaźnikami rzeczowymi i finansowymi, obserwacje i zalecenia krajowych i/lub wspólnotowych jednostek kontrolnych.

Wystąpienie do KE przez IP uzależnione jest od przekazania ww. dokumentów przez Instytucje Pośredniczące (MŚ / MT).

Przekazywanie środków z *Rachunku Bieżącego dla Funduszu Spójności* na rachunki projektów będzie następowało w przypadku zaliczki bezzwłocznie, a płatności pośrednich i końcowych na podstawie poniesionych wydatków.

IP może wnioskować do KE o refundację kosztów poniesionych na poszczególnych etapach całego projektu, w zależności od postępów realizacji danego projektu.

Generalna zasada przewiduje, że wnioski o płatności będą składane do KE trzy razy do roku, najpóźniej do 1 marca, 1 lipca i 1 listopada.

Zasada m+12

Niniejszy podrozdział został przygotowany w oparciu o wytyczne KE „*Procedure for implementing the repayment, in whole or in part, of the repayment on account („m+12” rule)*” oraz „*Transition from ISPA to the Cohesion Fund*”. Ww. wytyczne są dostępne na stronie internetowej Ministerstwa Gospodarki i Pracy pod adresem www.funduszspojnoci.gov.pl.

Zgodnie z art. D, ust. 2, lit. a, akapit 2. załącznika II do Rozporządzenia Rady (WE) nr 1164/1994 całość lub część otrzymanej płatności zaliczkowej powinna zostać zwrócona do KE, jeśli w

przeciągu 12 miesięcy od daty otrzymania zaliczki, do KE nie został przekazany wniosek o płatność pośrednią.

Za początek okresu, od którego liczony jest ww. okres 12 miesięcy uważa się datę rejestracji płatności zaliczkowej przez system księgowy Komisji Europejskiej.

Jeśli wniosek o płatność pośrednią nie został przekazany do KE w przeciągu 12 miesięcy (tj. przed upływem roku od daty płatności zaliczkowej), zaliczka powinna zostać zwrócona w całości lub w części zgodnie z następującymi zasadami:

- a) Jeśli wniosek o płatność pośrednią nie został przekazany w ciągu 18 miesięcy od daty otrzymania zaliczki, całość płatności zaliczkowej powinna zostać zwrócona;
- b) Jeśli wniosek o płatność pośrednią nie został przekazany w przeciągu 12 miesięcy, ale widoczny jest wyraźny postęp w realizacji projektu, KE proponuje aby kwotę wypłaconej zaliczki, która będzie musiała zostać zwrócona ustalić w następujący sposób:
 - Wniosek o płatność pośrednią został wysłany po upływie 12 miesięcy: 30% otrzymanej zaliczki powinno zostać zwrócone.
 - Wniosek o płatność pośrednią został wysłany po upływie 13 miesięcy: 50% otrzymanej zaliczki powinno zostać zwrócone.
 - Wniosek o płatność pośrednią został wysłany po upływie 18 miesięcy: 100% otrzymanej zaliczki powinno zostać zwrócone.

Komisja zastrzega sobie również prawo do żądania zwrotu całej kwoty wypłaconej zaliczki po upływie 12 miesięcy, w przypadku, gdy są wyraźne dowody wskazujące, iż nie ma żadnego postępu w realizacji projektu.

W sytuacji przedstawionej w punkcie a), tj. w przypadku nie przesłania wniosku o płatność pośrednią w ciągu 18 miesięcy od daty otrzymania zaliczki, zwrot zaliczki powinien zostać dokonany w formie samodzielnej operacji finansowej.

W sytuacji przedstawionej w punkcie b), w której wniosek o płatność pośrednią został przekazany do KE, zwrot określonej powyżej kwoty zaliczki powinien zostać dokonany poprzez odpowiednie zmniejszenie refundacji kolejnych wydatków przedstawionych przez Beneficjenta w przekazanych do KE wnioskach o płatność pośrednią.

Całkowity lub częściowy zwrot wypłaconej zaliczki nie powinien doprowadzić do zmniejszenia wysokości pomocy z Funduszu Spójności. Nie powinien również mieć jakiegokolwiek wpływu na wysokość pułapu 80 % (90%) dla skumulowanych refundacji w odniesieniu do płatności zaliczkowych łącznie z płatnościami pośrednimi.

Jeśli od daty płatności zaliczki upłynęło 9 miesięcy, Komisja Europejska skieruje do państwa członkowskiego pismo przypominające, iż wniosek o płatność pośrednią powinien zostać przekazany przed upływem 12 miesięcy od daty otrzymania zaliczki. Pismo wskazywać będzie nazwę projektu (projektów) do którego się odnosi, kwotę wypłaconej zaliczki (wypłaconych zaliczek) oraz datę (daty) płatności zaliczki (zaliczek). Ponadto, Państwo Członkowskie będzie miało możliwość przedstawienia wyjaśnienia uzasadniając dlaczego wniosek o płatność pośrednią nie został przekazany do KE w przeciągu 9 miesięcy.

Zasada m+24

Niniejszy podrozdział został przygotowany w oparciu o wytyczne KE „*Procedure to be followed under Cohesion Fund „m+24” rule*”.

W odniesieniu do każdego projektu FS obowiązuje zasada n+24, zgodnie z którą w ciągu dwóch lat od daty wskazanej w decyzji jako początek realizacji projektu lub od daty podjęcia decyzji

przez KE jeśli ta druga jest późniejsza, Beneficjent FS jest zobowiązany rozpocząć prace. W przypadku niedotrzymania terminu, KE ma prawo anulować pomoc dla danego projektu. W tym przypadku, anulowanie pomocy obejmuje również odzyskanie wypłaconej zaliczki, jeśli nie została do tej pory odzyskana na podstawie art. D, ust. 2, litera a, akapit 2. aneksu II do Rozporządzenia Rady (WE) nr 1164/1994.

Monitorowanie projektów zagrożonych ryzykiem anulowania pomocy

Mając na uwadze, iż obowiązkiem Komisji Europejskiej jest monitorowanie współfinansowanych projektów oraz regularne informowanie Państw Członkowskich, KE dwukrotnie zwróci uwagę Państw Członkowskich na projekty zagrożone konsekwencjami wynikającymi z zasady n+24:

- ✓ Po raz pierwszy podczas obrad Komitetu Monitorującego strategię wykorzystania Funduszu Spójności;
- ✓ Po raz drugi, w formie pisma skierowanego do Państwa Członkowskiego na trzy miesiące przed upływem ww. okresu 24 miesięcy; pismo informujące powinno określać projekt, którego dotyczy oraz kwotę zagrożoną anulowaniem.

Definicja „rozpoczęcia prac” („start of work”)

Zgodnie z interpretacją KE, KE może zwrócić się do Państwa Członkowskiego z prośbą o potwierdzenie rozpoczęcia prac. Jednakże termin ten nie jest zdefiniowany ani w Rozporządzeniu Rady (WE) nr 1164/94, ani w Rozporządzeniu Komisji (WE) nr 16/2003 dot. kwalifikowalności wydatków. W kontekście ustalania procedury dla płatności zaliczkowej, zostało wskazane w szczególności, iż „pojęcie prac obejmuje wszystkie kwalifikowane wydatki w ramach danego projektu, zgodnie z zapisami art.2 Decyzji KE”. Można więc wnioskować, iż każdy wydatek związany z projektem jest kwalifikowany (włączając analizy oraz pomoc techniczną), o ile został przewidziany w tekście Decyzji KE. Rozpoczęcie prac może zostać potwierdzone poprzez przedstawienie dokumentów poświadczających:

- ✓ rozpoczęcie procedury wyłączeniowej;
- ✓ podpisanie jakiegokolwiek kontraktu usługowego na np. przygotowanie analiz lub dokumentacji (dotyczy to kwalifikujących się do pomocy kontraktów usługowych, których realizacja jest konieczna dla rozpoczęcia prac)
- ✓ rozpoczęcie robót („start of physical work”).

Wyjątki od zasady m+24

W przypadkach odpowiednio uzasadnionych przez Państwo Członkowskie, KE może wyrazić zgodę na przedłużenie okresu m+24. W celu zachowania przejrzystości stosowania zasady m+24, zaleca się, aby za należyte uzasadnione uważać następujące przypadki:

- ✓ projekty, w przypadku których toczy się postępowanie sądowe lub administracyjne, którego efektem jest konieczność wstrzymania realizacji projektu;
- ✓ przypadki wystąpienia siły wyższej, która ma duży wpływ na realizację projektu. Państwo Członkowskie powołując się na wystąpienie siły wyższej powinno wykazać bezpośredni wpływ wystąpienia siły wyższej na realizację projektu;
- ✓ oczywisty błąd po stronie KE, który ma duży wpływ na realizację projektu;
- ✓ przypadki instytucjonalnego lub/i administracyjnego zablokowania realizacji projektu w Państwie Członkowskim, które nie są spowodowane przez Beneficjenta FS i mają poważne oraz nie dające się wcześniej przewidzieć skutki na realizację projektu w pierwotnie ustalonym okresie.

Projekty zatwierdzone w ramach ISPA, dla których w Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich zamieszczono ogłoszenie o przetargu na znaczące prace („significant work”) przed 1 maja 2004 r. i przed upływem okresu 24 miesięcy od podpisania Memorandum Finansowego, wypełniły warunki przewidziane przez zasadę „m+24”.

Projekty zatwierdzone w ramach ISPA, które nie wypełniły obowiązków wynikających z zasady m+24 dla projektów ISPA przed 1 maja 2004 r.

Wszystkie zasady, które zostały opisane powyżej w podtytule *Zasada m+24* mają w całości zastosowanie dla projektów zatwierdzonych w ramach ISPA.

Jednakże, mając na uwadze, iż definicja rozpoczęcia prac w ramach Funduszu Spójności (tj. faktyczne rozpoczęcie robót) może być bardziej restrykcyjna niż ta obowiązująca w ramach ISPA (umieszczenie ogłoszenia o przetargu), KE może przyznać na uzasadniony wniosek Państwa Członkowskiego dodatkowy, maksymalnie 6-miesięczny okres na wypełnienie zasady m+24. Dla projektów ISPA początek okresu (n), od którego liczy się 24-miesięczny okres, stanowi data podpisania Memorandum Finansowego. Jednak, aby uniknąć dyskryminacji projektów zatwierdzonych w ramach ISPA w porównaniu z projektami Funduszu Spójności, Państwo Członkowskie może wystąpić z wnioskiem, aby datę stanowiącą początek ww. okresu (n) stanowiła data rozpoczęcia prac kwalifikujących się do wsparcia z Funduszu Spójności, określona w pkt 8 Aneksu I do odpowiedniego Memorandum Finansowego.

6.5.2.3 Płatność końcowa

Wystąpienie o płatność końcową dokonywane przez Instytucję Płatniczą musi być poprzedzone wnioskiem Instytucji Pośredniczącej (MŚ/ MT), potwierdzającym zakończenie projektu i osiągnięcie jego celów.

Zgodnie z zapisami art. D ust. 2 pkt. d) załącznika II ww. rozporządzenia Instytucja Płatnicza występuje do KE o płatność końcową w postaci wniosku opisującego zakończenie realizacji projektu mierzonego wskaźnikami rzeczowymi i finansowymi, oraz jego zgodnością z Decyzją Komisji.

Instytucja Płatnicza oblicza końcowe saldo pomocy Wspólnoty (kwotę płatności końcowej) na podstawie zatwierdzonych i w rzeczywistości poniesionych wydatków.

Komisja Europejska prześle płatność końcową, jeśli:

- projekt, etap projektu lub grupa projektów zostanie zrealizowana zgodnie ze swoimi celami,
- wniosek o płatność zostanie złożony do Komisji w przeciągu 6 miesięcy od ostatecznej daty zakończenia prac i wykonania płatności (będącej jednocześnie końcową datą kwalifikowalności wydatków), określonej w Decyzji,
- do Komisji przekazany zostanie raport końcowy,
- państwo członkowskie potwierdzi Komisji, że informacje zawarte we wniosku oraz w raporcie są poprawne,
- państwo członkowskie przekazało do Komisji deklarację sporządzoną przez Departament CZ,
- wszelkie działania informacyjne oraz upowszechniające dane przedsięwzięcie określone przez Komisję zostały wprowadzone.

Ponadto przekazanie płatności końcowej jest uzależnione od spełnienia warunków specjalnych wymienionych w załączniku I do Decyzji KE. Dodatkowo wymagane jest przekazanie przez państwo członkowskie informacji niezbędnych do dokonania oceny zgodności z zasadami Wspólnoty dotyczącymi zawierania kontraktów publicznych, zgodnie z art. 8 (1) rozporządzenia Rady (WE) nr 1164/94.

Część pomocy odpowiadająca płatności końcowej zostanie anulowana, jeśli raport końcowy nie zostanie przekazany w ciągu 18 miesięcy od ostatecznej daty zakończenia prac i wykonania płatności, określonej w Decyzji KE.

6.5.3 Wnioskowanie o płatność do Instytucji Płatniczej – tzw. mała refundacja

Po otrzymaniu Decyzji KE IP otwiera dla danego projektu *Rachunek Bieżący dla Funduszu Spójności*

(RBFS). Instytucja Płatnicza niezwłocznie po otrzymaniu środków informuje właściwą Instytucję Pośredniczącą o nadejściu środków z KE.

Płatność zaliczkowa przekazywana jest przez Instytucję Płatniczą na właściwy ww. RBFS na wniosek Instytucji Pośredniczącej (MŚ / MT). We wniosku SUZ musi zostać wymieniona kwota oraz numer otwartego dla danego projektu Rachunku Bieżącego, na który przekazane zostaną środki Funduszu Spójności.

We wniosku SUZ zobowiązany jest do poinformowania IP o podpisaniu umowy o dofinansowanie dla danego projektu FS oraz otwarciu rachunku projektu przez POZR, jak również przekazać zatwierdzoną przez SUZ strukturę rachunku projektu.

Płatności pośrednie i płatność końcowa przekazywane są przez Instytucję Płatniczą po otrzymaniu ich z KE.

6.5.4 Prefinansowanie

Zgodnie z art. 209 ust. 1 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. nr 249 poz. 2104) jednostki sektora finansów publicznych realizujące programy i projekty finansowane z udziałem środków pochodzących z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności mogą otrzymać z budżetu państwa środki na prefinansowanie tych programów i projektów. Udostępniane są one w formie oprocentowanych pożyczek, z zastrzeżeniem pożyczek udzielanych państwowym jednostkom budżetowym, samorządom województw na zadania z zakresu zwalczania bezrobocia realizowane przez wojewódzkie urzędy pracy oraz agencjom płatniczym, które nie są oprocentowane. Zwrot pożyczki udzielonej na prefinansowanie następuje po otrzymaniu środków z budżetu Unii Europejskiej.

Tryb i terminy przekazywania środków z budżetu państwa na prefinansowanie oraz tryb i terminy zwrotu pożyczek do budżetu państwa zostały określone w rozporządzeniu Ministra finansów z dnia 27 września 2006 w sprawie przekazywania i zwrotu środków na prefinansowanie projektów wspieranych przez Fundusz Spójności (Dz. U. Nr 181, poz. 1330).

7. Nieprawidłowości oraz sposób postępowania i informowanie w przypadku wykrycia nieprawidłowości

7.1 Definicja nieprawidłowości

Zgodnie z brzmieniem art. 1a *Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1831/94*, za **nieprawidłowość** należy uważać „jakiegokolwiek naruszenie przepisów prawa wspólnotowego wynikające z działania lub zaniechania ze strony podmiotu gospodarczego, które spowodowało lub mogło spowodować szkodę w ogólnym budżecie Wspólnot Europejskich w związku z finansowaniem nieuzasadnionego wydatku z budżetu Wspólnoty”. Z uwagi na fakt, że do zapewnienia odpowiedniego stosowania prawa wspólnotowego niezbędne są przepisy prawa krajowego, nieprawidłowość występuje również w przypadku naruszenia przepisów prawa krajowego (stanowisko KE wyrażone w dokumencie z posiedzenia CoCoLaF z dnia 11.04.2002 *Wymogi powiadamiania o nieprawidłowościach: praktyczne ustalenia*).

Podmiot gospodarczy oznacza jakąkolwiek osobę fizyczną lub prawną lub jakikolwiek inny podmiot biorący udział w realizacji interwencji z funduszy, z wyjątkiem Państwa Członkowskich, podczas wykonywania przez nie uprawnień władzy publicznej.

7.2 Podmioty stwierdzające nieprawidłowość

Do wykrywania nieprawidłowości powołane są w szczególności instytucje dokonujące kontroli projektów lub systemu zarządzania i kontroli Funduszu Spójności. Jednak w toku prowadzenia czynności innych niż kontrolne przez POZR, IPZ, IP lub IZ może również dojść do identyfikacji nieprawidłowości. Dlatego też niezależnie od źródła informacji o nieprawidłowości powinna zostać zastosowana procedura właściwa dla danego rodzaju nieprawidłowości.

7.3 Rodzaje nieprawidłowości

Na potrzeby systemu zarządzania i kontroli Funduszu Spójności nieprawidłowości można podzielić na :

- nieprawidłowości indywidualne (niesystemowe) skutkujące nieprawidłowym wydatkowaniem środków;
- nieprawidłowości indywidualne nie skutkujące nieprawidłowym wydatkowaniem środków;
- nieprawidłowości systemowe²¹ skutkujące nieprawidłowym wydatkowaniem środków;
- nieprawidłowości systemowe nie skutkujące nieprawidłowym wydatkowaniem środków.

Ponadto, ze względu na obowiązek przekazywania informacji do Komisji Europejskiej (European Anti-Fraud Office – OLAF) nieprawidłowości można podzielić na podlegające i nie podlegające raportowaniu do Komisji²².

7.4 Sposób postępowania w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości

W każdej instytucji powinny zostać ustanowione procedury wewnętrzne postępowania w przypadku zidentyfikowania nieprawidłowości lub uzasadnionego podejrzenia o wystąpieniu nieprawidłowości, zapewniające niezwłoczne poinformowanie o tym fakcie kierownika jednostki. Procedury powinny również dotyczyć postępowania w celu zakwalifikowania danego przypadku naruszenia prawa jako nieprawidłowości w rozumieniu rozporządzenia 1831/94. W zależności od rodzaju nieprawidłowości stosowana jest jedna z poniższych procedur. Za prawidłową kwalifikację nieprawidłowości odpowiedzialny jest kierownik właściwej jednostki .

Postępowanie w przypadku nieprawidłowości indywidualnej nie skutkującej nieprawidłowym wydatkowaniem środków

W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości jednostkowej nie skutkującej nieprawidłowym wydatkowaniem środków kierownik właściwej jednostki po ewentualnej konsultacji z jednostką nadzorującą podejmuje decyzje o sposobie usunięcia nieprawidłowości, o czym informuje jednostkę nadzorującą oraz IZ w formie pisemnej. Po likwidacji nieprawidłowości informacja o tym fakcie jest przekazywana ponownie do jednostki nadzorującej oraz IZ.

W przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa zastosowanie mają przepisy Kodeksu postępowania karnego w zakresie informowania organów ścigania. Należy informować organy ścigania o każdym przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa niezależnie od faktu czy jakiegokolwiek środki publiczne zostały w wyniku przestępstwa wypłacone czy nie.

Postępowanie w przypadku nieprawidłowości systemowej nie skutkującej nieprawidłowym wydatkowaniem środków

Postępowanie z nieprawidłowością systemową w zakresie jej usuwania powinno być analogiczne do stosowanego w przypadku nieprawidłowości indywidualnej. Jednak nieprawidłowość systemowa stanowi również podstawę do modyfikacji procedur ogólnych zarządzania i kontroli Funduszu Spójności lub procedur wewnętrznych w danej jednostce. Działania w tym zakresie podejmuje odpowiednio Instytucja Zarządzająca lub kierownik właściwej jednostki. Na podstawie informacji uzyskiwanych z IZ albo formułuje i przekazuje do właściwych jednostek zalecenia mające na celu usunięcie nieprawidłowości albo modyfikuje Ogólny Podręcznik. IZ monitoruje wdrażanie rekomendacji.

Postępowanie w przypadku nieprawidłowości jednostkowej lub systemowej skutkującej nieprawidłowym wydatkowaniem środków

²¹ Za systemową należy uznać każdą nieprawidłowość, która wynika z braku lub błędu w systemie zarządzania i kontroli Funduszu Spójności i w związku z tym może mieć miejsce również w przypadku innych projektów.

²² Zgodnie ze stanowiskiem Komisji Europejskiej nie wszystkie informacje o nieprawidłowościach muszą być przesyłane do Komisji – wykaz takich przypadków znajduje się w wytycznych MF..

Nieprawidłowości skutkujące nieprawidłowym wydatkowaniem środków (systemowe lub jednostkowe) stanowią podstawę do wstrzymania płatności, windykacji kwot nienależnych bądź też podjęcia innych działań mających wpływ na przepływ środków finansowych przez Instytucję Płatniczą lub Instytucje Pośredniczące. Dodatkowo w przypadku nieprawidłowości systemowych stosowana jest procedura opisana powyżej.

7.5 Informowanie o nieprawidłowościach

7.5.1 Przepływ informacji o nieprawidłowościach pomiędzy instytucjami w Polsce

Informowanie o nieprawidłowościach w Funduszu Spójności powinno się odbywać zgodnie z wytycznymi Ministra Finansów pt. „System informowania o nieprawidłowościach finansowych w wykorzystaniu Funduszu Spójności”. Informowanie o nieprawidłowościach odbywa się poprzez wypełnienie standardowych formularzy raportów i odpowiednich zbiorczych zestawień nieprawidłowości, oraz przesłanie ww. dokumentów do odpowiednich instytucji.²³ Do czasu uruchomienia w systemie SIMIK modułu Nieprawidłowości, który będzie odpowiadał wymogom określonym w *Rozporządzeniu 1831/94*, raporty o nieprawidłowościach powinny być przekazywane w wersji pisemnej oraz elektronicznej (zapis na nośniku danych elektronicznych załączonym do wersji papierowej).

W systemie informowania o nieprawidłowościach będą stosowane następujące raporty i inne dokumenty:

Raporty/inne dokumenty wraz z terminami przekazywania

²³ Raporty powinny być podpisywane odpowiednio przez MAO, Sub SUZ, SUZ, PS W MF oraz PS w MRR ; zaś zestawienia mogą być podpisywane przez właściwego Dyrektora Departamentu/ Biura.

Rodzaj raportu/dokumentu	Termin	Kto jest odpowiedzialny za przekazanie raportu/dokumentu
Raport bieżący	- niezwłocznie nie później niż w ciągu 10 dni kalendarzowych od daty wstępnego ustalenia administracyjnego i/lub sądowego lub zawiadomienia o wszczęciu postępowania przez organy ścigania. - niezwłocznie nie później niż w ciągu 20 dni kalendarzowych od daty wstępnego ustalenia administracyjnego i/ lub sądowego lub zawiadomienia o wszczęciu postępowania przez organy ścigania. - niezwłocznie nie później niż w ciągu 30 dni kalendarzowych od daty wstępnego ustalenia administracyjnego i/ lub sądowego lub zawiadomienia o wszczęciu postępowania przez organy ścigania.	- Beneficjent/POZR (IPZ II w sektorze środowiska) do IPZ - IPZ (IPZ I w sektorze środowiska) do IZ i IP - IZ do Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej
Kwartalny raport Kwartalne zestawienie nieprawidłowości nie podlegających raportowaniu Informacja o braku nieprawidłowości	25 dni kalendarzowych po zakończeniu kwartału 35 dni kalendarzowych po zakończeniu kwartału 40 dni kalendarzowych po zakończeniu kwartału	- Beneficjent/POZR (IPZ II w sektorze środowiska) do IPZ - IPZ (IPZ I w sektorze środowiska) do IZ i IP - IZ do Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej

W przypadku otrzymania informacji o nieprawidłowości lub uzasadnionego podejrzenia o wystąpieniu nieprawidłowości kierownik jednostki (lub inny pracownik zgodnie z procedurą wewnętrzną) jest zobowiązany do określenia:

- po pierwsze, czy jest to nieprawidłowość w rozumieniu rozporządzenia 1831/94;
- po drugie, czy jest to nieprawidłowość podlegająca raportowaniu do KE czy nie podlegająca raportowaniu (jeżeli nie podlegająca, to należy umieścić w kwartalnym zestawieniu nieprawidłowości nie podlegających raportowaniu do KE i **nie przysyłać innych raportów** w tej sprawie);
- po trzecie, czy dana nieprawidłowość spełnia przynajmniej jeden z dwóch warunków, które implikują konieczność niezwłocznego przekazania informacji do **Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej (GIKS)** zgodnie ze wzorem raportu bieżącego załączonego do wytycznych MF;

Raport bieżący

Raport bieżący jest przekazywany do GIKS przez IZ niezwłocznie nie później niż ciągu 30 dni kalendarzowych od daty dokonania wstępnego ustalenia administracyjnego i/lub sądowego. Raporty bieżące przysyła się w przypadku wykrycia lub podejrzenia wystąpienia nieprawidłowości szczególnego znaczenia.

Nieprawidłowości szczególnego znaczenia – to nieprawidłowości, które:

- wskazują, że zastosowano nową, nieznaną wcześniej praktykę (metodę oszustwa) prowadzącą do wystąpienia nieprawidłowości²⁴;

²⁴ Informacje należy przekazywać w przypadku gdy stwierdzono lub podejrzewano zastosowanie nowej, nieznanej

- mają lub mogą mieć wkrótce negatywne następstwa poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej²⁵.

Instytucja sporządzająca raport bieżący jest odpowiedzialna za prawidłowość wypełnienia raportu, kompletność oraz prawdziwość zawartych informacji.

Raport kwartalny

Jeżeli w wyniku przeprowadzonej analizy informacji o nieprawidłowości lub uzasadnionego podejrzenia o wystąpieniu nieprawidłowości kierownik jednostki (lub inny pracownik zgodnie z procedurą wewnętrzną) zakwalifikuje nieprawidłowość jako podlegającą raportowaniu do KE, wypełniany jest raport kwartalny. W przypadku nieprawidłowości szczególnego znaczenia – pierwszym raportem jest raport bieżący przesyłany niezwłocznie, natomiast potem informacje o nieprawidłowości przekazuje się w kolejnych raportach kwartalnych.

Pierwszy raport o nieprawidłowości w danej sprawie jest raportem z jej wykrycia. W każdym kolejnym raporcie kwartalnym powinny zostać zawarte informacje o podjętych działaniach prowadzących do usunięcia nieprawidłowości, w nawiązaniu do poprzednich raportów. Raport kwartalny stanowi bowiem pełną informację o nieprawidłowości od momentu jej wykrycia do końca okresu sprawozdawczego (koniec kwartału).

IZ w ciągu 40 dni od zakończenia kwartału przekazuje do GIKS kwartalne raporty o nieprawidłowościach. Przepływ informacji w obydwu sektorach od POZR/Beneficjenta do IZ został opisany w ww. tabeli *Raporty/inne dokumenty wraz z terminami przekazywania*. Instytucje przekazują raporty zgodnie ze wzorem określonym w wytycznych MF. W przypadku nieprawidłowości już wcześniej przekazywanych do GIKS, raport kwartalny zawiera również informacje o działaniach podjętych od momentu wykrycia nieprawidłowości przez instytucję odpowiedzialną.

Jeżeli w danym kwartale nie stwierdzono nowych nieprawidłowości podlegających raportowaniu do KE, informacja o braku raportów kwartalnych jest przesyłana od IPZ przez kolejne szczeble zarządzania aż do GIKS (w kopii do Instytucji Płatniczej) w terminach określonych dla raportów kwartalnych. Sytuacja ta odnosi się do przypadku, gdy w danym kwartale instytucje nie przekazują nowych raportów (czyli nie ma nowych nieprawidłowości) i nie kontynuują poprzednich, czyli wszystkie nieprawidłowości przekazane do GIKS w poprzednim kwartale mają status „usuniętych”.

W sytuacji gdy IZ wysła pierwszy raport o nieprawidłowości lub umieszcza po raz pierwszy nieprawidłowość w kwartalnym zestawieniu informacji nie podlegających raportowaniu, a dotyczy on nieprawidłowości, która miała miejsce w IPZ lub POZR/Beneficjent FS i co do której odpowiednio IPZ lub POZR/ Beneficjent FS nie zgłaszają zastrzeżeń, kolejne zestawienia kwartalne oraz raporty kwartalne w sprawie tej nieprawidłowości powinny być sporządzane przez właściwy IPZ lub POZR/ Beneficjent

W każdej jednostce powinna zostać wyznaczona osoba, która będzie koordynowała przygotowanie raportów i zestawień oraz będzie posiadała informacje o wszystkich nieprawidłowościach w danej jednostce.

Zestawienia nieprawidłowości

W celu agregacji wykrytych nieprawidłowości oraz zapewnienia GIKS, IZ i IP aktualnych informacji o wszystkich nieprawidłowościach w systemie Funduszu Spójności jest stosowane :

dotąd metody oszustwa lub nieznanych dotąd działań prowadzących do wystąpienia nieprawidłowości. W przypadku kolejnych nieprawidłowości popełnionych w ten sam sposób, informowanie o nich będzie odbywać się poprzez raporty kwartalne.

²⁵ Podmiot odpowiedzialny za informowanie powinien określić (jeżeli jest to możliwe) czy nieprawidłowość ma lub może mieć wkrótce swoje następstwa poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Nieprawidłowość może mieć następstwa poza RP w przypadku gdy z powstaniem nieprawidłowości związane są podmioty mające swoje siedziby poza terytorium Polski lub nieprawidłowość dotyczy projektów transnarodowych.

- Kwartalne zestawienie nieprawidłowości **nie podlegających raportowaniu** – informujące o wszystkich nieprawidłowościach, odnośnie których nie istnieje wymóg informowania Komisji. Zestawienie jest przesyłane zgodnie ze wzorem określonym przez MF razem z raportami kwartalnymi lub informacją o braku raportów kwartalnych.

7.5.2 Przekazywanie informacji o nieprawidłowościach do Komisji Europejskiej

Przekazywanie informacji o nieprawidłowościach przez GIKS do KE

- Raporty do Komisji Europejskiej sporządzane są przez Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej na podstawie bieżących i kwartalnych raportów o nieprawidłowościach przekazywanych przez Instytucję Zarządzającą

Uzyskiwane od Instytucji Zarządzającej informacje, w każdej chwili mogą być uzupełnione przez Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej, w trybie ustawy o kontroli skarbowej oraz rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie Pełnomocnika Rządu do Spraw Zwalczania Nieprawidłowości Finansowych na Szkodę Interesów Rzeczypospolitej Polskiej lub Unii Europejskiej.

Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej odpowiada w szczególności za:

- informowanie Komisji Europejskiej o wykrytych nieprawidłowościach, będących przedmiotem wstępnego postępowania administracyjnego lub sądowego (względnie przekazywanie informacji o ich nie stwierdzeniu), w ciągu dwóch miesięcy od zakończenia każdego kwartału (raporty kwortalne);
- bezzwłoczne powiadamianie Komisji Europejskiej oraz, w razie potrzeby, pozostałych zainteresowanych państw członkowskich, o wszelkich nadużyciach, które zostały wykryte lub których istnienie się podejrzewa, gdy istnieje obawa, że mogą one spowodować skutki poza terytorium danego państwa lub gdy wskazują one na okoliczność, że zastosowano nową nielegalną praktykę (metodę oszustwa) (raporty bieżące);
- informowanie Komisji Europejskiej o postępowaniach wszczętych w konsekwencji wcześniej zgłoszonych nadużyć i ich rezultatach; przedstawianie Komisji Europejskiej decyzji administracyjnych lub sądowych dotyczących zakończenia postępowań administracyjnych lub sądowych, albo ich głównych punktów; w ciągu dwóch miesięcy od zakończenia każdego kwartału (raporty kwortalne);
- przedkładanie do OLAF raportów o kwotach niemożliwych do odzyskania.

Instytucja Zarządzająca, Instytucja Płatnicza oraz Departament ds. Certyfikacji i Poświadczeń Środków z UE otrzymują informacje o przekazanych informacjach do KE zgodnie z *Systemem informowania o nieprawidłowościach finansowych w wykorzystaniu Funduszu Spójności*.

7.6 Odzyskiwanie kwot nieprawidłowo wydatkowanych

Za odzyskiwanie kwot niewłaściwie wydatkowanych jest odpowiedzialna Instytucja Płatnicza, która zleci wykonywanie zadań w tym zakresie Instytucjom Pośredniczącym w obu sektorach poprzez odpowiednie zapisy w Porozumieniu w sprawie szczegółowych warunków wykorzystania i rozliczania środków Funduszu Spójności.

Uwzględniając tryb przekazywania środków w Funduszu Spójności pomiędzy kolejnymi instytucjami – od Instytucji Płatniczej do POZR – oparty o umowy (porozumienia) cywilnoprawne, istnieje konieczność precyzyjnego określenia w zapisach Porozumienia w sprawie szczegółowych warunków wykorzystania i rozliczania środków Funduszu Spójności oraz umów o dofinansowanie obowiązków stron zapewniających m.in. możliwość skutecznej windykacji środków wydatkowanych nieprawidłowo. W celu przedstawienia istniejących możliwości zabezpieczania zwrotności wydatkowanych środków oraz rekomendowania preferowanych rozwiązań Międzyresortowa Grupa Robocza do spraw przeciwdziałania nieprawidłowościom w zakresie wykorzystania środków unijnych opracowała dokument o charakterze instrukcyjnym pt. „Prawne zabezpieczenia zwrotności nieprawidłowo wydatkowanych środków”, który powinien

zostać wykorzystany przy opracowywaniu zapisów właściwych porozumień/ umów na podstawie, których będą przekazywane środki Funduszu Spójności.

7.6.1 Żądanie zwrotu kwoty niewłaściwie wydatkowanej

W związku ze stwierdzoną nieprawidłowością właściwa instytucja będąca stroną umowy zawartej z POZR (w sektorze transportu – Ministerstwo Transportu, zaś w sektorze środowiska – NFOŚiGW) żąda od POZR zwrotu przekazanych mu środków, w odpowiedniej dla danej sprawy wysokości i terminie, wraz z wymaganymi odsetkami.

W przypadku, gdy Beneficjent nie dokona zwrotu żądanej kwoty wraz z odsetkami, a będzie możliwe jej odzyskanie, w całości lub w części, poprzez odpowiednie zmniejszenie refundacji kolejnych wydatków przedstawionych przez Beneficjenta, Instytucja Płatnicza dokona takiej czynności, o czym beneficjent zostanie poinformowany.

Podstawą do żądania przez Ministerstwo Transportu lub NFOŚiGW zwrotu kwot wypłaconych w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości lub dokonania kompensacji tych kwot z kolejnych wydatków POZR (w tym również, w danych przypadkach, nie dotyczących operacji, w której wystąpiła nieprawidłowość) są odpowiednie zobowiązania umowne, gwarantujące jej prawo do tego rodzaju działania, zawarte w odpowiednim porozumieniu. Właściwy IPZ zapewnia, że porozumienia podpisane z POZR zawierają właściwe postanowienia w tym zakresie, które powinny być zgodne z zaleceniami zawartymi w dokumencie „Prawne zabezpieczenia zwrotności nieprawidłowo wydatkowanych środków”

7.6.2 Postępowanie w przypadku nieskuteczności żądania zwrotu

Jeżeli POZR nie dokonuje zwrotu żądanej kwoty w wymaganym terminie lub nie zostaje ona w tym samym okresie odzyskana poprzez odpowiednie zmniejszenie refundacji kolejnych wydatków, MT lub NFOŚiGW podejmuje adekwatne czynności windykacyjne, zgodnie z zaleceniami zawartymi w dokumencie „Prawne zabezpieczenia zwrotności nieprawidłowo wydatkowanych środków z funduszy europejskich”²⁶, w tym wykorzystuje prawne zabezpieczenia zwrotności nieprawidłowo wydatkowanych środków wcześniej ustanowione w porozumieniu. Działania windykacyjne podejmuje we własnym zakresie, bądź powierzając ich prowadzenie osobie trzeciej. Jeżeli to również nie przynosi rezultatu, występuje do Sądu z powództwem cywilnym, chyba że uznaje to za nieuzasadnione, gdyż:

- wartość długu jest znikoma,
- posiada uzasadnioną pewność, że POZR zwróci żądane kwoty lub też, że w przyszłości będzie możliwe ich odzyskanie poprzez zmniejszenie refundacji kolejnych wydatków, przy jednoczesnej możliwości dokonania odpowiedniego zabezpieczenia na majątku dłużnika,
- zachodzą inne okoliczności uzasadniające czasowe odstąpienie od powództwa,
- zachodzą inne okoliczności uzasadniające ostateczne odstąpienie od powództwa.

W przypadku, jeżeli zostanie podjęta ostateczna decyzja o zaniechaniu windykacji kwoty należnej, Instytucja Zarządzająca informuje GIKS o nieodzyskanej kwocie oraz wskaże budżet (Unii Europejskiej bądź krajowy), który powinien zostać obciążony nieodzyskaną kwotą wraz z uzasadnieniem takiej decyzji. Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej informuje niezwłocznie, w specjalnym raporcie, o którym mowa w art. 5.2 rozporządzenia Komisji (WE) nr 1831/1994, Komisję Europejską.

Postępowanie zmierzające do odzyskania kwot utraconych jest jednak kontynuowane, jeżeli zażąda tego Komisja Europejska.

7.6.3 Zwrot kwot odzyskanych do Komisji Europejskiej

Środki odzyskane w związku z anulowaniem całości lub części pomocy, wraz z uzyskanymi odsetkami, zwracane są przez Instytucję Płatniczą do Komisji Europejskiej, na zasadach określonych w art. 7 rozporządzenia Rady (WE) 1386/2002, tj. poprzez ich potrącenie z kolejnej

²⁶ Dokument jest dostępny na stronie internetowej MRR: www.funduszsypojnosci.gov.pl

deklaracji wydatków oraz uwzględnieniu we wniosku o płatność lub, jeżeli nie jest to możliwe, poprzez ich bezpośredni zwrot.

7.7 Korekty finansowe pomocy finansowanej z Funduszu Spójności

Tam, gdzie Komisja Europejska uzna, iż nieprawidłowość nie została skorygowana lub stwierdzi, iż całość lub część przedsięwzięcia nie uzasadnia – w części lub w całości – wysokości pomocy przyznanej na jej realizację, Komisja przeprowadzi odpowiednią analizę danego przypadku, zwracając się do kontroli skarbowej i do IP o dostarczenie w oznaczonym czasie stosownych uwag. Po dokonaniu takiej analizy, w przypadku jeśli nie podjęte zostaną odpowiednie środki zaradcze w przedmiotowej sprawie, Komisja biorąc pod uwagę rodzaj zaistniałej nieprawidłowości oraz zakres stwierdzonych zaniedbań w mechanizmie zarządzania i kontroli, może:

- obniżyć wysokość lub anulować jakiekolwiek płatności zaliczkowe;
- anulować całość lub część pomocy przyznanej na realizację danego przedsięwzięcia.

Jeśli IP uzna, że wykryta nieprawidłowość jest rażącym naruszeniem postanowień UF może, przed podjęciem przez Komisję ostatecznej decyzji, dokonać zwrotu konkretnej kwoty na odpowiedni Rachunek w IP dla FS lub zablokować tymczasowo kartę wzorów podpisów właściwego RB dla FS, uniemożliwiając przekazywanie środków Funduszu Spójności na rachunek projektu. Nieprawidłowości wykryte w trakcie kontroli zgłaszane są również przez organy kontrolne.

W przypadku zawieszenia przez Komisję Europejską płatności okresowych lub decyzji Komisji o dokonaniu korekty finansowej, stosownie do art. H Załącznika II do rozporządzenia Rady (WE) 1164/94 i przedstawieniu przez nią odpowiednich uwag i wniosków dotyczących przyczyn zawieszenia płatności oraz niezbędnych korekt finansowych, Instytucja Pośrednicząca:

- stosuje się do uwag i wniosków Komisji Europejskiej oraz dokonuje niezbędnych korekt; lub
- przedstawia Instytucji Zarządzającej (w kopii Instytucji Płatniczej) zastrzeżenia do podjętej przez Komisję Europejską decyzji. Po uzgodnieniu spójnego stanowiska strony polskiej IZ występuje do KE o zorganizowanie spotkania, mającego na celu osiągnięcie porozumienia.

Stosownie do art. H Załącznika II do rozporządzenia Rady (WE) 1164/94 Komisja Europejska może nałożyć korekty finansowe w wysokości od 2% do 100% przyznanego dofinansowania. Zasady i kryteria nakładania korekt finansowych w różnych wysokościach zostały określone w wytycznych Komisji Europejskiej, które są dostępne w języku angielskim na stronie internetowej: www.funduszsposciności.gov.pl.

8. System SIMIK

Jednym z podstawowych instrumentów monitoringu będzie System Informatyczny Monitoringu i Kontroli Finansowej Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności w Polsce (SIMIK). Zapewnia on zarządzanie finansowe, monitorowanie, kontrolę i ewaluację (poprzez dostarczanie/generowanie informacji niezbędnych dla potrzeb oceny projektów współfinansowanych ze środków Funduszu Spójności. Do jego celów należą m.in.:

- zapewnienie właściwego, skutecznego i przejrzystego zarządzania środkami Funduszu Spójności,
- zapewnienie efektywnego i zgodnego z zalecanymi procedurami dostarczenia Komisji Europejskiej wymaganej sprawozdawczości i informacji o postępach i efektach wdrażania Funduszu Spójności w Polsce,
- monitorowanie i zarządzanie każdym projektem od początkowego złożenia wniosku o dofinansowanie, poprzez kolejne etapy administrowania projektem, do dokonania oceny i kontroli finansowej.

Podstawy funkcjonowania systemu określone są przez:

- przepisy prawne Unii Europejskiej dotyczące wdrażania Funduszu Spójności zwłaszcza w zakresie elektronicznej transmisji danych do Komisji Europejskiej i elektronicznej archiwizacji danych dotyczących wspieranych projektów,
- przepisy prawa polskiego, które pośrednio lub bezpośrednio regulują funkcjonowanie poszczególnych elementów systemu polityki spójności w Polsce.

Bezpośrednimi użytkownikami systemu SIMIK w zakresie Funduszu Spójności będą Instytucja Płatnicza, Instytucja Zarządzająca, Instytucje Pośredniczące (MŚ / MT), Instytucja Pośrednicząca II szczebla w sektorze środowiska oraz Podmioty odpowiedzialne za realizację w sektorze transportu. Wszystkie te instytucje odpowiedzialne są za terminowe wprowadzenie do systemu odpowiednich danych. Zakres danych ewidencjonowanych w systemie powinien pozwalać przede wszystkim na spełnienie wymogów określonych w art. 16 ust. 1 oraz załącznikach I i IV rozporządzenia 1386/2002. W systemie ewidencjonowane będą w szczególności:

- podstawowe dane dotyczące projektów zawarte we wniosku o dofinansowanie i Decyzji Komisji Europejskiej,
- dane dotyczące kontraktów,
- dane dotyczące procedury zamówień publicznych,
- harmonogramy rzeczowo-finansowe,
- listy wskaźników wraz z aktualizowanymi na bieżąco wartościami,
- dane dotyczące faktur,
- dane dotyczące przeprowadzonych kontroli i wykrytych nieprawidłowości,
- dane dotyczące podjętych działań informacyjnych i promocyjnych.

Użytkownicy systemu SIMIK, o ile to możliwe, wykonują swoje funkcje korzystając z danych i narzędzi dostępnych w systemie SIMIK.

POZR w sektorze środowiska, które nie mają bezpośredniego dostępu do systemu SIMIK przygotowują i przekazują dane do IPZ II szczebla celem wprowadzenia do systemu w odpowiednim formacie (XML) w ramach raportu z postępów w realizacji. Ministerstwo Finansów pełni funkcje administratora systemu, w szczególności prowadzi scentralizowany słownik definicji wskaźników monitorowania.

9. Monitorowanie

9.1 Ogólne zasady monitorowania

Monitorowanie – rozumiane jest jako proces systematycznego gromadzenia i analizowania wiarygodnych informacji finansowych i statystycznych dotyczących wdrażania projektów, którego celem jest zapewnienie zgodności ich realizacji z wcześniej zatwierdzonymi założeniami realizacji.

Monitorowanie jest realizowane na każdym poziomie wdrażania projektu, począwszy od POZR, IPZ, IZ, IP. Monitorowanie projektów z Funduszu Spójności odbywa się poprzez raporty z postępów w realizacji projektu FS oraz inspekcje na miejscu realizacji przedsięwzięcia.

Monitorowanie postępu realizacji projektów winno być przeprowadzane w oparciu o wskaźniki postępu rzeczowego oraz finansowego, które odpowiadają charakterowi projektu oraz jego celom i są ewidencjonowane w systemie SIMIK. Wskaźniki powinny być przyjęte w taki sposób, aby na ich podstawie można było ustalić uzyskany postęp prac w stosunku do planowanego oraz celów początkowo zakładanych. Ministerstwo Finansów prowadzi scentralizowany słownik definicji wskaźników monitorowania dla systemu SIMIK.

W celu zapewnienia większej efektywności interwencji Funduszu Spójności szczególna uwaga jest zwracana na poprawność zarządzania. Z tego względu monitorowanie powinno również zapewnić możliwość ustalenia zmian w zarządzaniu projektami oraz problemów z tym związanych.

9.2 Komitet Monitorujący strategię wykorzystania Funduszu Spójności

Komitet Monitorujący strategię wykorzystania Funduszu Spójności (KM) jest ciałem monitorującym realizację poszczególnych projektów i decydującym o jego przebiegu. Przewodniczący Komitetu Monitorującego zwołuje posiedzenia Komitetu przynajmniej dwa razy

w roku, z własnej inicjatywy, bądź na wniosek stałego członka Komitetu. Komitet Monitorujący strategię wykorzystania Funduszu Spójności (KM) został powołany w drodze Zarządzenia nr 19 Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 11 sierpnia 2004r. wydanego na podstawie art. 44 ust. 1 ustawy o Narodowym Planie Rozwoju. Posiedzeniom KM przewodniczy Podsekretarz Stanu w MRR lub jego przedstawiciel. Szczegółowe zasady funkcjonowania Komitetu zostały określone ww. zarządzeniu które zostało umieszczone na stronie internetowej MRR: www.funduszsposciności.gov.pl. Zgodnie z ww. zarządzeniem w skład KM FS wchodzi przedstawiciele: Instytucji Zarządzającej, Instytucji Płatniczej, Instytucji Pośredniczących (MŚ/MI), Komisji Europejskiej. Na zaproszenie przewodniczącego w posiedzeniu mogą uczestniczyć eksperci, przedstawiciele beneficjentów oraz innych instytucji, grup społecznych i zawodowych. W charakterze obserwatora w pracach Komitetu Monitorującego mogą uczestniczyć przedstawiciele organizacji pozarządowych – procedura wyboru przedstawicieli jest dostępna na stronie www.funduszsposciności.gov.pl.

Sekretariat Komitetu Monitorującego strategię wykorzystania Funduszu Spójności jest umiejscowiony w Instytucji Zarządzającej w MRR.

9.3 Sprawozdawczość

Przewidziane jest przekazywane następujących rodzajów raportów:

Rodzaj sprawozdania	Termin	Kto jest odpowiedzialny za przekazanie sprawozdania
Raport z postępów w realizacji projektu	do 15 dnia roboczego po zakończeniu miesiąca następującego po danym okresie sprawozdawczym powinien być przekazany do IP (cc: IZ)	POZR do IPZ (MŚ / MT) (sektor środowiska via NFOŚiGW) do IP (cc: IZ)
Raport końcowy dla Komisji Europejskiej	W przeciągu 6 m-cy od zakończenia projektu musi być przedstawiony KE.	POZR do IPZ (MŚ / MT) (sektor środowiska via NFOŚiGW) do IZ, IP i Departamentu CZ do KE
Raporty <i>ad hoc</i>	Na żądanie Komisji Europejskiej, IZ, IP, IPZ (MŚ / MTiB)	wg potrzeb

Po uruchomieniu systemu SIMIK raport z postępów w realizacji projektu będzie przygotowywany, przekazywany, zatwierdzany i ewidencjonowany przy użyciu systemu SIMIK.

Raport z postępów w realizacji projektu Funduszu Spójności stanowi załącznik do wniosku o płatność. Wniosek o płatność powinien być przygotowywany nie rzadziej niż co 3 miesiące. W sytuacji gdy POZR nie planuje przekazać do IP wniosku o płatność obejmującego okres 3 miesięcy następujących po dniu, na który został przygotowany poprzedni wniosek, zobowiązany jest on do przygotowania wyłącznie raportu (bez wniosku o płatność).

Szczegółowe zasady związane z trybem przygotowania i przekazywania raportów, instrukcję wypełnienia raportów oraz aktualny format raportu zostały określone w *Wytocznych do raportów z postępu w realizacji projektów Funduszu Spójności*.

Instytucje Pośredniczące (MŚ / MT) w raportach z postępów w realizacji projektu mają obowiązek informować IP i IZ o przeprowadzonych kontrolach i audytach, zawierające w szczególności wnioski i zalecenia sformułowane w wyniku kontroli.

Instytucja Pośrednicząca (MŚ / MT) jest odpowiedzialna za stałe monitorowanie realizacji projektu,

który dotyczy zarówno technicznych jak i finansowych aspektów wdrażania projektów, postępu realizacji projektów, z uwzględnieniem ich zgodności z krajowymi i unijnymi regulacjami.

9.3.1 Sprawozdania *ad hoc*

Komisja Europejska, Instytucja Zarządzająca, Instytucja Płatnicza wg potrzeb może wystąpić do Instytucji Pośredniczącej (MŚ / MT) o udzielenie wszelkich niezbędnych informacji, dotyczących procesu wdrażania projektu. Pozostałe instytucje zaangażowane w system zarządzania zapewniają prawo uzyskiwania niezbędnych informacji w stosunku do instytucji nadzorowanych.

Zgodnie z art.16 rozporządzenia Komisji 1386/2002 państwo członkowskie jest zobowiązane do udostępniania Komisji Europejskiej na jej wyraźną prośbę dokumentacji księgowej w sprawie projektów. Dokumentacja, określona w załączniku IV do ww. rozporządzenia, będzie prowadzona i przechowywana na poziomie POZR, zaś część informacji będzie dostępna w systemie SIMIK. W związku z powyższym Instytucja Płatnicza będzie odpowiedzialna za przekazywanie w terminie 10 dni roboczych informacji przedstawionych we wniosku Komisji w zakresie zgodnym z art.16 wykorzystując w miarę możliwości system SIMIK lub uzyskując od POZR właściwe dane.

9.3.2 Raport końcowy

Raport końcowy składany jest do Komisji Europejskiej w terminie 6 miesięcy od daty zakończenia projektu. W przypadku nie złożenia raportu w terminie 18 miesięcy od daty zakończenia prac i wykonania płatności, określonej w Decyzji o przyznaniu pomocy, część pomocy odpowiadająca płatności końcowej zostanie anulowana. Raport końcowy w szczególności będzie zawierać:

- opis wykonanych prac, któremu towarzyszyć będą wskaźniki rzeczowe, wydatki według kategorii oraz działania podjęte na podstawie warunków specjalnych zawartych w Decyzji,
- informacja o przedsięwzięciach informacyjnych i promocyjnych,
- potwierdzenie, że wykonane prace są zgodne z Decyzją,
- wstępna ocena czy przewidywane rezultaty, które będą później podlegać ewaluacji zostaną osiągnięte. Ocena w szczególności będzie zawierać:
 - rzeczywistą datę rozpoczęcia projektu,
 - sposób zarządzania projektem po jego zakończeniu,
 - potwierdzenie, jeżeli jest to właściwe, prognoz finansowych, zwłaszcza w zakresie kosztów operacyjnych i spodziewanych przychodów,
 - potwierdzenie społeczno-ekonomicznych przewidywań, w szczególności spodziewanych kosztów i zysków,
 - wskazanie zastosowanych środków ochrony środowiska oraz związanych z tym kosztów, w tym zgodność z zasadą „zanieczyszczający płaci”.

Wzór raportu końcowego dla projektów w sektorze środowiska jest dostępny na stronie internetowej: www.nfosigw.gov.pl. Wzór raportu końcowego dla projektów sektora transportu został umieszczony w załączniku do *Podręcznika Procedur Zarządzania funduszem Spójności zawierającego wytyczne dla POZR*.

Szczegółowa procedura przygotowania raportu końcowego została określona w „Wytycznych do przygotowania raportu końcowego projektu Funduszu Spójności”

10. Ocena *ex post* realizacji projektów

Ocena *ex post* (ewaluacja *ex post*) powinna obejmować wykorzystanie środków, efektywność, skuteczność i trwałość pomocy oraz zakres jej oddziaływania. Powinna dotyczyć czynników, które wpłynęły na sukces lub fiasko realizacji przedsięwzięcia. Ocena obejmie również rzeczywisty wpływ realizacji tych przedsięwzięć w celu oszacowania stopnia realizacji pierwotnie zakładanych celów. Ocena ta odniesie się, między innymi, do wpływu ukończonych przedsięwzięć na realizację polityki wspólnotowej w dziedzinie ochrony środowiska, rozszerzenie transeuropejskiej sieci połączeń komunikacyjnych czy też wspólnotowej polityki transportowej. Obejmie ona także wpływ zrealizowanych przedsięwzięć na stan środowiska naturalnego.

Zgodnie z zapisami rozporządzenia Rady nr 1164 za ocenę po zakończeniu realizacji projektów odpowiada KE oraz państwa członkowskie. Z praktyki wynika, iż to KE planuje, zleca oraz nadzoruje opracowanie ewaluacji ex-post, natomiast państwo członkowskie jest odpowiedzialne za dostarczanie na prośbę KE i/lub wykonawcy ewaluacji wiarygodnych informacji o zrealizowanych projektach. Obecnie Komisja Europejska nie planuje przeprowadzania ewaluacji dla każdego projektu oddzielnie, lecz zakłada ocenę *ex-post* wybranych projektów w ramach ogólnej ewaluacji Funduszu Spójności.

W związku z powyższym, wszystkie instytucje systemu będą odpowiedzialne za dostarczenie żądanych przez KE i/lub wskazanego przez nią wykonawcy ewaluacji wszelkich dostępnych wiarygodnych informacji. Współpraca z KE/wykonawcą będzie koordynowana przez IZ.

11. Archiwizacja

Wszelka dokumentacja związana z realizacją projektu, począwszy od procesu programowania winna być przechowywana w każdej instytucji przez co najmniej 3 lata od daty końcowej płatności przekazanej przez Komisję Europejską.

12. Działania informacyjne i promujące

Zasady dotyczące działań informacyjnych i promujących zostały określone w art. 14 rozporządzenia Rady (WE) nr 1164/94 oraz w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 621/2004 w sprawie prowadzenia przez państwa członkowskie i Komisję działań informacyjnych i promujących dotyczących przedsięwzięć Funduszu Spójności.

Działania informacyjne i promujące dotyczą wszystkich projektów współfinansowanych ze środków Funduszu Spójności i mają one na celu:

- zwiększenie świadomości opinii publicznej dotyczącej roli jaką odgrywa Wspólnota przy realizacji projektów współfinansowanych z Funduszu Spójności;
- upowszechnienie celów Funduszu Spójności oraz efektów przedsięwzięć współfinansowanych z Funduszu Spójności;
- poinformowanie potencjalnych beneficjentów Funduszu Spójności o możliwości dofinansowania określonych przedsięwzięć w ramach Funduszu Spójności;
- stworzenie jednolitego wizerunku podejmowanych działań.

W zakresie działań informujących i promujących Instytucja Zarządzająca wydała *Wytoczne do prowadzenia działań informacyjnych i promujących dotyczących przedsięwzięć Funduszu Spójności*. Zostały one opracowane w celu przybliżenia wszystkim instytucjom zaangażowanym w zarządzanie, kontrolę i wdrażanie projektów współfinansowanych z Funduszu Spójności postanowień rozporządzenia Komisji (WE) nr 621/2004. Określają one cele, ogólne zasady działań informacyjnych i promujących oraz szczegółowe zadania instytucji odpowiedzialnych za działania sygnalizujące udział Funduszu Spójności w poszczególnych projektach.